

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
HEMŞİRELİK ANABİLİM DALI

OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLARDA CİNSEL İSTİSMARI
ÖNLEMeye YÖNELİK YARATICI DRAMA
YÖNTEMİYLE GELİŞTİRİLEN BEDENİM BENİM
ÖZELİMDİR EĞİTİM PROGRAMININ ETKİNLİĞİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ

Duygu KEMER

DOKTORA TEZİ

2020-ANTALYA

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
HEMŞİRELİK ANABİLİM DALI

OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLARDA CİNSEL İSTİSMARI
ÖNLEMESİNE YÖNELİK YARATICI DRAMA
YÖNTEMİYLE GELİŞTİRİLEN BEDENİM BENİM
ÖZELİMDİR EĞİTİM PROGRAMININ ETKİNLİĞİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ

Duygu KEMER

DOKTORA TEZİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Ayşegül İŞLER DALGIÇ

Bu tez Akdeniz Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından TDK-2019-4839 proje numarası ile desteklenmiştir.

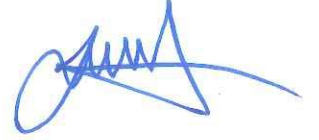
“Kaynakça gösterilerek tezinden yararlanılabilir”

2020-ANTALYA

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne;

Bu çalışma jürimiz tarafından Hemşirelik Anabilim Dalı, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Programında doktora tezi olarak kabul edilmiştir. 15/05/2020

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Ayşegül İŞLER DALGIÇ
Akdeniz Üniversitesi

Üye : Prof. Dr. Emine EFE
Akdeniz Üniversitesi

Üye : Prof. Dr. Selma ÖNCEL
Akdeniz Üniversitesi

Üye : Prof. Dr. Sema KUĞUOĞLU
İstanbul Medipol Üniversitesi

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Bedriye AK
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

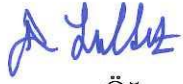

Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu'nun/...../..... tarih ve/..... sayılı kararıyla kabul edilmiştir.

Prof.Dr. Narin DERİN
Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı beyan ederim.

Öğrenci

Duygu KEMER

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Ayşegül İŞLER DALGIÇ

TEŞEKKÜR

Tüm doktora eğitimim boyunca her zaman yanımda olan, beni destekleyen, bilgi, hoşgörü, sabır ve emeğini benden esirgemeyen, öğrencisi olmaktan onur ve mutluluk duyduğum değerli hocam Prof. Dr. Ayşegül İŞLER DALGIÇ'a,

Tez çalışmama kıymetli görüş ve önerilerini veren, doktora eğitimim süresince her zaman yanımda olan saygıdeğer hocam Prof. Dr. Emine EFE'ye,

Tez çalışmama kıymetli görüş ve önerileri ile destek veren saygıdeğer hocam Prof. Dr. Selma ÖNCEL ve Doç. Dr. Zeliha YAZICI'ya,

Araştırmada desteklerini esirgemeyen “bedenime dokunma” şarkısını yazan saygıdeğer hocam Prof. Dr. Sibel PAŞAOĞLU'na ve şarkının müziğini besteleyen Öğr. Gör. Osman Gazi AKÇALI'ya, şarkının kayıt aşamasında desteklerini esirgemeyen Dijital Türk Geliştirme Komisyonu'na, Müzik Öğretmeni Güngör PERÇİN'e ve şarkıyı seslendiren çocuklara,

Yaratıcı drama eğitimim süresince beni destekleyen drama lideri eğitimci Hakkı YILMAZ'a, yaratıcı drama eğitimim boyunca bilgi, hoşgörü, sabır ve emeğini benden esirgemeyen ve tez çalışmamın eğitim programının oluşmasındaki değerli katkıları için Öğr. Gör. Tülin TÜMTÜRK'e,

Araştırmanın hikaye kitabının oluşturulmasında desteklerini esirgemeyen saygıdeğer hocam Doç. Dr. Aydın ZOR'a ve hikaye kitabının görsel resimlerin çizen Sena GÜVEN'e,

Araştırmanın her aşamasında yardımları için Akdeniz Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü'nün tüm çalışanlarına, araştırmama katılmayı kabul eden tüm çocuklar ve değerli ailelerine,

Her zaman yanımda olan, güvenen ve desteğini hiç esirgemeyen değerli babam ve anneme, sevgi ve desteğini her zaman yanımda hissettiğim değerli eşim Emrah KEMER'e ve sevgili oğlum Çınar KEMER'e sonsuz teşekkürler...

ÖZET

Amaç: Yaratıcı drama yöntemiyle geliştirilen Bedenim Benim Özelimdir Eğitim Programının 5-6 yaş grubu çocuklarda cinsel istismarı önlemeye yönelik bedeni tanıma ve beden güvenliği ile ilgili bilgi kazandırmaya etkisini belirlemektir.

Yöntem: Ön test, son test deseninde kontrol gruplu deneysel bir çalışmadır. Ağustos 2018-Mart 2020 tarihleri arasında yürütülen araştırmanın veri toplama aşaması, Antalya’da iki bağımsız anaokulunda gerçekleştirilmiştir. Araştırma basit randomizasyon yöntemi ile belirlenen iki bağımsız anaokulundan biri girişim (anaokulu-1, n=44) ve diğeri kontrol (anaokulu-2, n=43) grubu olmak üzere 5-6 yaş grubu toplam 87 çocuk ile gerçekleştirilmiştir. Girişim grubundaki çocuklara araştırmacılar tarafından yaratıcı drama yöntemi ile geliştirilen Bedenim Benim Özelimdir Eğitim Programı 3 haftalık süreçte sekiz oturum şeklinde uygulanmıştır. “Çocuk ve Aile Tanıtım Formu” ve “Bedeni Tanıma ve Beden Güvenliği Bilgi Formu” ile toplanan veriler, Pearson Ki-Kare Testi, Fisher’ın Kesin Testi ve T testi ile analiz edilmiştir. $P<0.05$ anlamlı olarak kabul edilmiştir. Araştırmada etik kurul onayı ve kurum izinleri alınmıştır. Araştırmada çocuklarının katılmasını kabul eden ebeveynlerden aydınlatılmış onam ve çocuklardan da sözlü onam alınmıştır.

Bulgular: Araştırmaya katılan çocukların (N=87) %55.2’sinin kız ve beş yaşında olduğu belirlenmiştir. Girişim grubunda özel bölgelerin doğru anatomik isimleri ön testte çok az çocuk (vajina/vulva %13.6, penis %2.3), son testte ise çoğunluğu (vajina/vulva %77.3, penis %68.2) tarafından doğru bilinmiş ve bu fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Kontrol grubunda ise ön testte (vajina/vulva %7.7, penis %0) ve son testte (vajina/vulva %11.5, penis %0) düşük oranlarda bilinmiştir. Girişim ve kontrol grubundaki çocukların çoğunluğu ön test ve son testte iyi/kötü dokunuş örnek olaylarına ilişkin doğru yanıtlar vermiştir. Girişim grubundaki çocukların bedenlerini korumaya yönelik “söyleme, yapma ve anlatma becerisi” bilgilerinde son testte istatistiksel olarak anlamlı bir artış görülmüştür.

Sonuç: Yaratıcı drama yöntemiyle geliştirilen “Bedenim Benim Özelimdir Eğitim Programının” 5-6 yaş grubu çocuklarda cinsel istismarı önlemeye yönelik bedeni tanıma ve beden güvenliği ile ilgili bilgi kazandırmada etkili olduğu kanıtlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: cinsel istismarı önleme eğitim programı, okul öncesi eğitim, okul öncesi çocuk, yaratıcı drama, hemşire

ABSTRACT

Objective: To evaluate the effectiveness of the My Body is My Special Training Program which was developed with the creative drama method, to gain information about body recognition and body safety preventing sexual abuse in 5-6 age group children.

Method: It is a experimental study conducted with a control group in the pretest-post-test design. The data collection stage of the study which was carried out between August 2018-March 2020, was realized in two independent kindergartens in Antalya. The study was completed with a total of 87 children in the 5-6 age group, as one of the two independent kindergartens determined by simple randomization method, one is the intervention (kindergarten-1, n = 44) and the other is the control (kindergarten-2, n = 43). My Body Is My Privacy Training Program, developed by researchers via creative drama method, was applied to children in the intervention group as eight sessions in 3 weeks. The data collected via “Child and Family Introductory Form” and “Knowing the Body and Body Safety Information Form”, were analyzed with the Pearson’s Chi-Square Test, Fisher’s Exact Test and T-test. $P < 0.05$ was considered significant. In the study was received from Ethics Committee approval and an institutional permission. In the study, informed consent was received from parents who agreed to their children’s participation and oral consent from children.

Results: It was determined that 55.2% of the children (N = 87) participating in the study were girls and five years old. Correct anatomic names of private areas were guessed at lower rates in the intervention group in the pretest (vagina/vulva 13.6%, penis 2.3%) and higher rates in the posttest (vagina 77.3%, penis 68.2%) and this difference was found statistically significant. In the control group, the pre-test (vagina / vulva 7.7%, penis 0%) and post-test (vagina / vulva 11.5%, penis 0%) were known at low rates. Majority of children in the intervention and control group gave correct answers to good/bad touching cases in both the pretest and posttest. It was determined that there was a statistically significant increase in the knowledge of “telling, doing and expressing skill” of children in the intervention group to protect their body, in the posttest ($p < 0.05$).

Conclusion: It was proved that “My Body Is My Privacy Training Program” developed with the creative drama method, was effective on earning knowledge aimed at recognizing the body and their body safety preventing sexual abuse in 5-6 age group children.

Key words: sexual abuse prevention training program, preschool education, preschool child, creative drama, nurse

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER	iii
TABLolar DİZİNİ	vii
ŞEKİLLER DİZİNİ	ix
SİMGELER VE KISALTMALAR	x
1. GİRİŞ	
1.1. Problemin Tanımı ve Önemi	1
2. GENEL BİLGİLER	
2.1. Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Gelişim Özellikleri	3
2.2. Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Cinsel Gelişimi	5
2.3. Okul Öncesi Eğitimde Yaratıcı Drama	6
2.4. Çocuk İhmal ve İstismarı Tanımları	8
2.5. Çocuk İstismarının Dünyadaki Yaygınlığı	8
2.6. Çocuk İstismarının Türkiye’deki Yaygınlığı	9
2.7. Çocuk İstismarının Sınıflandırılması	9
2.7.1. Fiziksel İstismar	10
2.7.2. Duygusal İstismar	10
2.7.3. İhmal	10
2.7.4. Cinsel İstismar	10
2.8. Çocuk Cinsel İstismarında Risk Faktörleri	11
2.9. Cinsel İstismarın Çocuk Üzerindeki Etkileri	12
2.10. Cinsel İstismar Belirtileri	13
2.11. Çocuk Cinsel İstismarının Önlenmesi	13
2.12. Çocukların Eğitimi ve Aile	15
2.13. Okul Temelli Cinsel İstismarı Önleme Programları	17
2.14. Cinsel İstismarı Önlemede Hemşirenin Rol ve Sorumlulukları	19
3. GEREÇ VE YÖNTEM	
3.1. Araştırmanın Tipi	21
3.2. Araştırmanın Hipotezleri	21

3.3. Araştırmanın Yeri ve Zamanı	21
3.4. Araştırmanın Evreni	21
3.5. Araştırmanın Örneklemi	22
3.5.1. Örneklem Büyüklüğünün Hesaplanması	22
3.6. Araştırmanın Dahil Edilme, Dışlanma ve Çıkarılma Kriterleri	23
3.7. Araştırmanın Değişkenleri	23
3.8. Veri Toplama Araçları	23
3.8.1. Çocuk ve Aile Tanıtım Formu	23
3.8.2. Bedeni Tanıma ve Beden Güvenliği Bilgi Formu	24
3.9. Veri Toplama Gereçleri	25
3.9.1 Çocukların Beden Güvenliği ve Koruma Becerilerinin Öğretimi-Ebeveyn Eğitim Rehberi	25
3.9.2. Bedenim Benim Özelimdir Eğitim Programı	26
3.10. Araştırmanın Ön Uygulaması	32
3.11. Araştırma Verilerinin Toplanması	32
3.12. Araştırmanın Aşamaları	33
3.13. Araştırma Verilerin Değerlendirilmesi	41
3.14. Araştırmanın Sınırlılıkları	41
3.15. Araştırma Etiği	42
4. BULGULAR	
4.1. Çocuklar ve Ebeveynlerin Sosyodemografik Özellikleri	43
4.2. Ön Testte Çocukların Bedenlerini Tanımaya Yönelik Bilgi Düzeyleri	44
4.3. Ön Testte Çocukların Bedenlerini Korumaya Yönelik “Söyleme, Yapma, Anlatma ve Bildirme Becerisi” Bilgi Düzeyleri	46
4.4. Son Testte Çocukların Bedenlerini Tanımaya Yönelik Bilgi Düzeyleri	52
4.5. Son Testte Bedenim Benim Özelimdir Eğitim Programı’nın Çocukların Bedenlerini Korumaya Yönelik “Söyleme, Yapma, Anlatma ve Bildirme Becerisi” Bilgi Düzeylerine Etkisi	53
4.6. Ön Test ve Son Test Verilerine Göre Bedenim Benim Özelimdir Eğitim Programı’nın Çocukların Bedenin Özel Bölgelerini Bilme Durumlarına Etkisi	57
4.7. Ön Test ve Son Test Verilerine Göre Bedenim Benim Özelimdir Eğitim Programı’nın Çocukların İyi/Kötü Dokunuş Durumlarını	

Tanımaya Yönelik Bilgi Düzeylerine Etkisi	58
4.8. Ön Test ve Son Test Verilerine Göre Bedenim Benim Özelimdir Eğitim Programı'nın, Çocukların Bedenlerini Korumaya Yönelik "Söyleme, Yapma, Anlatma ve Bildirme Becerileri"ne İlişkin Bilgi Düzeylerine Etkisi	59
5. TARTIŞMA	
5.1. Bedenim Benim Özelimdir Eğitim Programı'nın Çocukların Bedenlerini Tanımaya Yönelik Bilgi Düzeylerine Etkisi	66
5.2. Bedenim Benim Özelimdir Eğitim Programının Çocukların İyi/Kötü Dokunuşu Tanımaya Yönelik Bilgi Düzeylerine Etkisi	67
5.3. Bedenim Benim Özelimdir Eğitim Programının Çocukların Bedenlerini Korumaya Yönelik Söyleme Becerisine İlişkin Bilgi Düzeylerine Etkisi	69
5.4. Bedenim Benim Özelimdir Eğitim Programının Çocukların Bedenlerini Korumaya Yönelik Yapma Becerisine İlişkin Bilgi Düzeylerine Etkisi	70
5.5. Bedenim Benim Özelimdir Eğitim Programının Çocukların Bedenlerini Korumaya Yönelik Anlatma Becerisine İlişkin Bilgi Düzeylerine Etkisi	71
5.6. Bedenim Benim Özelimdir Eğitim Programının Çocukların Bedenlerini Korumaya Yönelik Bildirme Becerisine İlişkin Bilgi Düzeylerine Etkisi	72
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	
6.1.Sonuçlar	74
6.2.Öneriler	75
KAYNAKLAR	76
EKLER	
EK-1 Çocuk ve Aile Tanıtım Formu	
EK-2 Bedeni Tanıma ve Beden Güvenliği Bilgi Formu	
EK-3 Çocuklarda Beden Güvenliği ve Koruma Becerilerinin Öğretimi-Ebeveyn Eğitim Rehberi	

- EK-4** Bedenim Benim Özelimdir Eğitim Programı
- EK-5** Bedenimi Korumayı Öğreniyorum Hikaye Kitabı
- EK-6** Bedenimi Korumayı Öğreniyorum Eğitim Bebeği
- EK-7** Bedenime Dokunma Şarkısı
- EK-8** Duygu Kartları
- EK-9** Düş İşleri Bakanlığı Düşyeri Bilişim Teknoloji ve Animasyon
Anonim Şirketinden Video Animasyon Kullanma İzin Yazısı
- EK-10** Kukla
- EK-11** Puzzle
- EK-12** Fon Kartondan Yapılmış Kız ve Erkek Çocuk Figürü
- EK-13** Kız ve Erkek Çocuk Figürü
- EK-14** Resimli Eşleştirme Kartları
- EK-15** Cinsel İstismarı Önlemede Beden Güvenliği Eğitim
Eğitim Programı Sertifikası
- EK-16** Yaratıcı Drama Eğitimliği/Liderliği Sertifikası
- EK-17** Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Klinik Araştırmalar
Etik Kurulu İzin Yazısı
- EK-18** Antalya İl Milli Eğitim Müdürlüğü Kurum İzin Yazısı
- EK-19** Akdeniz Üniversitesi 75. Yıl Kreş ve Gündüz Bakım
Evi- Çocuk Kulübü İzin Yazısı
- EK-20** Veli İzin Belgesi

ÖZGEÇMİŞ

143

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 2.1. Okul öncesi dönem çocuklarının cinsel gelişimleri ve anormal cinsel davranışları	5
Tablo 3.1. Bedenim Benim Özelimdir Eğitimi Programı	29
Tablo 3.2. Araştırma Planı	37
Tablo 3.3. Verilerin analizinde kullanılan istatistiksel teknikler	41
Tablo 4.1. Çocuklar ve ebeveynlerinin sosyodemografik özellikleri	43
Tablo 4.2. Ön-testte beden/vücut bölgelerine çocukların verdikleri yanıtlar	45
Tablo 4.3. Ön testte çocukların birinci hikayenin sorularına verdikleri yanıtlar	47
Tablo 4.4. Ön testte çocukların ikinci hikayenin sorularına verdikleri yanıtlar	48
Tablo 4.5. Ön testte çocukların üçüncü hikayenin sorularına verdikleri yanıtlar	50
Tablo 4.6. Ön testte çocukların dördüncü hikayenin sorularına verdikleri yanıtlar	51
Tablo 4.7. Son testte beden/vücut bölgelerine çocukların verdikleri yanıtlar	52
Tablo 4.8. Son testte çocukların birinci hikayenin sorularına verdikleri yanıtlar	53
Tablo 4.9. Son testte çocukların ikinci hikayenin sorularına verdikleri yanıtlar	54
Tablo 4.10. Son testte çocukların üçüncü hikayenin sorularına verdikleri yanıtlar	55
Tablo 4.11. Son testte çocukların dördüncü hikayenin sorularına verdikleri yanıtlar	56
Tablo 4.12. Ön test ve son testte girişim ve kontrol grubundaki çocukların bedenin özel bölgelerini bilme durumlarının karşılaştırılması	57
Tablo 4.13. Ön test ve son testte çocukların iyi/kötü dokunuş durumlarına ilişkin örnek olaylara verdikleri yanıtların karşılaştırılması	58
Tablo 4.14. Ön test ve son testte çocukların birinci hikayeye yönelik bedenini koruma becerilerini bilme durumlarının karşılaştırılması	59
Tablo 4.15. Ön test ve son testte çocukların ikinci hikayeye yönelik bedenini koruma becerilerini bilme durumlarının karşılaştırılması	60
Tablo 4.16. Ön test ve son testte çocukların üçüncü hikayeye yönelik bedenini koruma becerilerini bilme durumlarının karşılaştırılması	61

Tablo 4.17. Ön test ve son testte çocukların dördüncü hikayeye yönelik bedenini koruma becerilerini bilme durumlarının karşılaştırılması	62
Tablo 4.18. Ön test ve son testte çocukların güvendiği/yardım istediği kişilerin karşılaştırılması	63
Tablo 4.19. Ön test ve son testte çocukların beden güvenliği ile ilgili ifadelere verdikleri yanıtlarının karşılaştırılması	64

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 3.1. Araştırmanın akış şeması	38
Şekil 3.2. Araştırmanın tasarımı	40

SİMGELER VE KISALTMALAR

BBÖEP	: Bedenim Benim Özelimdir Eğitim Programı
BGE	: Beden Güvenliği Eğitimi
ÇİM	: Çocuk İzlem Merkezi
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
KLAS	: Kids Learning About Safety
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu

1. GİRİŞ

1.1. Problemin Tanımı ve Önemi

Okul öncesi dönem çocuğun, bedensel, psikomotor, sosyal-duygusal, bilişsel ve dil gelişimi büyük ölçüde tamamlandığı dönemdir. Öğrenme hızının çok yüksek olduğu okul öncesi dönemde alınan eğitim, çocuğun hayatını doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle, çocuğun bedenini tanıma ve beden güvenliği ile ilgili eğitim için en uygun yaş dönemi cinsiyet farklılıklarının öğrenildiği ve bedeni keşfetmeye meraklı olduğu 3-6 yaş, yani okul öncesi dönemdir (Wurtele ve Kenny, 2011; Al-Rasheed, 2017; Lynas ve Hawkins, 2017; Citak Tunc ve ark., 2018).

Herhangi bir ırk, bölge, sosyo-ekonomik durum, eğitim ve statü farketmeksizin tüm dünyada görülen, çocukların sağlığını fiziksel, duygusal, ruhsal tüm boyutları ile olumsuz yönde etkileyen çocuğun cinsel istismarı ciddi bir toplumsal sorundur (Lynas ve Hawkins, 2017). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)'nün 2017'de yayımladığı "Çocuklara Yönelik Kötü Muamele" başlıklı raporda, dünya genelinde %18'i kız, %8'i erkek olmak üzere çocukların %26'sının cinsel istismara maruz kaldığı bildirilmiştir. (<http://www.who.int/violence>, Erişim tarihi: 21.06.2018). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre çocuk mağdur sayısı 2014'te 74.064 iken, 2016'da 83.552'ye yükselmiştir. 2014'ten 2016 yılına kadar cinsel suç mağduru olan çocukların oranı %33 artmıştır. Türkiye genelinde Ocak 2011–Mayıs 2016 arasında çocuk izlem merkezlerine (ÇİM) 21.068 olgu başvurmuştur. Vakaların %85'inin kız, %15'inin erkek çocuk olduğu tespit edilmiştir (<http://imdat.org>, Erişim tarihi: 21.06.2018).

Okul öncesi döneme ait gelişim özellikleri nedeniyle cinsel istismarı önleme stratejilerinin okul tabanlı eğitim programları ile uygulanması gerektiği vurgulanmaktadır (Wurtele, 1993; Wurtele, 2009; Kenny ve Wurtele, 2012). Okul tabanlı programlar çocuklara yönelik cinsel istismarın önlenmesi amacıyla 1980'lerin başında Amerika ve Kanada'da oluşturulmuştur (Zeuthen ve Hagelskjær, 2013). Çocuk cinsel istismarını önlemeye yönelik okul temelli programlar çoğunlukla Amerika, Kanada, İngiltere, İrlanda ve Avustralya'da deneysel çalışmalar ile değerlendirilmektedir. Son zamanlarda okul tabanlı programlar; Kore (Kim ve Kang, 2017), Tayvan (Chen ve ark., 2012) ve Çin'de (Zhang ve ark., 2014)

değerlendirilmiştir. Ülkemizde okul öncesi çocuklarda cinsel istismarın önlenmesine yönelik eğitim programı uygulanarak yapılan sadece bir çalışmaya rastlanılmıştır (Citak Tunc ve ark., 2018). Ancak Ülkemizde okullarda çocukları cinsel istismardan korumaya yönelik okul tabanlı eğitim programları uygulanmamaktadır. Oysaki okul öncesi dönemden başlayarak okul tabanlı eğitim programlarının uygulanması çocuklara yönelik cinsel istismarı önlemede son derece önemlidir.

Okul öncesi dönemdeki çocuklara bedeni tanıma ve beden güvenliği eğitimleri klasik eğitim yöntemleri ile değil oyun, drama gibi farklı dikkat çekici ilgi uyandırıcı yöntemler ile verilmelidir. Okul öncesi dönemde geniş bir yer tutan drama uygulamaları çocukları birçok yönden geliştirebilmektedir (Akyol, 2012). Drama, çocuğu merkeze alarak onun öğrenme sürecinde aktifleşmesini sağlamaktadır. Çocuklar drama ile duygu ve düşüncelerini, değerlerini, alışkanlıklarını, bilgilerini göz önüne sererek, hayal güçlerini kullanarak, birbirleriyle grup içinde etkileşim göstererek, bir şeyleri paylaşarak ve gözlemleyerek öğrenmektedirler. Çocukların bu yolla, yani yaparak ve yaşayarak öğrendikleri bilgiler kalıcı olmakta ve hayata daha kolay bir şekilde geçirilebilmektedir (Ulutaş, 2011; Erdem ve ark., 2017b).

Çocuk istismarının önlenmesinde evde, okulda ve toplumsal düzeyde yapılacakları değerlendirmek önemlidir. Cinsellikle ilgili en doğru bilgi paylaşımının, aile, okul (özellikle okul sağlığı hemşireleri tarafından) ve bireyler arasında kurulacak iyi bir iletişimle etkili olabileceği, gerektiğinde profesyonel bilgi desteği alınarak yapılması önemlidir (Güven ve Isler, 2015; Doğan ve Bayar, 2018). Çocuk istismarının önlenmesinde yapılması gerekenlerin başında bu konuda çalışan profesyonellerin, toplumun, ailelerin ve çocukların eğitimi gelir. İstismara maruz kalan çocuğu ilk fark edecek kişiler doktorlar, hemşireler ve ebelerdir (Polat, 2007). 1976 yılında Amerikan Hemşireler Birliği tarafından Hemşirelik kodları içerisinde yer alan hasta haklarının savunuculuğu rolü kapsamında çocukları ihmal ve istismardan korumayı da içermektedir. Bu kapsamda hemşireler çocuk haklarının ihlal edildiği durumlarda çocuğun haklarını savunma, ihmalden ve istismardan korumakla sorumludur (Gözen ve Özakar, 2013). Tüm bu bilgilerden yola çıkarak bu çalışmanın amacı yaratıcı drama yöntemiyle geliştirilen Bedenim Benim Özelimdir Eğitim Programının 5-6 yaş grubu çocuklarda cinsel istismarı önlemeye yönelik bedeni tanıma ve beden güvenliği ile ilgili bilgi kazandırmaya etkisini belirlemektir.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Gelişim Özellikleri

Okul öncesi dönemde çocuğun, bedensel, psikomotor, sosyal-duygusal, bilişsel ve dil gelişimi büyük ölçüde tamamlanır. Tuvalet eğitiminin tamamlandığı, cinsiyet farklılıklarının öğrenildiği bu dönemi Freud, **Fallik Dönem** olarak tanımlamıştır. Öğrenme hızının çok yüksek olması nedeniyle bu dönemde alınan eğitim çok önemlidir. Okul öncesi dönemde alınan eğitim çocuğun hayatını doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle, çocuğun bedenini tanıma ve beden güvenliği eğitimi için en uygun yaş dönemi 3-6 yaş yani okul öncesi dönemdir (Wurtele ve Kenny, 2011; Kenny ve Wurtele, 2012; Al-Rasheed, 2017; Lynas ve Hawkins, 2017; Citak Tunc ve ark., 2018).

Bilişsel gelişim: Bilişsel gelişim, her türlü gelişim alanlarıyla ilişkili halinde gerçekleşen ve zeka gelişimini de kapsayan önemli bir gelişimdir. Bu dönemdeki çocuk Piaget'in bilişsel gelişim kuramına göre işlem öncesi dönemdedir. Günlük yaşamda karşılaştıkları olayların nedenleri ve sonuçları arasında ilişki kurmaya çalışır. Çocuk deneyimleri sadece kendi açısından algılar, başkasının farklı bir bakış açısı olacağını algılayamaz, ben merkezidir (egosentrisizm). Örneğin, araba niçin hareket eder sorusuna beni parka götürmek için şeklinde cevap verebilir. Çok konuşurlar ve sürekli soru sorarlar (Wurtele ve Kenny, 2011; Özdemir ve ark., 2012; Arıkan ve ark., 2013; Pınarcık ve ark., 2015). Okul öncesi dönem çocuklarının birçok bilişsel görevi başarması beklenir. Örneğin; toplumsal ve fiziksel gerçekliğe ilişkin basit kavramları oluşturmaya öğrenme, çevredeki düzeni keşfetme, insanları ve nesneleri adlar ve kategorilerle sınıflama, bilişsel görevlerden bazılarıdır (Özdemir ve ark., 2012).

Psikoseksüel gelişim: Bu dönemdeki çocuk Freud'a göre cinsel kimliğin ve sağlıklı kişilik gelişiminin temellerinin atıldığı fallik dönemdedir. Çocuk anatomik ve cinsler arasındaki farklılıklar konusunda meraklıdır ve araştırır. Vücudunu başkaları ile karşılaştırır. Farklılıkları araştırmak için arkadaşları ile doktorculuk oynar. Cinsel organlarının farklı olduğunun anlaşılması kız ve erkek çocuklarda karmaşık davranışlara yol açar (Wurtele ve Kenny, 2011; Özdemir ve Ramazan, 2012). Kız çocuk penisinin olmadığını fark eder, kesildiğini ya da annesinin kendisini eksik

doğurduğunu düşünür. Bu durumdan annelerini sorumlu tutarlar. Bu dönemde kız çocuk babaya daha çok yakın olmak ister, babasını annesinden kıskanır ve anne ile çatışmaya girer. Kızlar babaya ilgi duyarken aynı zamanda anneye hem muhtaçtır hem de eksik doğurduğu için ona öfke duyarlar. *Bu duruma elektra çatışması* denir. Anne düşman baba ise sevgi objesi olur. Erkek çocuk ise penisinin kesileceğinden korkar. Buna kastrasyon korkusu denir. Erkeklerin oedipus karmaşası ile düşmanlık babaya yöneltilir ve anne sevgi objesi olarak görülür. Babayı rakip olarak görür ve onunla çatışma yaşar. *Oedipus-elektra çatışmasının* sağlıklı olarak çözülmesi için anne babanın sağlıklı yaklaşımı önemlidir (Wurtele ve Kenny, 2011; Arıkan ve ark., 2013; Öngider, 2013). Bu sorunların çözümünde ve çocuğun cinsel kimlik kazanmasında en önemli etken özdeşim kurmasıdır. Çocuk kendi cinsinden ebeveyniyle özdeşim kurar ve cinsiyetine ilişkin roller sergilemeye başlar. Renk, kıyafet seçimi gibi durumlarda erkek ve kadına özgü tercihler gözlenir. Annenin makyaj malzemelerini kullanma, ayakkabılarını giyme, baba gibi giyinme cinsel kimliği gösteren davranışlardır. Okul öncesi dönemdeki çocuk, cinsel istismarı anlayabilir. Bebeğin nereden geldiği ve nasıl yapıldığı ile ilgili sorular sorabilir (Wurtele ve Kenny, 2011; Arıkan ve ark., 2013; İşler ve Gürşimşek, 2018).

Psikososyal gelişim: Ericson'a göre bu dönemdeki çocuk girişkenliğe karşı suçluluk duyma aşamasındadır. Çocuğun gelişimsel görevi girişkenliği başarmaktır. Eğer çocuk uygunsuz davranır, tekrar tekrar eleştirilir, öğrenme ve keşif girişimleri cezalandırılırsa çocukta suçluluk hissi, utanma ve korku gelişebilir. Yetişkinler bu dönemde çocuğun hayal gücünü, yaratıcılığını, cesaretlendirmeli, girişkenlik davranışlarını desteklemelidir (Özdemir ve ark., 2012; Arıkan ve ark., 2013; Diken, 2018). Erikson, sosyal çevre içinde yer alan anne-baba, öğretmenler ve arkadaşların çocuğun psiko-sosyal gelişimi için önemli bir rol oynadığını belirtmiştir. Çocuklar ilk sosyal davranışları aile ve yakın çevresinden öğrenmekte, okul öncesi eğitim ortamında bu becerilerinin devamı kazandırılmaktadır. Okul ortamında aileden farklı olarak profesyonel sosyal davranış kurallarıyla ilk kez karşılaşan çocuk, ebeveynlerinin yönlendirmesi olmadan akranlarıyla nasıl iletişime geçeceğini öğrenmeye başlamaktadır (Wurtele ve Kenny, 2011; Özdemir ve ark., 2012; Pınarcık ve ark., 2015; Karoğlu ve Ünüvar, 2017).

2.2. Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Cinsel Gelişimi

Çocukları cinsel istismardan koruma ilkesi çocukların “cinsellik” kavramını gelişimlerine uygun bir şekilde tanımaları ve anlamaları ile başlar. Bu, yaşa uygun bir dil kullanmayı ve çocuğun anlayabileceği düzeyde bilgi sağlamayı gerektirir. Çocukların rolleri hakkında sağlıklı bir anlayışa sahip olmalarını sağlamak için onlara uygun bilgiler vermelidir. (Christiane, 2010; Casteix, 2015). Yetişkinler cinsellikle ilgili korku, kaygı ve çekingenliklerini çocuklarına yansıtmaktan kaçınmalıdırlar. Utanç duygusu farkında olmadan çocuğa aktarılsa, bu çocuğu içine kapanık ve huzursuz yapabilir. Çocukların alınan mesajlardan vücutları ve cinsel gelişim konusunda güven duymaları sağlanmalıdır. Çocukları cinsel istismardan korumanın yolu bu güven duygusunun kazandırılmasıdır (Christiane, 2010).

Çocuğun cinsel gelişimi, çocuğun genel gelişiminin doğal bir parçasıdır. Ancak yetişkinler normal cinsel gelişim ile ilgili özellikleri bilmezlerse, normal ve anormal cinsel davranış arasında ayırım yapamazlar. Bu durum ebeveynlerin çocuklarını cinsel istismardan koruma şanslarını azaltabilir (Christiane, 2010). Tablo 2.1’de okul öncesi dönem çocuklarının cinsel gelişimleri ve anormal cinsel davranışları yer almaktadır (Christiane, 2010; <https://www.nctsn.org/sites/>, Erişim Tarihi: 21.09.2019; <https://depts.washington.edu/hcsats/>, Erişim Tarihi: 21.09.2019) .

Tablo 2.1. Okul öncesi dönem çocuklarının cinsel gelişimleri ve anormal cinsel davranışları

Normal cinsel gelişim	Anormal cinsel davranış
Meraklı olması ve kendini keşfetme isteği	Cinsel fiillerden söz etme
Toplum içinde veya özel alanlarda (örneğin banyoda) özel bölgelerine dokunma	Cinsel organlara dokunmayı takıntı haline getirme
Başkalarının vücutlarını seyretme, insanları çıplak veya soyunurken görmeye çalışma (örneğin banyoda)	Başkalarına cinsel bir tarzda sürtünme
Öpmek veya el ele tutuşmak gibi yetişkin davranışlarını taklit etme, kadınların memelerine dokunma	Yetişkinlere özgü cinsel davranışlar sergileme ya da cinsel konularda onlar kadar bilgi sahibi olma
Özel bölgelere bakma	Durması istendiği halde masturbasyonu ya da cinsel oyunu devam ettirme
Özel bölgelerini başkalarına gösterme	Cinsel davranışlarla ya da faaliyetlerle aşırı meşgul olma
Özel bölgeleri kendi yaşlarındaki çocuklarla keşfetme (doktorculuk oynamak vs)	Oyuncak ya da nesnelerle yetişkin cinsel davranışlarını canlandırma
Vücut deliklerine objeler sokma, bu davranış acı verdiğinde durma	Vücut deliklerine acı verdiği halde objeler sokma

2.3. Okul Öncesi Eğitimde Yaratıcı Drama

Yaratıcı drama; “bir grubu oluşturan üyelerin yaşam deneyimlerinden yola çıkarak bir amacın, düşüncenin, doğaçlama ve rol oynama gibi tekniklerden yararlanarak canlandırılmasıdır.” Bu canlandırma süreçleri deneyimli bir eğitmen eşliğinde yürütülürken kendiliğinden (spontan), şimdi ve burada ilkesine, -mış gibi yapmaya dayalıdır ve oyunun genel özelliklerinden doğrudan yararlanır (Adıgüzel, 2018). Başka bir tanıma göre drama; “bir lider (öğretmen) tarafından yönetilen, çocukların hayal etmelerine, bunları canlandırmalarına, gerçek ya da hayal ürünü yaşantılarını yansıtma olanağı tanıyan özel bir öğrenme etkinliği” olarak tanımlanmıştır (Köksal Akyol, 2012). Yaratıcı dramanın gerçekleştirilebilmesi için önce bir gruba, yaratıcı drama alanına ve yöntemine hakim, yeterli deneyime sahip bir eğitmene, grubun rahatça kullanabileceği açık ya da kapalı bir mekana ve grubun canlandırma yapabileceği dramatik yapıya sahip bir düşünceye gereksinim vardır. Grup, eğitmen, mekân ve düşünceden oluşan bu dört öge yaratıcı dramanın en temel bileşenlerini oluşturur. Doğaçlama ve rol oynama en temel teknikleridir. Drama çalışmaları rol oynama, doğaçlama, donuk imge, öykü oluşturma, dramatizasyon, iç ses, düşünce izleme, akışkan heykel, öğretmenin rolde olması gibi tekniklerden oluşmaktadır (Adıgüzel, 2018).

Drama, öğrenme sürecinde çocuğun aktif olmasını sağlamaktadır. Çocuklar için hazırlanan eğitim programlarında yaratıcı dramaya yer verilmesinin yararları arasında; bilişsel, duygusal, sosyal, psikomotor yönden gelişim sağlama, yaratıcı düşünmeyi teşvik etme, öğrenilenlerin kalıcı olmasını sağlama, dinleme, işbirliği yapma ve empati yapma becerisinin gelişimini destekleme, dil ve iletişim becerileri kazanma, pozitif bakış açısı ile bakmayı kazandırma, kendine güven duyma ve karar verme becerileri kazanma ve bildiklerini hayata geçirebilme sayılabilir (Ulutaş, 2011; Akyol, 2012; Erdem ve ark., 2017a). Okul öncesi dönemde geniş bir yer tutan drama uygulamaları çocukları birçok yönden geliştirebilmektedir. Çocuklar bilgilerini, duygu ve düşüncelerini, tecrübelerini sergileyerek, hayal güçlerini kullanarak, grup içinde birbirleriyle etkileşime girerek, bir şeyleri paylaşarak ve gözleyerek öğrenmektedirler. Çocukların yaparak ve yaşayarak öğrendikleri bilgiler daha kalıcı olmaktadır. Bu öğrendikleri bilgileri hayata daha kolay bir şekilde geçirebilmektedir (Ulutaş, 2011).

Dramanın temelinde oyun bulunmaktadır. Drama, çocuk tarafından oyun olarak algılanır. Drama, diğer birçok etkinliğe göre çocuğun ilgisini daha fazla uyandırabilir. Bu nedenle çocukların tüm gelişim alanlarında daha iyi gelişmesini sağlayabilir (Önder, 2016). Drama ile çocuklar hem oyun oynamakta hem de olayları, kavramları ve durumları daha etkili bir şekilde öğrenmektedirler. Bu nedenle dramanın çocuklara oyundan daha fazla yararı bulunmaktadır (Adıgüzel, 2018). Drama ve oyun çeşitli yönlerden birbirlerini etkilemektedir. Birçok oyun dramatik özellik taşıırken drama da içinde oyunu barındırmaktadır. Yaratıcı drama ile çocuğa bilgi, beceri ve davranışlar daha rahat ve etkili bir şekilde kazandırılabilir. Özellikle okul öncesi dönemde dramanın eğitsel olarak kullanılmasının birçok yararının olduğu bilinmektedir. Öğretmenler ve ebeveynler dramayı etkili şekilde kullanarak çocuğun bütün gelişim alanlarına aktif katkı sağlamalıdır (Ulutaş, 2011; Erdem ve ark., 2017b).

Literatürde yaratıcı drama yöntemini kullanan çalışmalar yer almaktadır. Erbay (2013) çalışmasında, yaratıcı drama eğitiminin çocukların işitsel muhakeme ve işlem becerilerinin gelişimini desteklediğini saptamıştır (Erbay ve Ömeroğlu, 2013). Yapılan bir çalışmada, özel gereksinimi olan çocuklarda yaratıcı drama yöntemiyle hazırlanan sosyal beceri eğitim programının temel konuşma becerileri, ileri konuşma becerileri, ilişkiyi başlatma ve ilişkiyi sürdürme becerilerinde etkili olduğu saptanmıştır. Bu sonuç doğrultusunda zihinsel yetersizliği olan çocuklarda dil ve konuşma becerilerini artırıcı eğitim programlarında yaratıcı dramaya daha fazla yer verilmesi önerilmiştir (Önemli ve ark., 2015). Başka bir çalışmada, çocukların dört temel gelişim bileşenleri olan sosyal, dil, ince motor ve kaba motor gelişimlerinin yükseltilebileceği yöntemlerden birinin de drama eğitimi olduğu belirtilmiştir. Araştırma sonucunda çocukların en yüksek seviyede gelişim gösterdikleri alanın dil gelişimi olduğu saptanmıştır. Çocukların gelişimlerinin desteklenmesinde daha kapsamlı yaratıcı drama etkinlikleri yapılması önerilmiştir (Yaman ve ark., 2015). Sözkese ve Samur'un çalışmasında, Öykü Temelli Yaratıcı Drama Yöntemiyle Değerler Eğitimi Programı'nın 60-72 aylık çocukların değer gelişiminde etkili olduğu belirtilmiştir (Sözkese ve Samur, 2017). Yaşar ve Aral (2011) 1990-2010 yılları arasında okul öncesinde drama alanında yapılmış 40 lisansüstü tez (33 yüksek lisans, 7 doktora tezi) incelemişlerdir. Araştırma sonucunda, ilk yapılan yüksek lisans tezlerinin dramanın okul öncesinde kullanımı üzerine yoğunlaştığı saptanmıştır.

Daha sonraki çalışmalarda dil ve iletişim becerileri, yaratıcılık, sosyal-duygusal gelişim, müzik, fen ve matematik eğitimi, beslenme ve rol oynama temalarına yer verildiği ve drama ile ilgili öğretmen görüşlerinin incelendiği saptanmıştır. Doktora tezlerinde ise, dil gelişimi, matematik yeteneği, sosyal gelişim, işitsel muhakeme ve işlem beceri ile yaratıcılık temalarına yer verildiği, eğitimde dramaya ilişkin okul öncesi eğitim öğretmenleri ile öğretmen adaylarının kendilerini yeterli bulma düzeylerinin incelendiği belirlenmiştir (Can Yaşar ve Aral, 2011).

2.4. Çocuk İhmal ve İstismarı Tanımları

Dünya Sağlık Örgütü'ne göre çocuk ihmali ve istismarı; “18 yaşın altındaki çocukların sağlığını, hayatta kalımını, gelişimini, haysiyetini veya ilişkilerdeki güven duygusunu olumsuz yönde etkileyen, gerçek veya potansiyel zarar veren, ihmal, fiziksel ve duygusal kötü muamele, cinsel istismar ve diğer ticari veya sömürü amaçlı istismar türleriyle sonuçlanan kötü tutum ve davranışlardır” şeklinde tanımlamıştır (<https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/child-maltreatment>, Erişim Tarihi: 12.01.2020).

İstismar, akıl ve beden sağlığına bilerek isteyerek zarar verme olarak da tanımlanır. İhmal ise, çocuğun gıda, giyim, barınma ve tedavi gibi yaşamsal ihtiyaçlarının karşılanmamasıdır. İhmal ve istismarı birbirinden ayıran en temel fark istismarın aktif, ihmalin ise pasif bir olgu olmasıdır (Sokullu-Akıncı, 2013).

2.5. Çocuk İstismarının Dünyadaki Yaygınlığı

Çocuk istismarı sadece ülkemiz için değil tüm dünya için ciddi bir toplumsal sorundur. DSÖ, dünyada her yıl 15 yaş altında istismar nedeniyle 31000 çocuğun yaşamını yitirdiğini bildirmektedir. Ayrıca DSÖ her 5 kadından birinin ve her 13 erkekten birinin çocukken cinsel istismara maruz kaldığını bildirmektedir (<https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/child-maltreatment>, Erişim Tarihi: 12.01.2020). DSÖ'nün 2017'de yayımladığı “Çocuklara Yönelik Kötü Muamele” başlıklı raporda, dünya genelinde her dört yetiştikenden birinin çocukken fiziksel istismara maruz kaldığı kaydedilmiştir. Ayrıca bu raporda çocukların dünya genelinde; fiziksel istismar (%23), duygusal istismar (%36) ve cinsel istismara (%26) maruz kaldığı bildirilmiştir. Raporda cinsel istismara maruz kalan çocukların ise %18'inin kız, %8'inin erkek olduğu bildirilmiştir

(http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/child/Child_maltreatment_infographic_EN.pdf?ua=1, Erişim tarihi: 21.06.2018).

2.6. Çocuk İstismarının Türkiye’deki Yaygınlığı

Ülkemizde çocukluk çağında istismar olaylarının yaygınlığına ilişkin çalışmaların sayısının az olduğu belirtilmiştir. Bunun belirlenmesinin zorluğu ve rapor edilmesindeki yetersizlik gibi nedenlerden kaynaklandığı düşünülmektedir (Bakır ve Kapucu, 2017). TÜİK verilerine göre; çocuk mağdur sayısı 2014’te 74.064 iken, 2016’da 83.552’ye yükselmiştir. Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü’ne göre; çocuk cinsel istismar hükümlülerinin oranı 2006 yılında %42,5 iken; 2016 yılında %58,8’e yükselmiştir. Cinsel suç mağduru olan çocukların oranı 2014’ten 2016’ya kadar %33 artmıştır. Türkiye’de 27 ilde 30 ÇİM bulunmaktadır. Ocak 2011–Mayıs 2016 arası Türkiye genelinde ÇİM’lere 21.068 olgu başvurmuştur. Başvuran vakaların %85’inin kız, %15’inin erkek çocuk olduğu tespit edilmiştir (<http://imdat.org>, 21.06.2018). Türkiye’de yapılan bir çalışmada. ÇİM’e başvuran cinsel istismar öyküsü olan 518 çocuğun 443’ü çalışmaya dahil edilmiştir. Bu çalışmada çocukların %71.6’sı penetrasyonu içeren cinsel istismara maruz kaldığı, %69’unun penetrasyonu içermeyen cinsel istismara maruz kaldığı bildirilmiştir. Çalışmanın sonucunda hemşirelerin, cinsel istismara uğramış çocukların sağlığının korunması, iyileştirilmesi, tedavisi ve rehabilitasyonunda önemli rolleri ve işlevleri olduğu ifade edilmiştir (Güven ve ark., 2017).

2.7. Çocuk İstismarının Sınıflandırılması

Çocuklara kötü muamele, çocukların sağlığını, hayatta kalmasını, gelişimini veya ilişkilerdeki güç, sorumluluk, güven duygusuna aktif veya potansiyel zarar veren, olumsuz yönde etkileyen her türlü fiziksel ve duygusal istismar, ihmal, sömürü veya cinsel istismar, türleriyle sonuçlanan davranış olarak tanımlanır (Norman ve ark., 2012). Çocuk istismarının dört yaygın türü vardır (Norman ve ark., 2012):

- Fiziksel istismar
- Duygusal istismar
- İhmal
- Cinsel istismar

2.7.1. Fiziksel İstismar

Fiziksel istismar, çocuğun sağlığına, hayatta kalmasına, gelişimine veya onuruna yüksek ihtimalle zarar verme ile sonuçlanan çocuğa karşı fiziksel kuvvetin kasıtlı olarak kullanılmasıdır. Çocuklara karşı fiziksel şiddet evde cezalandırma gerekçesiyle çok fazla uygulanmaktadır. Fiziksel istismarın vurma, tekmeleme, sarsma, ısırma, boğma, haşlama, yakma ve zehirlenme gibi türleri vardır (Norman ve ark., 2012). Çocuklarda, şiddetin sonuçları farklılıklar gösterebilir. Fiziksel yaralanmalara hatta aşırı durumlarda doğrudan ölümle sonuçlanabilir. Fiziksel istismar açısından en fazla bebek ve küçük çocuklar risk altındadır. Özellikle 0-4 yaş grubu bağımlı, 5-14 yaş grubu ise savunmasız olmaları nedeniyle iki kat daha fazla risk altındadırlar (Butchart ve ark., 2006).

2.7.2. Duygusal İstismar

Duygusal istismar, hem izole olayları hem de gelişimsel olarak uygun ve destekleyici bir ortam sağlamak için ebeveyn veya bakıcı rollerinin zaman içinde yerine getirememesini içerir. Duygusal istismardaki eylemlerde çocuğun fiziksel, zihinsel, manevi, ahlaki ve sosyal sağlığına yüksek olasılıkla zarar verme vardır. Duygusal istismar; küçümseme, suçlama, tehdit etme, korkutma, ayrımcılık yapma, alay etme, reddetme veya düşmanca davranma biçimleri gibi türleri vardır (Norman ve ark., 2012).

2.7.3. İhmal

İhmal, çocuğun sağlık, eğitim, duygusal gelişim, beslenme, barınma ve güvenli yaşam koşulları gibi gelişimini ve refahını sağlamak için çocuğun temel gereksinimlerinin, onun bakımını üstlenenler (ebeveyn veya diğer aile üyeleri vb) tarafından karşılanmamasını içerir. İhmal edilen çocukların ebeveynlerinde yoksul olmayanlarda vardır (Norman ve ark., 2012).

2.7.4. Cinsel İstismar

Cinsel istismar; bir yetişkinin cinsel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla çocuğa yönelik yapılan herhangi cinsel davranıştır (bakma, gösterme veya dokunma dâhil) (<https://www.thesay.org/res/resources/documents/D2L-Defining-Understanding-Child-sexual-Abuse.pdf>, Erişim tarihi:15.01.2019). Cinsel istismar, çocuk istismarı türleri içerisinde tespit edilmesi en zor olandır. Cinsel istismar; ırk, cinsiyet, sosyal

ve etnik köken ayrımı yapılmaksızın bireyi, ailesini ve toplumu bütünüyle etkileyen önemli bir sorundur (Mavi Aydoğdu ve Özsoy, 2017).

Cinsel istismar, bir çocuğun tam olarak kavramadığı cinsel aktiviteye rızası dışında dahil olması olarak da tanımlanır. Cinsel istismar, çocuğun cinsel gelişimini, toplumun sosyal tabuları ya da yasaları ihlal eden istismar durumudur. Çocuklar hem yetişkinler hem de diğer çocuklar tarafından cinsel istismara uğrayabilirler. Yaşları veya gelişim aşamaları nedeniyle mağdurdan daha fazla sorumluluk, güven ya da güç bulunması durumunda, diğer çocuklar tarafından da cinsel istismara uğrayabilir (Norman ve ark., 2012). Çocuklar arasındaki cinsel dokunma da cinsel istismar olabilir. Çocuklar arasındaki cinsel istismar, genellikle çocuklar arasında önemli yaş farkı olduğu zaman (genellikle 3 yaş veya daha fazla) istismar olarak değerlendirilir (Bierker, 2018, <https://www.thesay.org/res/resources/documents/D2L-Defining-Understanding-Child-Sexual-Abuse.pdf>, Erişim tarihi:15.01.2019). 1980 ve 2008 yılları arasında kapsayan bir meta-analiz çalışmasında; çocuklarda cinsel istismarın erkeklere (76/1000) göre kızlarda (180/1000) daha yaygın olduğu saptanmıştır. En düşük oranlar, hem kız (113/1000) ve hem erkeklerde (41/1000) Asya'da bulunmuştur. En yüksek oranlar kızlarda (215/1000) Avustralya'da, erkeklerde (193/1000) Afrika'da bulunmuştur (Stoltenborgh ve ark., 2011).

2.8. Çocuk Cinsel İstismarında Risk Faktörleri

Cinsel istismar, toplumu ilgilendiren ve her geçen gün artan önemli bir sorundur. Her yaş ve sosyoekonomik gruptan çocuk cinsel istismara maruz kalabilir. Çocuk cinsel istismarında risk faktörleri aşağıda yer almaktadır:

Cinsiyet: Kızların cinsel istismara maruz kalma riski erkeklere göre daha fazladır (Hunt ve Walsh, 2011; Collin-Vezina ve ark., 2013; Zeuthen ve Hagelskjær, 2013).

Yaş: Çocuk cinsel istismarı mağduriyet yaşı 7-12 yaş arasıdır. En fazla savunmasız kaldıkları zaman 7-12 yaş arası olarak tespit edilmiştir (Hunt ve Walsh, 2011; Zeuthen ve Hagelskjær, 2013).

Engellilik: Duyusal ve algısal bozuklukları olan çocuklar cinsel istismar açısından daha fazla risk altındadır. Çocuğun fiziksel ve mental yönden bir engelinin bulunması ya da psikiyatrik bozukluğunun olması da istismar riskini artırır (Hunt ve Walsh, 2011; Collin-Vezina ve ark., 2013; Zeuthen ve Hagelskjær, 2013)

Aile özellikleri: Ebeveynlerin zihinsel sağlık sorunlarının olması, ebeveynlerin madde kullanımı, annenin uzun süre yokluğu, evde baba dışında erkeklerin bulunması, aile içi şiddet, sosyal izolasyon ve cezalandırıcı tutumları olan ailelerde çocuklar cinsel istismar açısından daha fazla risk altındadır (Hunt ve Walsh, 2011; Zeuthen ve Hagelskjær, 2013). Az gelişmiş veya sosyoekonomik durumu düşük olan ailelerde, fiziksel istismar ve ihmal açısından çocuklar daha fazla risk altındadır (Collin-Vezina ve ark., 2013).

Yoksulluk: Yoksulluk içinde yaşamak çocukların hem fiziksel hem de cinsel istismar deneyimine maruz kalması açısından bir risk faktörüdür (Collin-Vezina ve ark., 2013).

Ayrıca ataerkil aile yapısı, çok çocuğa sahip olma ve tek odalı evlerde yaşama, ebeveynlerin eğitim seviyelerinin düşük olması, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, çocuğa ve kadına uygulanan her türlü şiddetin kabul görmesi, erken yaşta kızların evlendirilmesi ülkemizde çocuk istismarını artıran riskli durumlar olarak bildirilmiştir (Mavi Aydoğdu ve Özsoy, 2017).

2.9. Cinsel İstismarın Çocuk Üzerindeki Etkileri

Cinsel istismarın çocuk üzerinde son derece olumsuz etkileri olabilmektedir. Bu olumsuz sonuçlar istismarın kapsamı ve niteliği de dahil olmak üzere çeşitli faktörlerle ilişkili görünmektedir. İstismarın başlama yaşı, failin mağdurla ilişkisi, aile işlevi, baş etme biçimleri, bakıcılar ve aile tarafından sağlanan destek derecesi ile ilişkili olabilmektedir (Hunt ve Walsh, 2011). Cinsel istismara uğramış çocukların yaşadığı duygusal ve psikososyal sorunları tespit etmeye çalışan bir çalışmada (n=443), umutsuzluk (%46.5), tekrar olacağı korkusu (%52.8), güvensizlik (%36.8), uyku güçlüğü (%32.7), gelecek hakkında olumsuz beklentiler (%32.1) ve kendini suçlama (%31.1) gibi olumsuz etkiler bildirilmiştir (Güven ve ark., 2017). Araştırmalar, cinsel istismara uğramış çocukların, çocukluk döneminde ve yaşamları boyunca ciddi olumsuz sonuçlara maruz kalma ihtimallerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bunlardan bazıları aşağıda yer almaktadır (Hunt ve Walsh, 2011; Sarı ve ark., 2016, <https://www.nsvrc.org>, Erişim tarihi:24.01.2019):

- Post-travmatik stres bozukluğu
- Alışılmadık saldırgan davranışlar
- Kendi kendine zarar verme

- Suçluluk duygusu
- Azalan okul performansı ve okuldan ayrılma
- Sağlık sorunları
- Parmak emme, tırnak yeme, enüresis, enkopresis gibi davranış bozuklukları
- Uyku düzensizlikleri
- Yeme bozuklukları
- Anksiyete ve depresyon

2.10. Cinsel İstismar Belirtileri

Çocukların daha fazla zarar görmesini önlemek için istismar belirtilerinin bilinmesi gerekir. Fiziksel belirtiler sıklıkla yaygın değildir, ancak aşağıdaki belirtiler bir sağlık profesyoneli tarafından dikkatlice değerlendirilmelidir:

- Özellikle cinsel organların çevresinde morarma, kanama, kızarıklık, kaşıntı, yara veya şişme
- İdrar yolu enfeksiyonları
- Cinsel yolla bulaşan hastalıklar
- Anormal akıntı
- Kronik karın ağrısı, baş ağrısı veya tıbbi olarak açıklanamayan diğer rahatsızlıklar

Duygusal ve davranışsal belirtiler daha yaygındır:

- Geri çekilme
- Depresyon
- Öfke, isyan etme, korkma
- Ajitasyon veya konsantrasyon güçlüğü
- Yaşına uygun olmayan cinsel davranış göstermesi veya cinsel içerikli konuşması
- Okul başarısının düşmesi
- Davranış değişikliği (Casteix, 2015, <https://www.nsvrc.org>, Erişim tarihi:24.01.2019; Bierker, 2018).

2.11. Çocuk Cinsel İstismarının Önlenmesi

Çocuk cinsel istismarı görülme oranının yüksek olması ve sağlığa zararlı sonuçları göz önüne alındığında araştırmaların öncelikle çocuk cinsel istismarı önleme yaklaşımları üzerinde durması gerekmektedir (Collin-Vezina ve ark., 2013;

Rheingold ve ark., 2015; Bierker, 2018). Çocuk cinsel istismarının önlenmesi temel hedeftir. Kapsamlı önleme yaklaşımı; çocuklar ve gençler, ebeveynler, profesyoneller, kamu okulları ve okul öncesi eğitim merkezleri dahil olmak üzere tüm toplumu hedef almalıdır. Çocuklara yönelik cinsel istismarın önlenmesinde, en sık bilgi kaynağı olarak ebeveynlerin olduğu saptanmış ve çocuk odaklı önleme programlarının başarılı olabilmesi için ebeveyn katılımının çok önemli olduğu belirtilmiştir (Hunt ve Walsh, 2011). Çocuk cinsel istismarı önleme müdahalelerinin en yaygın üç hedef grubu bulunmaktadır. Bunlar çocuklar, ebeveynler ve profesyonellerdir (Zeuthen ve Hagelskjær, 2013).

Çocukları hedefleyen önleyici müdahaleler: Araştırmaların büyük çoğunluğu cinsel istismarın önlenmesinde öncelikli olarak çocuk odaklı kişisel güvenlik eğitim programlarını değerlendirmiştir. Bu programlar, çocuklara (potansiyel kurbanlara) kişisel güvenlik becerileri kazandırma ve çocuk cinsel istismarı hakkında bilgi vermek için okul tabanlı programlar ile müfredatta kullanılabilir (Zeuthen ve Hagelskjær, 2013). Yapılan çalışmalarda Çin, Birleşik Devletler ve Avustralya gibi ülkelerde ebeveynlerin okul temelli yaklaşımları desteklediği bildirilmiş (Chen ve Chen, 2005; Hunt ve Walsh, 2011) ve çocuk odaklı programların başarılı olabilmesi için ebeveynlerin katılımının önemli olduğu belirtilmiştir (Zeuthen ve Hagelskjær, 2013). Çocuk cinsel istismarı önleme programlarının çoğunluğunda eğitim, modelleme, prova/tekrarlama, geribildirim yoluyla beceri edinme ve sosyal bilişsel teoriye dayalı eğitim modeli ile davranış becerileri kazandırılır. Programlarda ele alınan konuların ana öğrenme hedefleri aşağıdaki gibidir:

- Dokunma süreci hakkında bilgi (iyi dokunuş/kötü dokunuş): Çocukların beden güvenliği hakkında bilgi sahibi olmaları ve uygun/iyi dokunuş ve uygun olmayan/kötü dokunuş arasındaki farkı öğrenme, uygun (iyi sır) ve uygun olmayan (kötü sırlar) sırlar arasındaki farkı öğrenme.
- Çocuklar beden güvenliği ile ilgili sınır ihlalinde bir şey yaşarlarsa; “hayır” deme, ortamdaki uzaklaşma veya güvendiği bir yetişkine anlatma gibi kendini koruma becerileri kazandırma.
- Çocukların destek sistemleri hakkında bilgi edinmeleri, güvenilir yetişkinleri çocuğa açıklama (Zeuthen ve Hagelskjær, 2013).

Ebeveynleri hedefleyen önleyici müdahaleler: Aile, çocuklara iyi bakıldığını öğrenmek için temel bir ortamdır ve istismarın önlenmesinde ebeveynlerin katılımının çok belirgin avantajları vardır (Wurtele, 2009; Hunt ve Walsh, 2011). Programlara ebeveynlerin katılımı başarılı önleme girişimi için temel unsurdur. Cinsel istismarı önlemede çocuklarıyla nasıl konuşacağına dair ebeveynlere eğitim ve danışmanlık verilmelidir (Zeuthen ve Hagelskjær, 2013).

Profesyonelleri/uzmanları hedefleyen önleyici müdahaleler: Bu müdahaleler öğretmenler, bakıcılar ve sağlık personeli gibi birçok farklı profesyonel grubu hedef almaktadır. Çocuk cinsel istismarının önlenmesine odaklanan profesyonellerde eğitim eksikliğinin olması önemli bir sorundur. Bu profesyoneller genellikle çocuklarla çok yakın ve sürekli temas halinde olduklarından çocuk cinsel istismarını tespit etme ve önlemede merkezi bir role sahiptirler. Çocuklara yüksek oranda ulaşılabilirlik ve çocuk gelişiminde uzmanlık nedeniyle çocuk bakımı profesyonellerinin (örn. öğretmenler, çocuk bakım personeli, din adamları) önleme çalışmalarına dahil olmalıdırlar (Zeuthen ve Hagelskjær, 2013). Ancak, çocuk bakım profesyonellerini hedefleyen çocuk cinsel istismarını önleme programlarının yetersiz olduğu görülmüştür. Bu amaçla yapılan bir çalışmada 352 çocuk bakım uzmanına eğitim verilmiştir. Katılımcılar rastgele üç gruptan birine seçilmiştir: (1) kişisel eğitim, (2) web tabanlı eğitim veya (3) kontrol listesi. Çalışmanın sonucunda çocuk bakımı profesyonellerinde eğitim sonrasında bilgi, tutum ve önleyici davranışlar geliştiğı belirtilmiştir. Kişisel ve web tabanlı eğitim yöntemleri arasında bilgi ve önleyici davranışlar açısından anlamlı bir fark bulunamamıştır. Sonuç olarak çocuk bakım profesyonelleri için verilen eğitimlerin çocuk cinsel istismarı önleme girişimlerinde etkili olduğu bulunmuştur (Rheingold ve ark., 2015).

2.12. Çocukların Eğitimi ve Aile

Çocuğı cinsel istismardan korumak için ebeveynler hayati bir önem taşımaktadır. Çocukları korumanın en iyi yolu ebeveynlerin çocukları ile olan ilişkileridir. Çocuklarla beden güvenliğı ve kendilerini koruma becerilerine yönelik bireysel sınırlar hakkında konuşmak, ebeveyn ve çocuk arasında koruyucu bir bağ oluşturur. Çocuklara bilgi aşilar ve çocukları istismara karşı korur (Zhang ve ark., 2013; Zhang ve ark., 2014; Xie ve ark., 2016). Çocuk cinsel istismarını önleme hakkında anne-çocuk iletişiminin kurulmasının özelliklerini inceleyen çalışmada, 212 Avustralyalı

anneye online anket uygulanmıştır. Katılan annelerin üçte ikisi (%67.5) çocuklarıyla cinsel istismarın önlenmesi konusunu konuşmuşlardır. Çalışmada, cinsel istismarı önleme konusunda çocuklarıyla konuşan annelerin oranının, yaş aralığına (5-12 yaş arası çocuklu annelerde en yüksek) göre değiştiği bildirilmiştir (Walsh ve ark., 2012).

Hunt ve Walsh (2011) ebeveynlerin çocuk cinsel istismarı önleme eğitimi hakkındaki bilgilerinin yetersiz olduğu ve cinsel istismarı önleme eğitiminin çocuklar için gerekli olduğunu bildirmişlerdir (Hunt ve Walsh, 2011). Yapılan bir çalışmada, ebeveynlerin %60'ı "başkaların dokunmaması gereken özel bölgeler, hayır söyleme, uzaklaşma ve anlatma" gibi kendilerini koruma becerileri veya cinsel istismara yol açabilecek durumları çocuklarıyla konuşmuşlardır (Chen ve Chen, 2005). Deblinger ve arkadaşları (2010) cinsel istismar konusunda çocuklarını eğitmek için ebeveynlerin girişimlerini incelemişlerdir. Çalışma üç anaokulunda ve üçüncü sınıfa giden çocukların (ortalama yaş 8.5) ebeveynleri (n=289) ile gerçekleştirilmiştir (Deblinger ve ark., 2010). Çalışmada 61 ebeveyn (%21.1) çocuklarıyla cinsel istismarı konuşmadıklarını bildirmiştir. Çocukları ile istismarı neden konuşmadıkları sorulduğunda, en yaygın neden olarak:

- "Çocuğum cinsel istismarı anlamak için çok küçük (%41)"
- "Çocuğumla cinsel istismar hakkında konuşmak bana uygun gelmedi (%36.1)"
- "Çocuğuma cinsel istismarı nasıl açıklayacağımı bilmiyorum (%23)" şeklinde ifade etmişlerdir (Deblinger ve ark., 2010).

Ebeveynlerin %79'u (n=228) çocuklarıyla cinsel istismar hakkında gerçekten konuştuklarını bildirmişlerdir. Ebeveynler tarafından en sık konuşulan konular;

- Bir kişinin çocuğu arabaya bindirmeye çalışması (n=201, %88.2),
- Bir kişinin çocuğun özel bölgelerine dokunmaya çalışması (n=185, %81.1),
- Bir kişinin çocuğu hediyeler/ödülleri ile özendirmeye çalışması (n=168, %73.7),
- Çocuğun özel bölgelerine dokunan birisinin bu olayı bir sır olarak saklamak istemesi (n=140, %61.4),

- Çocuğa özel bölgelerinin anatomik olarak doğru adlarının öğretilmesi (n=143, %62.7) (Deblinger ve ark., 2010).

Çocuk istismarını önlemenin en iyi yolu çocukların eğitimidir. Ebeveynler; çocuklarını ihmal ve istismardan koruyabilmek için etkili iletişim, öfke yönetimi ve çocuk gelişimi gibi konularda bilgi sahibi olmalıdırlar (Mavi Aydoğdu ve Özsoy, 2017). Ebeveynler çocuklarına cinsel istismara karşı korumak için eğitim verirken aşağıdaki noktalara dikkat etmelidir:

- Çocuklara yaşı uygun olduğunda (3-6 yaş dönemi) cinsiyet kavramını ve cinsiyetler arasındaki farklılıklar anlatılmalıdır.
- Vücut/beden bölgeleri için doğru anatomik isimler kullanılmalıdır.
- Çocuklara bedenin hangi bölgelerine dokunulmaması gerektiği öğretilmelidir. Çocuklara eğer bir dokunma sizi rahatsız ederse, o kişiyi sevseniz bile “hayır” söyleme hakkına sahip oldukları öğretilmelidir.
- Beden güvenliği ve koruma becerileri (hayır deme, oradan uzaklaşmaya çalışma, anne, baba ya da güvendiği kişilere anlatma, bildirme) kazandırılmalıdır.
- Çocuklara yetişkinlerin veya daha büyük çocukların onlarla cinsel içerikli konuşmaları veya cinsel yolla davranmalarının uygun olmadığı anlatılmalıdır.
- Sırların zararlı olabileceği ve eğer birileri onlardan bir sır saklamasını isterse, sır saklamaması gerektiği açıklanmalıdır.
- Ebeveynler güvenilir yetişkinleri çocuklara açıklamalıdırlar (Wurtele, 2008; Zhang ve ark., 2013; Zhang ve ark., 2014; Casteix, 2015; Xie ve ark., 2016; Bierker, 2018; Citak Tunc ve ark., 2018; Citak Tunc, 2019). Yapılan bir çalışmada ebeveynler potansiyel istismarcı olarak çocuklarını en fazla yabancılara (%93) karşı uyarmıştır. Ebeveynler daha az oranda çocukları tanıyan yetişkinlere (%64.5 akraba olmayan) karşı uyarmış ve mümkün olduğu kadar diğer çocukları (kardeş olmayan diğer çocukları %59.6) potansiyel istismarcı olarak bildirmişlerdir (Deblinger ve ark., 2010)

2.13. Okul Temelli Cinsel İstismarı Önleme Programları

Çocukların yaşamlarının büyük bir kısmı okullarda geçtiğinden çocuk cinsel istismarı önleme stratejilerinin okul tabanlı programlar ile uygulanması gerektiği vurgulanmaktadır (Kenny, 2010; Kenny ve Wurtele, 2012; Kenny ve Wurtele, 2013).

Okul tabanlı programlar, Amerika ve Kanada'da 1980'lerin başında çocuklara yönelik cinsel istismarı önlemek ve geniş çapta yaygınlaştırmak için oluşturulmuştur (Zeuthen ve Hagelskjær, 2013). Literatürde çocuk cinsel istismarını önlemeye yönelik çalışmalar bulunmaktadır. (Zeuthen ve Hagelskjær, 2013; Zhang ve ark., 2013; Zhang ve ark., 2014; Pulido ve ark., 2015; Al-Rasheed, 2017; Kim ve Kang, 2017) Çocuk cinsel istismarını önlemeye yönelik okul temelli programlar çoğunlukla Amerika, Kanada, İngiltere, İrlanda ve Avustralya'da deneysel çalışmalar ile değerlendirilmektedir. Son zamanlarda okul tabanlı programlar; Kore (Kim ve Kang, 2017), Tayvan (Chen ve ark., 2012) ve Çin'de (Zhang ve ark., 2014) uygulanmaktadır. Çocuk cinsel istismarını önlemeye yönelik çocuklara (3-5 yaş) ve ebeveynlere eğitim verilerek yapılan bir çalışmada; çocukların cinsel istismar ile ilgili kişisel güvenlik becerileri ve genel güvenlik kuralları hakkındaki bilgilerinin arttığı saptanmıştır (Kenny, 2010). Yapılan bir çalışmada, çocuklarda cinsel istismarı önlemeye yönelik cinsel istismarı önleme programlarını yararlı bulduklarını ve girişim grubundaki öğrencilerin uygun olmayan dokunma bilgisinin, kontrol grubuna göre daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir (Pulido ve ark., 2015). Yapılan başka bir çalışmada, Çin'de okul öncesi dönemdeki çocukların cinsel istismarın önlenmesine yönelik bilgi ve kendini koruma becerilerinin yeterli olmadığı, çocuk cinsel istismarı önleme programı geliştirilmesine ihtiyaç olduğu ve ebeveynlerin de çocuk cinsel istismarı önleme programında yer alması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca bu çalışmada ebeveynlerin çocuk cinsel istismarı konusunda bilgilendirilmesi ve cinsel istismarı önleme ile ilgili çocuklarıyla konuşmaları konusunda cesaretlendirmeleri gerektiği vurgulanmıştır (Zhang ve ark., 2013).

Çin'de okul öncesi çocuklarda cinsel istismarı önleme eğitiminin etkinliğinin değerlendirildiği bir çalışmada; girişim grubundaki çocukların kontrol grubuna göre kendini koruma becerilerinin ve cinsel istismarı önleme konusundaki bilgilerinin daha fazla olduğu bulunmuştur (Zhang ve ark., 2014). Yapılan bir çalışma sonucunda; okul öncesi çocuklarda cinsel istismarı önlemeye yönelik eğitim programlarının uygulanmasının mümkün olduğu önerilmiştir (Al-Rasheed, 2017). Türkiye'de ise çocuk cinsel istismarını önlemede okul tabanlı programlar bulunmamaktadır. Yapılan başka bir çalışmada, cinsel istismarı önleme programına katılan ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin, katılmayanlara göre cinsel istismarın önlenmesine yönelik ölçekten yüksek puan aldıkları ve uygulanan eğitim

programının etkili olduğu belirtilmiştir (Çeçen-Eroğul ve Kaf Hasırcı, 2013). Ülkemizde okul öncesi çocuklarda cinsel istismarın önlenmesine yönelik eğitim programı uygulanarak yapılan sadece bir çalışmaya rastlanılmıştır. Çıtak Tunç ve arkadaşları (2018), Wurtele (1986) tarafından geliştirilen 2007 yılında yenilenen Beden Güvenliği Eğitim Programını (Body Safety Training) [BGE Programını] Türkçe'ye uyarlayarak 40 deney, 43 kontrol grubunu oluşturan 3-6 yaş grubu çocuklarla bir çalışma yapmışlardır. Çalışma sonucunda BGE programı ile eğitim verilen çocuklarda; uygun olmayan dokunma ile ilgili kimlikleri tanıma oranı artmış (tanıdık kişi %97.5, bakıcı %92.5, parktaki yabancı %100) ve Durum Böyleyse Testi puan ortalamaları kontrol grubundaki çocukların test puanlarından önemli oranda yüksek bulunmuş olup, bu fark istatistik olarak ileri düzeyde anlamlı bulunmuştur. Bu sonuç, okul öncesi çocuklarda BGE programının cinsel istismarı önlemeye yönelik kendini koruma becerilerini artırmada etkili bir program olduğunu göstermiştir (Çıtak Tunc ve ark., 2018).

2.14. Cinsel İstismarı Önlemede Hemşirenin Rol ve Sorumlulukları

Çocuk istismarının önlenmesinde evde, okulda, toplumda ve karar vericiler düzeyinde yapılacakları değerlendirmek önemlidir. Çocuk istismarının önlenmesinde öncelikle yapılması gereken bu konuda çocukların, ailelerin, çalışan profesyonellerin ve toplumun eğitimi gelir (<https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/child-maltreatment>, Erişim Tarihi:12.01.2020). Amerikan Hemşireler Birliği tarafından 1976 yılında Hemşirelik kodları içerisinde yer alan hasta haklarının savunuculuğu rolü kapsamında, çocukları ihmal ve istismardan korumayı da içermektedir. Hemşireler savunucuk rolü kapsamında çocuk haklarının ihlal edildiği durumlarda çocuğun haklarını savunma, ihmalden ve istismardan korumakla sorumludur (Bakır ve Kapucu, 2017).

Doktorlar, hemşireler ve ebeler istismara maruz kalan çocuğu ilk fark edebilecek kişiler olarak belirtilmektedir. DSÖ çocuk ihmali ve istismarının önlenmesinde hemşirelerin önemli bir yeri olduğunu ifade etmiştir. Bu kapsamda hemşirelerin ev ziyaretleri sırasında; ebeveynlere çocuk yetiştirme becerilerinin geliştirilmesi, çocuk bakımının öğretilmesi, çocuk gelişimi (çocuğun fiziksel, duygusal ve cinsel gelişimi) ile ilgili bilgilerinin artırılması, çocuk yönetiminde olumlu stratejilerin geliştirilmesi, çocuk hakları, gerekli okul öncesi eğitim alması gibi konularda eğitim vermeleri

gerektiği belirtilmiştir (Kaya ve ark., 2005; Polat, 2007; Bakır ve Kapucu, 2017). Ayrıca aile olası bir cinsel istismar durumu ile karşılaştığında başvurulacak (cumhuriyet savcılığı vb) kurum ve kuruluşlar hakkında bilgilendirilmelidir (Kaya ve ark., 2005).

Çocuk ihmal ve istismarı tüm boyutları ile global sosyal bir sorundur. Bu nedenle çocukların ihmal ve istismardan korunması, erken tanı, tedavi ve rehabilitasyonu aşamalarında multidisipliner ekibin yer alması gerekir. Hemşire de bu multidisipliner ekibin önemli bir üyesidir. Hemşireler çocuk ihmal ve istismarı konusunda çocuğa ve aileye yönelik risk faktörlerinin farkında olarak erken tanıda etkin rol almaktadırlar (Yılmaz ve Çalışkan, 2015). Sağlık ekibi içinde hemşire, gerek koruyucu, gerekse tedavi ve rehabilite edici aşamalarda istismar edilen çocuk ve ailesi ile ilk karşılaşan anahtar konumdaki sağlık ekibi üyesidir. Çocuk ihmal ve istismarında hemşireler hem koruyucu, hem de tedavi ve rehabilite edici hizmetlerde üzerlerine düşen sorumlulukları yerine getirmelidirler. (Kaya ve ark., 2005). Çocuk istismarı ve ihmalinin önlenmesinde birincil hemşirelik girişimleri, toplumu ve meslek üyelerini ihmal ve istismara karşı farkındalıklarını artırmaktır. Birincil düzey çalışmalar risk altındaki çocukların istismara maruz kalma olasılığına karşı çocuğın bilgi ve beceri açısından güçlendirilmesine yöneliktir. İkincil hemşirelik girişimleri, ihmal ve istismarı erken tanımayı, istismar sonrası çocuk ve aileye yaklaşımı, çocuğın ve kardeşlerinin korunmasını içerir. Üçüncül girişimler ise istismarın çocuk üzerindeki etkilerini en aza indirmeyi kapsar (Koyun ve ark., 2011). En önemlisi ise hemşireler cinsel istismara uğramış bir çocukla karşılaştığında ya da şüphelendiği bir durumda bunu bildirmekle yükümlüdür (Kaya ve ark., 2005).

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Tipi

Ön test, son test deseninde kontrol gruplu deneysel bir çalışmadır.

3.2. Araştırmanın Hipotezleri

“Bedenim Benim Özelimdir Eğitim Programı (BBÖEP)” uygulanan girişim grubundaki çocukların kontrol grubundaki çocuklara göre;

1. Hipotez (H₁): Bedenlerini tanımaya yönelik bilgi düzeyleri daha fazladır.
2. Hipotez (H₁): Bedenlerini korumaya yönelik bilgi düzeyleri daha fazladır.

Araştırmanın Alt Hipotezleri

Bedenlerini korumaya yönelik bilgi düzeylerinden;

- 2.1. Hipotez (H₁): “Söyleme becerisi” bilgi düzeyleri daha fazladır.
- 2.2. Hipotez (H₁): “Yapma becerisi” bilgi düzeyleri daha fazladır.
- 2.3. Hipotez (H₁): “Anlatma becerisi” bilgi düzeyleri daha fazladır.
- 2.4. Hipotez (H₁): “Bildirme becerisi” bilgi düzeyleri daha fazladır.
- 2.5. Hipotez (H₁): İyi dokunuş (uygun dokunma) ve kötü dokunuşu (uygun olmayan dokunma) tanımaya ilişkin farkındalık düzeyleri daha fazladır.

3.3. Araştırmanın Yeri ve Zamanı

Ağustos 2018-Mart 2020 tarihleri arasında yürütülen araştırmanın veri toplama aşaması, Kasım 2019-Şubat 2020 tarihleri arasında Antalya İli’nin Kepez İlçesi’nde Milli Eğitim Bakanlığı’na (MEB) bağlı okul öncesi eğitim veren iki bağımsız anaokulunda (Şehit Binbaşı Turgut Cengiz Toytunç Anaokulu, Hamdullah Suphi Tanrıöver Anaokulu) gerçekleştirilmiştir.

3.4. Araştırmanın Evreni

Antalya İli’nin Kepez İlçesi’nde 3-6 yaş grubu çocukların eğitim gördüğü 19 bağımsız anaokulu (11 devlet, 8 özel bağımsız anaokulu) bulunmaktadır. Bağımsız anaokullarında çocuklar 3,4,5,6 yaş gruplarına göre ayrılarak farklı sınıflarda eğitim gördükleri için tercih edilmiştir. Araştırmanın evrenini Kepez İlçesi’nde 5-6 yaş grubu çocukların eğitim gördüğü 19 bağımsız anaokulunda eğitim gören tüm çocuklar oluşturmuştur. Bağımsız anaokullarında her yaş grubunun farklı sınıflarda eğitim gördüğü ve her sınıfta ortalama 18-25 öğrenci olduğu dikkate alındığında araştırmanın evrenini 5,6 yaş grubu yaklaşık 1520 öğrenci oluşturmuştur. Bu

bağımsız anaokullarında çocuk istismarını önlemeye yönelik beden güvenliği ile ilgili herhangi bir planlı eğitim verilmemektedir. Araştırmada Kepez İlçesi; nüfus yapısı, ailelerin sosyo ekonomik durumu ve eğitim düzeyi dikkate alınarak bu konuda daha çok eğitime gereksinim olabileceği öngörüsü ile tercih edilmiştir. Çocuklara bedeni tanıma ve beden güvenliği eğitimlerinin okul öncesi (3-6 yaş) döneminden itibaren verilmesi gerektiği bilgisi ve yaratıcı drama teknikleri ile eğitimin ise en az 5 yaşından itibaren uygulanabileceği uzman görüşleri doğrultusunda, çalışmada 5-6 yaş grubu çocuklar tercih edilmiştir.

3.5. Araştırmanın Örneklemi

Araştırmanın örneklemini; basit rastgele örnekleme yöntemi kullanılarak, kura yöntemiyle seçilen iki bağımsız devlet anaokulu (Şehit Binbaşı Turgut Cengiz Toytunç Anaokulu, Hamdullah Suphi Tanrıöver Anaokulu) oluşturmuştur. Evrendeki tüm bağımsız anaokulları (N=19) listelenip numaralandırılmıştır. Basit rastgele örnekleme yöntemi kullanılarak yanlılığı azaltmak için bağımsız bir kişi tarafından kapalı zarf usulü kura yöntemi ile iki bağımsız anaokulu seçilmiştir. Örneklem grubuna 5-6 yaş grubu çocuklar alınmıştır. Bu iki anaokulunun biri girişim grubuna, diğeri de kontrol grubuna seçilmiştir. Kura ile Anaokulu-1 girişim grubunu (Şehit Binbaşı Turgut Cengiz Toytunç Anaokulu), Anaokulu-2 ise kontrol grubunu (Hamdullah Suphi Tanrıöver Anaokulu) oluşturmuştur.

3.5.1. Örneklem Büyüklüğünün Hesaplanması

Araştırmanın yönteminin belirlenmesi ve örneklem hesaplanmasında Akdeniz Üniversitesi İstatistik Danışma Birimi Sağlık Bilimleri Alanı'ndan uzman desteği alınmıştır. Örneklem büyüklüğünü belirlemek için güç analizi (power analizi) yapılmıştır. G Power 3.1.9.2 programı ile literatürde yer alan benzer bir çalışma doğrultusunda (Çıtak Tunç ve ark., 2018) yapılan güç analizine göre; %80 güç ve 0.05 tip hata için orta etki büyüklüğünde minimum örneklem sayısının 34 girişim, 34 kontrol grubunun yeterli olduğu belirlenmiştir. Kayıpların da olacağı öngörülerek araştırmanın girişim ve kontrol grubuna 45'er çocuk alınması planlanmıştır. Çalışma girişim grubunda 44 çocuk, kontrol grubunda 43 çocuk ile yürütülmüştür.

3.6. Araştırmanın Dahil Edilme, Dışlanma ve Çıkarılma Kriterleri

Araştırmaya dahil edilme kriterleri:

Çocukların;

- 5-6 yaş aralığında olması
- Zihinsel yetersizliğinin bulunmaması
- Sorulara sözel yanıt verebilmesi
- İletişime engel bir durumunun olmaması (görme, işitme problemi vb)
- Grup oyunlarına aktif olarak katılımını engelleyecek herhangi bir sağlık probleminin olmaması (dikkat eksikliği hiperaktivite, down sendromu, otizm vb)
- Ebeveyni tarafından çocuğun araştırmaya katılmasına yazılı onam verilmesi

Araştırmadan dışlanma kriterleri: Dahil edilme kriterlerini karşılamayan çocuklar araştırma kapsamına alınmamıştır.

Araştırmadan çıkarılma kriterleri: Çocuğun ard arda en az iki oturuma katılmamış olması

3.7. Araştırmanın Değişkenleri

Bağımlı değişken: Çocukların Bedeni Tanıma ve Beden Güvenliği Bilgi Formu'ndan elde edilen bilgi düzeyleri araştırmanın bağımlı değişkenleridir.

Bağımsız değişken: Çocuk ve ebeveyn yaş, cinsiyet gibi sosyo-demografik özellikleri araştırmanın bağımsız değişkenleridir.

3.8. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak “Çocuk ve Aile Tanıtım Formu” (EK-1) ve “Bedeni Tanıma ve Beden Güvenliği Bilgi Formu” (EK-2) kullanılmıştır.

3.8.1. Çocuk ve Aile Tanıtım Formu

Form literatür (Zhang et al., 2013; Pulido et al; 2015; Xie et al., 2016; Citak Tunc et al., 2018) doğrultusunda araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. Bu formda; çocuk ve ebeveynlere ait sosyo-demografik özelliklere ilişkin sorular yer almıştır. Çocuğun yaşı, cinsiyeti, kardeş sayısı, ebeveynlerin yaşı, eğitim durumu, çalışma durumu, mesleği, ekonomik durumu ve aile yapısını içeren açık uçlu ve çoktan seçmeli toplam 11 sorudan oluşmaktadır (EK-1).

3.8.2. Bedeni Tanıma ve Beden Güvenliği Bilgi Formu

Form literatür doğrultusunda (Wurtele, Hughes and Owens, 1998; Chen and Chen, 2005; Deblinger et al., 2010; Fitzgerald, 2011; Pulido et al., 2015; Xie et al., 2016; Kim & Kang, 2017; Lynas & Hawkins, 2017; Citak Tunc et al., 2018) araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır (EK-2). Form çocukların bedenini tanıma ve beden güvenliği koruma ile ilgili bilgi ve davranışlarını değerlendiren açık uçlu ve çoktan seçmeli sekiz sorudan oluşmaktadır. Bu form bedenin bölgeleri, iyi dokunuş, kötü dokunuş, bedenini koruma kuralları (“hayır” diyebilme, ortamdan uzaklaşma, güvendiği kişilere anlatma, bildirme) ve güvenlik çemberi gibi dört başlıktan oluşmaktadır. Bu bilgi formunun dört bölümü (Çocuklara Yönelik Hazırlanan Bedeni Tanıma Bilgi Resmi, Eşleştirme, Hikayeler, Güvenlik Çemberi) vardır.

Birinci bölümde (bedeni tanıma bilgi resmi); grafik tasarımcı bir uzmana bilgisayar ortamında kız ve erkek çocuk resmi çizdirilmiştir. Kız ve erkek çocuk resimlerinde bedenin bölgeleri (yüz, göz, dudak, burun, memeler, özel bölgeleri vb) ayrı ayrı çizilmiştir.

İkinci bölüm (eşleştirme bölümü); formun bu bölümünde yer alan beş farklı resim ile ilgili iyi dokunuş (gülen yüz) ve kötü dokunuş (üzgün yüz) eşleştirme becerilerinin değerlendirildiği bölümdür.

Üçüncü bölüm (hikayeler bölümü); dört hikaye üzerinden beden güvenliğini koruma ile ilişkili olarak “hayır” demeyi öğretme, ortamdan uzaklaşma ve güvendiği kişilere anlatma, bildirme gibi becerileri değerlendiren sorulardan oluşmuştur.

Dördüncü bölümde (güvenlik çemberi); çocukların güvenlik çemberini belirleme ve beden güvenliği ile ilgili ifadeler yer almaktadır. Güvenlik çemberini belirlemek için (1. soru); anne/baba, dede/nine, öğretmen, polis gibi çocukların yardım isteyebileceği büyükler veya yetişkinlerin isimleri yer almıştır. Çocukların söylemek istediği ek isimler için ise diğer seçeneği (boş daire) eklenmiştir. *İkinci soruda;* başkasının özel bölgesine bakmasının ya da dokunmasının uygun olduğu durumlar ve beden güvenliğini koruma kuralları (“Hayır” demeyi öğrenme, ortamdan uzaklaşma, güvendiği kişilere anlatma becerisi) ile ilişkili yedi ifade yer almıştır.

Oluşturulan Bedeni Tanıma ve Beden Güvenliği Bilgi Formu için 9 uzman görüşü (4 hemşirelik ana bilim dalı, okul öncesi eğitim bölümünde çalışan 1 akademisyen,

rehberlik araştırma merkezinde çalışan 3 rehber öğretmen ve 1 psikolog) alınmıştır. Uzmanlardan Formu, içerik, çizim ve biçimsel/dizayn gibi ilgili özellikleri açısından her bir maddeyi “1-kesinlikle katılmıyorum, 2-katılmıyorum, 3-katılıyorum, 4-tamamen katılıyorum” şeklinde değerlendirmeleri istenmiştir. Uzman görüşleri Kendall Uyuşum kat sayısı analizi ile değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucuna göre kitapçığın uygulanabilirliği ve anlaşılabilirliği konusunda uzman görüşlerinin istatistiksel olarak birbiriyle uyumlu olduğu bulunmuştur (n=9, Kendall W=0.70, x=6.00, p=0.71).

3.9. Veri Toplama Gereçleri

Araştırmada; ebeveynlere yönelik “Çocukların Beden Güvenliği ve Koruma Becerilerinin Öğretimi-Ebeveyn Eğitim Rehberi”, çocuklara yönelik ise “Bedenim Benim Özelimdir Eğitimi Programı”, “Bedenimi Korumayı Öğreniyorum Hikaye Kitabı”, “Bedenimi Korumayı Öğreniyorum Eğitim Bebeği”, “Bedenime Dokunma Şarkısı” ve eğitim amaçlı diğer görsel materyaller (resimler, puzzle, duyu eşleştirme kartları vb) hazırlanmıştır.

3.9.1 Çocukların Beden Güvenliği ve Koruma Becerilerinin Öğretimi-Ebeveyn Eğitim Rehberi

Ortak dil oluşması açısından bu rehber, ebeveyn ve öğretmenlere verilmek üzere literatür incelenerek (Zhang, et al; 2014; Zhang, et al., 2013; Al-Rasheed, M. (2017 Bruce, L., Lane, M., & Deaton Wacker, E.A. 2017; Citak Tunc ET AL.,2018; Çıtak Tunç, 2019; Deblinger, ET AL., 2010; Güneş, 2018; Güneş, 2017; Pulido, et al., 2015; Xie, Q.W., Qiao, D.P., & Wang, 2016; Zeuthen & Hagelskjær, 2013; Kenny & Wurtele, 2012) araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır (EK-3). Bu rehberin geliştirilmesinde 14 uzmandan (hemşirelik ana bilim dalında çalışan 4 akademisyen, okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan 2 okul öncesi öğretmen, okul öncesi eğitim bölümünde çalışan 1 akademisyen, rehberlik araştırma merkezinde çalışan 3 rehber öğretmen, okul öncesi eğitim kurumlarda çalışan 2 rehber öğretmen, 1 psikolog, 1 çocuk hemşiresi) görüş alınmıştır. Uzmanlardan rehberi içerik, görseller ve şekilsel dizayn gibi ilgili özellikleri sorgulayan her bir maddeyi “1-kesinlikle katılmıyorum, 2-katılmıyorum, 3-katılıyorum, 4-tamamen katılıyorum” şeklinde değerlendirmeleri istenmiştir. Uzman görüşleri Kendall Uyuşum katsayısı analizi ile değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucuna göre kitapçığın uygulanabilirliği ve

anlaşılabilirliği konusunda uzman görüşlerinin istatistiksel olarak birbiriyle uyumlu olduğu bulunmuştur (n=14, Kendall W=0.70 x=13.00, p= 0.69). Bu doğrultuda rehber aşağıdaki konulara ilişkin bilgileri içermektedir:

- Okul Öncesi Dönem: 3-6 Yaş Grubu Çocuk
- 3-6 Yaş Grubu Çocukların Normal Gelişim Özellikleri
- 3-6 Yaş Grubu Çocukların Cinsiyet Gelişim Özellikleri
- Çocuk ile Etkili İletişimin Önemi
- Beden Güvenliği Nedir?
- Mahremiyet Eğitimi
- Bedenin Özel Bölgeleri
- İyi Dokunuş, Kötü Dokunuş ve Hayır Demeyi Öğretme
- Çocuklara Beden Güvenliği ve Kendilerini Koruma Becerilerinin Kazandırılması
- Tanımadığı Kişiler ile Güvenlik Sınırı Oluşturma
- Olası Bir Çocuk İstismarının Nasıl Anlaşılacağı
- Çocuk İstismarının Bildirimi ile İlgili Yasal Yükümlülükler

3.9.2. Bedenim Benim Özelimdir Eğitim Programı

Araştırmacılar tarafından 5-6 yaş grubu çocuklarda cinsel istismarın önlenmesine yönelik yaratıcı drama yöntemine temellendirilen “Bedenim Benim Özelimdir Eğitim Programı (BBÖEP)” geliştirilmiştir. BBÖEP kapsamında araştırmacı tarafından oluşturulan toplam sekiz adet yaratıcı drama atölyelerinin ders planlarına (EK-4) ilişkin iki uzmandan (yaratıcı drama lideri aynı zamanda okul öncesi eğitim bölümünde çalışan akademisyen ve yaratıcı drama lideri aynı zamanda hemşirelik anabilim dalında çalışan akademisyen) görüş alınmıştır. BBÖEP’in belirlenen genel hedefler aşağıda yer almaktadır:

Çocukların;

- Beden/vücut bölgelerini öğrenmeleri
- Genel ve özel bölgelerini tanımlayabilmeleri
- Özel bölge kavramını bilmesi
- Bedenin hangi bölümlerinin “özel bölge” olarak kabul edildiğini öğrenmesi
- Özel bölgelerin doğru anatomik isimlerini (ör., penis, vulva/vajina, meme, popo) öğrenmeleri

- Uygun/iyi dokunuş ve uygun olmayan/kötü dokunuş kavramlarını öğrenmeleri
- Özel bölgeleri kimlerin hangi durumlarda görebileceği ya da dokunabileceğini bilmeleri
- Özel bölgelerine kimlerin dokunamayacaklarına karar vermeleri
- Bedenini koruma kurallarını öğrenmeleri (“Hayır” demeyi öğrenme, ortamdan uzaklaşma, güvendiği kişilere anlatma, bildirme becerisi)
- Tanımadığı kişiler ile iletişimde dikkat etmesi gereken kuralları öğrenmeleri
- Tanımadığı kişiler ile güvenlik sınırı oluşturması gerektiğini bilmeleri
- Sır saklamama kuralını öğrenmeleri
- Olası bir istismar olayını birine anlatmaları
- Olası bir istismar olayını kime anlatacaklarını açıklamaları

Araştırmacı tarafından BBÖEP’in temelini oluşturan sekiz adet yaratıcı drama atölyeleri hazırlanmıştır (Tablo 3.1). Ayrıca her bir atölye için araştırmacı tarafından ders planı oluşturulmuştur (EK-4). Drama ders planları; hazırlık-ısınma, canlandırma ve değerlendirme aşamaları olmak üzere üç aşamadan oluşmaktadır. Hazırlık-ısınma aşamasında, her konunun amaç ve kazanımlarına uygun oyunlar yazılmış veya oyun dönüştürme yapılmıştır. Canlandırma aşamasında, konunun amaç ve kazanımlarına uygun kısa senaryolar, dramatik durumlar ve hikayeler yazılmıştır. Değerlendirme aşamasında ise resim çizdirme, puzzle, hikaye, bedenimi korumayı öğreniyorum eğitim bebeği, sözel değerlendirme gibi yöntemler kullanılmıştır. Hazırlık-ısınma aşaması 10 dk, canlandırma aşaması 20 dk ve değerlendirme aşaması yaklaşık 10 dk olmak üzere her bir ders planı toplam 40 dakikadan oluşmuştur. Bu eğitim programı girişim grubunda yer alan çocuklara 3 haftalık süreçte toplam sekiz gün, gün aşırı 40 dakika süren sekiz oturum şeklinde yapılmıştır.

Bedenim benim özelimdir eğitim programında kullanılan yöntem ve teknikler:

Okul öncesi dönemde yaratıcı drama yöntemi ile geliştirilen BBÖEP ile çocuğu merkeze alarak aktif öğrenme yani yaparak öğrenme ve bilgilerin daha kalıcı olması planlanmıştır. Dramanın en temel temel teknikleri olan doğaçlama ve rol oynama her bir atölyede kullanılmıştır. Doğaçlama ve rol oynama teknikleri dışında çocukların yaş grubuna uygun olarak donuk imge, iç ses, senin yerinde olsaydım, tekrar

canlandırma gibi yaratıcı drama teknikleri kullanılarak çocuğa bilgi, beceri ve davranışlar daha etkili şekilde kazandırılması planlanmıştır.

Doğaçlama; spontan (kendiliğinden), dıştan bir dürtü almadan serbest ve bağımsız davranma yeteneği ve buna hazır olma durumudur. *Rol oynama*; yaratıcı drama çalışmalarında “-mış gibi yapma”ve kendiliğindenlik (spontanite) süreçlerinde doğal ve içten canlandırmalarını sağlayan önemli bir tekniktir. *Donuk imge*; grup üyelerinin bireysel olarak ya da küçük gruplarla, kendi bedenleriyle hareketsiz, sessiz, sözsüz görüntüler oluşturma ve yansıtma biçimidir. *İç ses*; kişilerin iç dünyalarını ortaya çıkarmak, gerekli durumlarda müdahale edip yönlendirmek, çatışmanın çözümünde etkili olabilmek ve dialog içerisinde bulunanların ağzından çıkanların arkasında nelerin yattığına ilişkin bilgileri almak amacıyla yararlanılır. *Senin yerinde olsaydım tekniği*; öğüt alma, verme ve yardıma gereksinimi olanlara yardım etme odaklı kullanılabilir. Bu teknikte katılımcılar “Senin yerinde olsaydım...” tümcesini tamamlayarak söylerler. *Tekrar canlandırma*; bitmiş, sonlanmış bir durumu yeniden ve derinliğine sorgulamak, soruşturmak ve incelemek için uygulanan bir tekniktir (Adıgüzel, 2018).

Tablo 3.1. Bedenim Benim Özelimdir Eğitimi Programı

OTURUMLAR	SÜRE (dk)	İÇERİK	ATÖLYELER	YÖNTEM VE TEKNİKLER	MATERYAL
1.Gün	40	Tanışma	Atölye 1	Doğaçlama ve rol oynama, donuk imge	-
2. Gün	40	Duyguları tanıma	Atölye 2	Doğaçlama ve rol oynama, donuk imge	Resim boyama Malzemeleri, duyguları ayırt etme ile ilgili kartları
3. Gün	40	Bedeni tanıma Beden ile ilgili bilgiler Bedenim benim özelimdir Özel bölge tanıma Bedenin özel bölgeleri Özel bölgelerin doğru anatomik isimleri	Atölye 3	Doğaçlama ve rol oynama, donuk imge, iç ses	Bedenimi korumayı öğreniyorum eğitim bebeği, puzzle, resimli kartlar, kukla
4. Gün	40	İyi dokunuş, kötü dokunuş Başkasının özel bölgesine bakmasının ya da dokunmasının uygun olduğu durumlar	Atölye 4	Doğaçlama ve rol oynama, donuk imge, iç ses	Bedenimi korumayı öğreniyorum eğitim bebeği, Eşleştirme kartları
5. Gün	40	Bedenimi korumayı öğreniyorum kurallarını açıklama “Hayır” demeyi öğrenme Uzaklaşmaya çalışmak Anlatma ve bildirme becerisi	Atölye 5	Doğaçlama ve rol oynama, donuk imge, senin yerinde olsaydım, tekrar canlandırma	Bedenimi korumayı öğreniyorum eğitim bebeği, şarkı Video animasyon
6. Gün	40	Tanımadığı kişiler ile iletişim Tanımadığı kişiler ile güvenlik sınırı oluşturma	Atölye 6	Doğaçlama ve rol oynama, donuk imge, tekrar canlandırma	Bedenimi korumayı öğreniyorum eğitim bebeği Örnek olay kartları
7. Gün	40	Sır saklamama Olası bir istismar olayını birine anlatma Olası bir istismar olayını kime anlatacaklarını açıklama	Atölye 7	Doğaçlama ve rol oynama, donuk imge, tekrar canlandırma, senin yerinde olsaydım	Bedenimi korumayı öğreniyorum eğitim bebeği Örnek olay kartları
8. Gün	40	Tüm becerilerin gözden geçirilmesi ve tekrar yapılması	Atölye 8	Doğaçlama ve rol oynama, donuk imge	Bedenimi korumayı öğreniyorum eğitim bebeği, sloganlı kartlar, şarkı

Bedenim benim özelimdir eğitim programında kullanılan eğitim materyalleri:

Eğitim materyalleri, eğitim programında yer alan uygulamaların etkinliğini artırmak için hazırlanmıştır. Eğitim materyallerinin kullanımı, çocukların öğrenme hedeflerine ulaşmasında ve yürütülen eğitim programının başarılı olmasında önemli rol oynar (Şahin, 2015). Bu eğitim materyalleri özellikle 5-6 yaş grubu çocukların gelişim özellikleri dikkate alınarak hazırlanmıştır. Bu yaş grubundaki çocuklarda renkli, görsel ve işitsel materyaller kullanılması öğrenmeyi artıran faktörler olduğu için materyallerin hazırlanmasında bu özelliklere dikkat edilmiştir. Eğitim Programı kapsamında hazırlanan eğitim materyalleri şu şekildedir:

Bedenimi korumayı öğreniyorum hikaye kitabı: Araştırma kapsamında 5-6 yaş aralığındaki çocuklara drama atölyelerinin son oturumunda kullanılmak üzere araştırmacılar tarafından “Bedenimi Korumayı Öğreniyorum Hikaye Kitabı” oluşturulmuştur (EK-5). Bu hikaye kitabı; bedeni tanıma, özel bölge kavramı ve bedenin özel bölgeleri, iyi ve kötü dokunuş, bedenini korumayı öğrenme, “hayır” demeyi öğrenme, uzaklaşmaya çalışma, sır saklamama, tanımadığı kişiler ile iletişim ve güvenlik sınırı oluşturma gibi BBÖEP’in ana konularını içermektedir. Hikaye kitabında yer alan tüm resimler grafik tasarımcı bir uzmana çizdirilmiştir. Hikaye kitabında toplam 14 resim tasarımı bulunmaktadır. Bu hikaye kitabının geliştirilmesinde 6 uzmandan (3 hemşirelik ana bilim dalı, okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan okul öncesi öğretmen, rehberlik araştırma merkezinde çalışan rehber öğretmen, psikolog) görüş alınmıştır. Uzmanlardan hikaye kitabını, içerik, çizim ve biçimsel/dizayn gibi ilgili özellikleri açısından her bir maddeyi “1- kesinlikle katılmıyorum, 2-katılmıyorum, 3-katılıyorum, 4-tamamen katılıyorum” şeklinde değerlendirmeleri istenmiştir. Uzman görüşleri Kendall Uyuşum kat sayısı analizi ile değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucuna göre kitapçığın uygulanabilirliği ve anlaşılabilirliği konusunda uzman görüşlerinin istatistiksel olarak birbiriyle uyumlu olduğu bulunmuştur (n=6, Kendall W=0.85, x=6, p=0.80). BBÖEP sonrasında çocuklara “Bedenimi Korumayı Öğreniyorum Hikaye Kitabı” verilmiştir.

Bedenimi korumayı öğreniyorum eğitim bebeği (kız ve erkek): Araştırma kapsamında eğitim amaçlı “Bedenimi Korumayı Öğreniyorum Eğitim Bebeği” tasarlanmıştır (EK-6). Amigurumi, örgü tığı ile sık iğne tekniği kullanılarak yapılan

oyuncak sanatıdır. Bu bebeğin; kız ve erkek cinsiyette olması ve özel bölgelerinin iç çamaşırı ile kapalı olması gibi özellikleri bulunmaktadır. Kız ve erkek eğitim bebeğinde; göz, ağız, kulak, burun, kol, bacak, meme, penis, vulva ve popo gibi vücut bölümleri yer almaktadır.

Bedenime dokunma şarkısı: Araştırma kapsamında eğitim amaçlı “Bedenime Dokunma Şarkısı” yazılmıştır (EK-7). Şarkının sözleri Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bölümü Başkanı Prof. Dr. Sibel PAŞAOĞLU tarafından yazılmış ve müziği Öğr. Gör. Osman Gazi AKÇALI tarafından bestelenmiştir. Şarkının içeriği için “Dijital Türk Geliştirme Komisyonu” tarafından uzman görüşleri alınmıştır. Dijital Türk Geliştirme Komisyonunda; ana sınıfı öğretmeni, sınıf öğretmeni, müzik uzmanı ve teknoloji uzmanı yer almaktadır. Komisyon şarkının içeriğinin nakarat kısmının sözlerini revize etmiştir. Bu revize edilme durumu şarkının söz yazarına bildirilmiş ve şarkının son hali söz yazarı tarafından onaylanmıştır.

Duygu kartları: Öfke, korku, mutluluk, üzüntü ve şaşkınlık duygularını içeren duygu kartları kırmızı kuşe karton üzerine beyaz zemin içindeki resimler yapıştırılarak hazırlanmıştır (EK-8). Duygu kartları, öfke, korku, mutluluk, üzüntü ve şaşkınlık gibi duyguları öğretmek için görsel destek amaçlı hazırlanmıştır.

Video animasyon: Çocuk istismarının önlenmesinin önemine ve hayır deme, uzaklaşmaya çalışma, anlatma becerisi yani bedeni koruma kurallarına vurgu yapmaktadır. Pepe ve Bebe çizgi film karakterlerinin yer aldığı “bedenim bana aittir” video animasyonun (<https://www.youtube.com/watch?v=jCZzL5UmorI>) araştırma kapsamında kullanılması için Düş İşleri Bakanlığı Düşyeri Bilişim Teknoloji ve Animasyon A.Ş.’den yazılı izin alınmıştır (EK-9).

Kukla: Kukla, yaratıcı drama yöntemi olan iç ses tekniği ile birlikte kullanılarak bedenin bölgelerinin ne işe yaradığı (Kafamız ne işe yarar?, kollar ve bacaklar ne işe yarar?, kız ve erkek cinsiyeti arasındaki farklar vb) çocuklara öğretmeyi amaçlayan bir eğitim materyalidir. (EK-10).

Puzzle: Bir insan bedeninin dışardan görünen tüm bölümlerinin olduğu ahşaptan yapılmış bir eğitim materyalidir. Bedenin özel bölgeleri, özel bölgelerin doğru anatomik isimlerinin öğretilmesi amacıyla kullanılmıştır (EK-11).

Fon kartondan yapılmış kız ve erkek çocuk figürü: Grafik tasarımcı bir uzmana bilgisayar ortamında çizdirilen kız ve erkek çocuk resmi sarı kuşe karton üzerine yapıştırılarak hazırlanmıştır (EK-12). Çocuklara bedenin bölgelerini (yüz, göz, dudak, burun, memeler, özel bölgeleri vb) öğretmek amacıyla hazırlanmıştır.

Kız ve erkek çocuk figürü: Grafik tasarımcı bir uzmana bilgisayar ortamında çizdirilen kız ve erkek çocuk resmidir (EK-13). Bedenin özel bölgelerinin öğretilmesi amacıyla kız ve erkek çocuk için mayo da çizdirilmiştir.

Resimli eşleştirme kartları: Kartlar sarı kuşe karton üzerine beyaz zemin içindeki resimler yapıştırılarak hazırlanmıştır (EK-14). Uygun dokunuş/ iyi dokunuş ve uygun olmayan dokunuş/ kötü dokunuş kavramlarını öğrenmeleri, iyi dokunuş ve kötü dokunuşları ayırt edebilmeleri ve bedenin özel bölgelerini kimlerin hangi durumlarda görebileceği ya da dokunabileceğini öğretmede görsel destek amacıyla hazırlanmıştır.

3.10. Araştırmanın Ön Uygulaması

Araştırmanın ön uygulaması Akdeniz Üniversitesi 75. Yıl Kreş ve Çocuk Kulübü'nde 5-6 yaş grubu olmak üzere toplam 10 çocuk ile gerçekleştirilmiştir. Ön uygulama sonunda veri toplama araçları ve eğitim programı; elde edilen sonuçlar doğrultusunda revize edilmiştir. Bedeni Tanıma ve Beden Güvenliği Bilgi Formu'nun eşleştirme bölümünde yer alan iki resim değiştirilmiştir. İkinci hikayedeki çocuk resmi kız ve erkek çocuklar için ayrı ayrı eklenmiştir. Güvenlik çemberini belirlemek amacıyla yer alan soruda, ortadaki büyük daire içindeki resim çıkartılarak çocuğun isminin uygulayıcı tarafından yazılması için boş daire eklenmiştir.

3.11. Araştırma Verilerinin Toplanması

Araştırmanın verileri Kasım 2019- Şubat 2020 tarihleri arasında Şehit Binbaşı Turgut Cengiz Toytunç Anaokulu ve Hamdullah Suphi Tanrıöver Anaokulu'nda toplanmıştır. Araştırmanın verileri, “Çocuk ve Aile Tanıtım Formu” ve “Bedeni Tanıma ve Beden Güvenliği Bilgi Formu” kullanılarak toplanmıştır. Veriler araştırmacı tarafından yüz yüze görüşme yöntemi ile toplanmış yaklaşık 10 dakika sürmüştür. Formun uygulanması sırasında öğretmen de çocuğun yanında bulunmuştur.

3.12. Araştırmanın Aşamaları

Araştırma “**Hazırlık**” ve “**Uygulama**” olmak üzere iki aşamada gerçekleştirilmiştir (Tablo 3.2):

Hazırlık aşaması:

- Araştırmacı, Uludağ Üniversitesi Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı Öğr. Gör. Dr. Gülseren ÇITAK TUNÇ tarafından verilen “Cinsel İstismarı Önlemede Beden Güvenliği Eğitmen Eğitim Programı”na katılarak sertifika almıştır (EK-15).
- Araştırmacı yaratıcı drama eğitmenliği/liderliği eğitimine 6 ay katılarak “Yaratıcı Drama Eğitmenliği / Liderliği” sertifikası almıştır (EK-16).
- Araştırmacı tarafından sekiz adet “yaratıcı drama atölyeleri” oluşturulmuş ve uzman görüşleri alınmıştır (EK-4).
- Oluşturulan “yaratıcı drama atölyeleri” doğrultusunda araştırmacılar tarafından “Bedenim Benim Özelimdir Eğitimi Programı” geliştirilmiş ve uzman görüşleri alınmıştır. Eğitim programı kapsamında; “Bedenimi Korumayı Öğreniyorum Eğitim Bebeği” (kız ve erkek) tasarlanmış, senaryolar, hikâyeler, şarkı, puzzle, eşleştirme kartları ve resimler oluşturulmuştur.
- “Bedenim Benim Özelimdir Eğitimi Programı”nın sonunda çocuklara vermek üzere “Bedenimi Korumayı Öğreniyorum Hikaye Kitabı (EK-5)” hazırlanmıştır.
- Hazırlanan eğitim programı içeriği doğrultusunda ebeveynler ve öğretmenler için “Çocuklarda Beden Güvenliği ve Koruma Becerilerinin Öğretimi- Ebeveyn Eğitim Rehberi (EK-3)” oluşturulmuş ve uzman görüşleri alınmıştır.
- Literatür doğrultusunda “Çocuk ve Aile Tanıtım Formu”, “Bedeni Tanıma ve Beden Güvenliği Bilgi Formu” hazırlanmış ve uzman görüşleri alınmıştır.
- Araştırmanın yapılabilmesi için Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Klinik Araştırmalar Etik Kurul izni (EK-17) ve Antalya İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden kurum izni (EK-18) alınmıştır.
- Araştırmanın ön uygulamasının yapılabilmesi için Akdeniz Üniversitesi 75. Yıl Kreş ve Çocuk Kulübü’nden kurum izni (EK-19) alınmıştır. Ön uygulama yapıldıktan sonra veri toplama araç ve gereçleri revize edilmiştir.
- Araştırmanın uygulama aşaması öncesinde ebeveyn ve çocuklarla görüşmeler yapılmıştır. Çocuklarla tanışmak ve güven ilişkisi kurmak için çocuklarla eğitim

programına başlamadan 1 hafta önce 2 gün serbest çalışma etkinlikleri ve görüşmeler yapılmıştır.

Uygulama aşaması:

Girişim grubu ebeveyn eğitimi

BBÖEP uygulamasının yapıldığı kurumda okul öncesi çocuklara ve ebeveynlerine yönelik cinsel istismarı önlemeye yönelik herhangi bir eğitim verilmemektedir. Bu nedenle çocuklara BBÖEP uygulamadan önce ortak dil oluşması açısından araştırmacı tarafından ebeveyn ve öğretmenlere tek oturumda “Çocuklarda Beden Güvenliği ve Koruma Becerilerinin Öğretimi” konulu bir sunum yapılmıştır. Bu eğitim araştırmacı tarafından verilmiş ve yaklaşık 40 dakika sürmüştür. Katılım az olduğu için ebeveynlere ikinci kez bilgilendirme sunumu yapılmıştır. Eğitim sonrası çocuklarına BBÖEP uygulaması için ebeveynlerin aydınlatılmış onamları alınmıştır. “Çocuklarda Beden Güvenliği ve Koruma Becerilerinin Öğretimi- Ebeveyn Eğitim Rehberi” verilmiştir. Ayrıca eğitime katılamayan ebeveynlere de “Çocuklarda Beden Güvenliği ve Koruma Becerilerinin Öğretimi- Ebeveyn Eğitim Rehberi”nin ulaştırılması sağlanmıştır.

Girişim grubu:

BBÖEP uygulaması

Ebeveyn onamları alındıktan sonra çocuklara BBÖEP, cumartesi pazar hariç gün aşırı toplam 8 gün, 8 oturumda gerçekleştirilmiştir. Dramanın uygulanabilmesi için her bir grubun 10-15 çocuk alınması gerekmektedir. Bu nedenle girişim grubundaki çocuklar dört gruba ayrılmıştır. Girişim grubundaki çocuklara araştırmacı tarafından BBÖEP uygulanmış ve her oturum 40 dk sürmüştür. Eğitimler anaokulunun spor salonunda uygulanmıştır. Her bir gruba sekiz adet yaratıcı drama atölyeleri uygulanmıştır. Toplam 44 çocuk BBÖEP’e katılmıştır. Girişim grubuna BBÖEP uygulanması sırasında çocukların düzeni ile ilgili bilgiler her bir atölye çalışmasında detaylı olarak verilmiştir (EK-4). Tüm eğitimler boyunca öğretmenin de grup eğitimlerine katılımı sağlanmıştır. BBÖEP uygulandıktan sonra çocuklara resim defteri ve kuru boya kalemi verilmiştir. BBÖEP uygulaması aşağıdaki gibi gerçekleştirilmiştir:

- Çocuklara “Çocuk ve Aile Tanıtım Formu”, “Bedeni Tanıma ve Beden Güvenliği Bilgi Formu” (Ön-test) uygulanmıştır. Ön-test araştırmacı tarafından

öğrenciler ile birebir yüz yüze görüşme yöntemi ile uygulanmış bu sırada öğretmen de bulunmuştur.

- Bedeni Tanıma ve Beden Güvenliği Bilgi Formunun;

Birinci bölümde (çocuğa yönelik hazırlanan bedeni tanıma bilgi resmi): Bedenin bölgeleri (yüz, göz, dudak, burun, memeler, özel bölgeleri vb) resim üzerinde sorulmuştur. Çocuğun resimde gördüğü kız ve erkek çocuğa ait bedenin bölgeleri resim üzerinden gösterilerek o bölgenin neresi olduğunu söylemesi beklenmiş ve araştırmacı tarafından yazılmıştır. Söyleyemediği bölge için “tanımlanamadı” ifadesi yazılmıştır.

İkinci bölümde (iyi ve kötü dokunuşu ayırt etme): Formda resimlerde yer alan durumları iyi dokunuş (gülen yüz), kötü dokunuş (üzgün yüz) olarak eşleştirmesi istenmiştir.

Üçüncü bölümde (hayır demeyi öğretme, ortamdan uzaklaşma ve güvendiği kişilere anlatma, bildirme): Dört hikaye üzerinden beden güvenliğini koruma ile ilişkili olarak hayır demeyi öğretme, ortamdan uzaklaşma ve güvendiği kişilere anlatma, bildirme gibi becerileri değerlendiren sorulardan oluşmuştur. Üçüncü bölümde yer alan beden güvenliğini koruma ile ilişkili olarak hayır demeyi öğretme, ortamdan uzaklaşma ve güvendiği kişilere anlatma gibi becerileri değerlendiren sorulardan oluşan dört hikaye çocuğa tek tek okunduktan sonra, hikaye ile ilişkili olarak böyle bir durumda; ne söylemelisin?, ne yapmalısın?, bu durumu birine anlatır mısın? ve anlatırsan bu kim olur? soruları yöneltilmiştir. Çocukların verdikleri cevaplar söylediği şekilde ilgili kutucuğa yazılmıştır.

Dördüncü bölümde (güvenlik çemberi): Çocukların güvenlik çemberini belirleme ve beden güvenliği ile ilgili ifadeler yer almaktadır. Güvenlik çemberini belirlemek için (1. Soru); çocuklara yardım isteyebileceği büyükler veya yetişkinlerin isimleri sorulmuştur. Daha sonra yardım isteyebileceği büyüklerin veya yetişkinlerin isimlerini söylemesi beklenmiş ve yazılı olan dairelere birlikte bir işaret konulmuştur. Söylemek istediği ek isimler ise boş daireye uygulayıcı tarafından yazılmıştır. İkinci soruda; başkasının özel bölgesine bakmasının ya da dokunmasının uygun olduğu durumlar ve beden güvenliğini koruma kuralları (“Hayır” demeyi öğrenme, uzaklaşmaya çalışma, anlatma becerisi) ile ilişkili ifadeler çocuklara teker

teker sırasıyla okunmuştur. Daha sonra okunan ifadelere “Evet” ya da “Hayır” şeklinde cevap vermesi beklenmiştir. Verilen cevaba göre birlikte çocuğun istediği bir işaret konulmuştur. Bu aşamada çocuklara “Bedenim Benim Özelimdir Eğitimi Programı” uygulanmıştır.

Kontrol grubu:

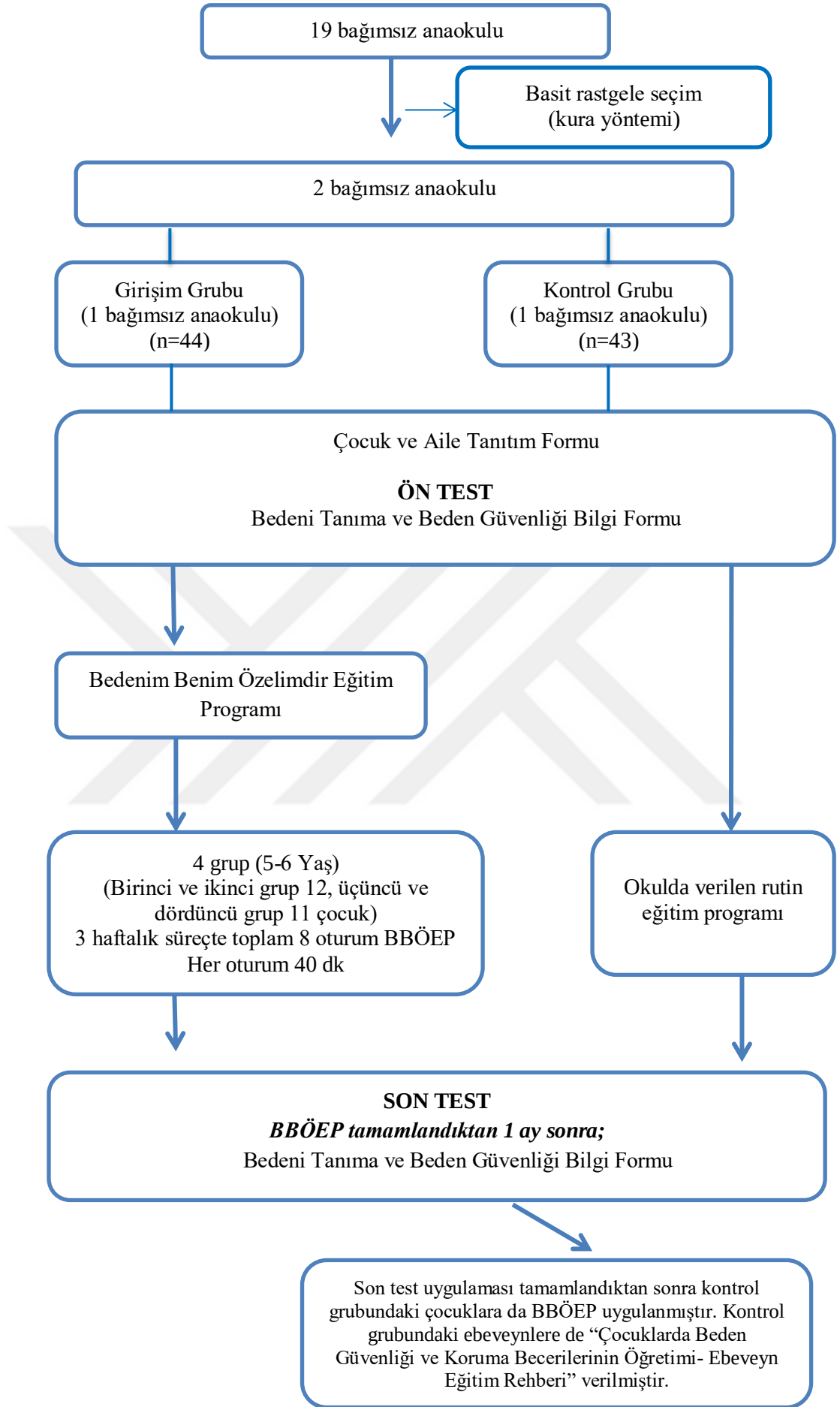
- Çocukların ebeveynlerine araştırmacı tarafından araştırmanın amacı açıklanmış ve aydınlatılmış onamları alınmıştır.
- Ön test yapılmıştır. Ön testler girişim grubu ile aynıdır. Ön test araştırmacı tarafından öğrenciler ile birebir yüz yüze görüşme yöntemi ile uygulanmış bu sırada öğretmen de bulunmuştur.
- Bu aşamada çocuklara, ebeveynlerine ya da öğretmenlerine herhangi bir uygulama yapılmamıştır. Kurumda okul öncesi çocuklara yönelik cinsel istismarı önleme ile ilgili herhangi bir eğitim verilmemektedir. Rutin eğitim-öğretim sürecine devam edilmiştir (Tablo 3.2).

Son test:

“Bedenim Benim Özelimdir Eğitim Programı”nın etkinliğini değerlendirmek için girişim grubundaki çocuklara uygulamadan 1 ay sonra araştırmacı tarafından “Bedeni Tanıma ve Beden Güvenliği Bilgi Formu” uygulanmıştır. Aynı form kontrol grubuna da uygulanmıştır. Son-test uygulamaları araştırmacı tarafından öğrenciler ile birebir yüz yüze görüşme yöntemi ile uygulanmış bu sırada öğretmen de bulunmuştur (Tablo 3.2). Son test uygulaması tamamlandıktan sonra kontrol grubundaki çocuklara da BBÖEP uygulanmıştır. Kontrol grubundaki ebeveynlere “Çocuklarda Beden Güvenliği ve Koruma Becerilerinin Öğretimi- Ebeveyn Eğitim Rehberi” verilmiştir.

Tablo 3.2. Araştırma Planı

AŞAMALAR	GİRİŞİM	KONTROL
HAZIRLIK AŞAMASI	• Yaratıcı drama yöntemiyle “BBÖEP”in geliştirilmesi ve uzman görüşlerinin alınması • Görsel destekli eğitim materyallerinin hazırlanması (resimler, duyu eşleştirme kartları, puzzle vb) • “Bedenimi Korumayı Öğreniyorum Eğitim Bebeği” (kız ve erkek) tasarlanması • “Bedenimi Korumayı Öğreniyorum” hikaye kitabı hazırlanması • Veri toplama araçlarının hazırlanması • Ebeveynler ve öğretmenler için “Çocuklarda Beden Güvenliği ve Koruma Becerilerinin Öğretimi- Ebeveyn Eğitim Rehberi”nin hazırlanması	• Veri toplama formları girişim grubu ile ortaktır
ÖN UYGULAMA UYGULAMA BAŞLAMADAN ÖNCE	Ön uygulama yapılması Ebeveyn ve öğretmenlere yönelik bilgilendirme toplantısı	
ÖN-TEST	• Çocuk ve Aile Tanıtım Formu • Bedeni Tanıma ve Beden Güvenliği Bilgi Formu	• Çocuk ve Aile Tanıtım Formu • Bedeni Tanıma ve Beden Güvenliği Bilgi Formu
UYGULAMA AŞAMASI	• Çocuklara “BBÖEP”in uygulanması	• Normal eğitim-öğretim sürecine devam etmişlerdir
SON-TEST	1 ay sonra; • Bedeni Tanıma ve Beden Güvenliği Bilgi Formu	1 ay sonra; • Bedeni Tanıma ve Beden Güvenliği Bilgi Formu • Son test uygulaması tamamlandıktan sonra kontrol grubundaki çocuklara da BBÖEP uygulanmıştır.

Şekil 3.1. Araştırmanın akış şeması

HAZIRLIK AŞAMASI

Yaratıcı drama yöntemiyle BBÖEP'in geliştirilmesi

"Bedenimi Korumayı Öğreniyorum Hikaye Kitabı"nın hazırlanması

"Çocuklarda Beden Güvenliği ve Koruma Becerilerinin Öğretimi-
Ebeveyn Eğitim Rehberi"nin hazırlanması

Uzman Görüşü

Görsel destekli eğitim materyallerinin hazırlanması (resimler,
şarkı, duygu eşleştirme kartları, puzzle vb).

"Bedenimi Korumayı Öğreniyorum Eğitim Bebeği" (kız ve
erkek) hazırlanması

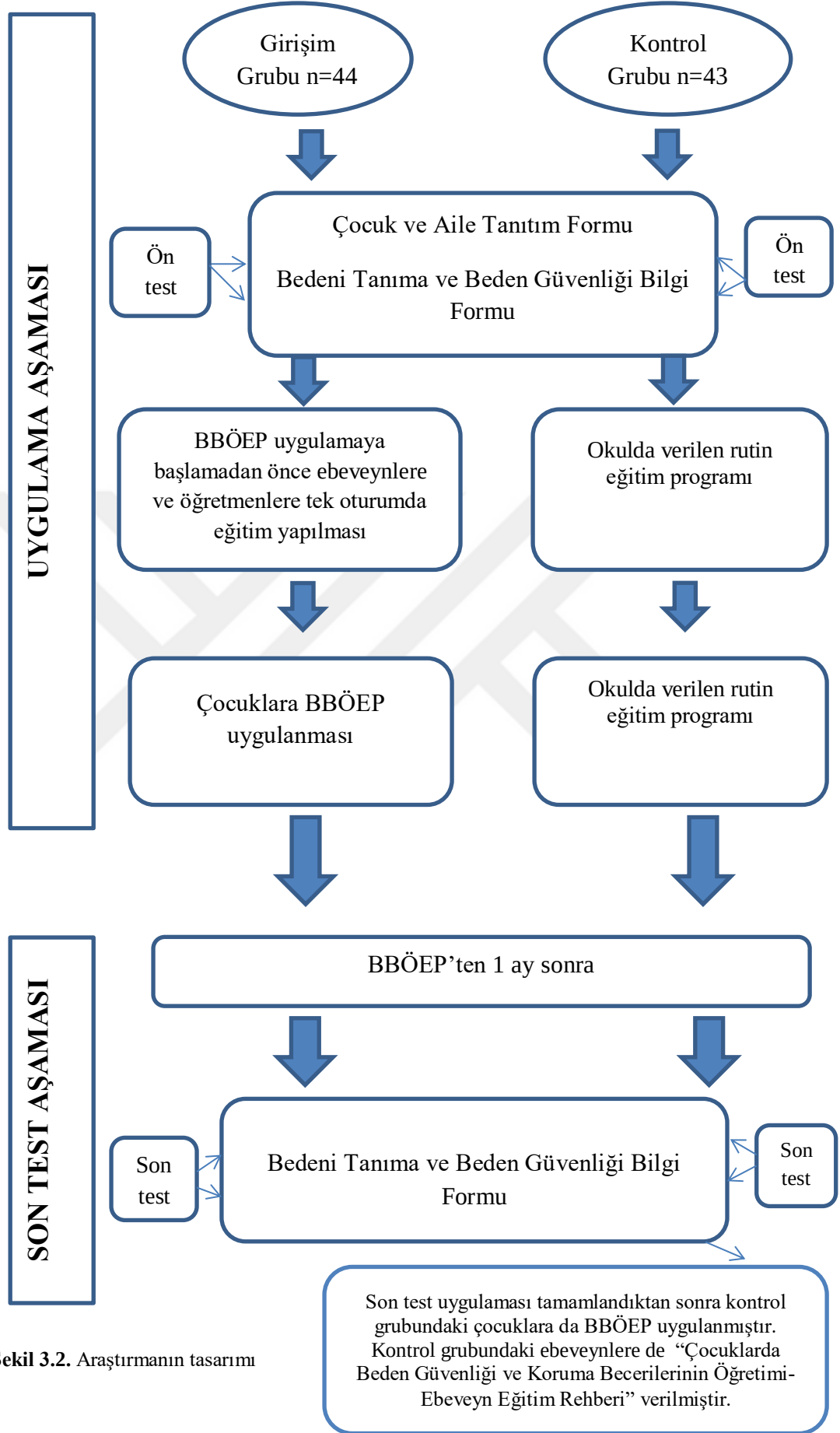

Araştırmanın ön uygulamasının yapılması

Randomizasyon ile araştırma gruplarının belirlenmesi

Şekil 3.2. Araştırmanın tasarımı

3.13. Araştırma Verilerin Değerlendirilmesi

Çalışmada elde edilen verilerin istatistiksel analizleri için SAS (Statistical Analysis System) 9.4 programı kullanılmıştır. Araştırmanın ölçümle belirlenen nicel değişkenleri için tanımlayıcı istatistikler olarak ortalama ve standart sapma, sayımla belirlenen nitel değişkenler için ise tanımlayıcı istatistikler sayı ve yüzde şeklinde gösterilmiştir. Grupların homojenitesi için kategorik verilerde Pearson Ki-Kare veya Fisher’ın Kesin Testi ve nicel verilerde ise t testi uygulanmıştır. Çalışmanın tamamında anlamlılık düzeyi olarak $p<0.05$ değeri kabul edilmiştir.

Tablo 3.3. Verilerin analizinde kullanılan istatistiksel teknikler

Değerlendiren özellikler	İstatistiksel yöntem
Tanımlayıcı istatistikler	Frekans, yüzde, ortalama ve standart sapma
Grupların homojenliğinin karşılaştırılması	Pearson Ki-Kare Fisher’ın Kesin Testi T-testi

3.14. Araştırmanın Sınırlılıkları

Yaratıcı drama eğitiminin uzman kişiler tarafından verilmesi, drama atölyelerinin 10-15 kişilik küçük gruplarla oluşturulması, oturum sayısının fazla olması ve her bir oturumun uzun sürmesi nedeniyle daha fazla çocuğa ulaşılamamıştır.

Durum Böyleyse Testi (“What If” Situations Test-WIST) 1998’de Wurtele, Hughes ve Owens tarafından çocukların kendini korunma becerilerini ölçmek için oluşturulmuştur. Ölçüm aracı çocukların varsayımsal cinsel istismar durumunda verdikleri yanıtlar ile cinsel istismarı tanıma yeteneklerini ve cinsel istismardan korunma becerilerini ölçmektedir (Wurtele ve ark., 1998). Araştırmada “Durum Böyleyse Testi” ölçeği için İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden izin alınamaması nedeniyle kullanılamamıştır.

3.15. Araştırma Etiği

Araştırmanın yapılabilmesi için araştırmaya başlamadan önce, Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Klinik Araştırmalar Etik Kurul'undan etik onay alınmıştır (EK-17). Etik onay alındıktan sonra, araştırmanın n uygulamasının yapılabilmesi için Akdeniz Üniversitesi 75. Yıl Kreş ve Gündüz Bakım Evi-ocuk Kulübü'nden kurum izni alınmıştır (EK-19). Etik onay alındıktan sonra, Araştırmanın uygulanabilmesi için Antalya İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden kurum izinleri alınmıştır (EK-18). ocuklarının araştırmaya katılmasını kabul eden ebeveynlerden aydınlatılmış onam alınmıştır (EK-20). Ayrıca veri toplamaya başlamadan önce 5-6 yaş grubundaki çocuklardan sözlü onam alınmıştır. Böylelikle “aydınlatılmış onam ilkesi” etik ilke olarak yerine getirilmiştir. Son test uygulaması tamamlandıktan sonra kontrol grubundaki çocuklara da BBEP uygulanmıştır. Kontrol grubundaki ebeveynlere de “ocuklarda Beden Güvenliği ve Koruma Becerilerinin ğretimi- Ebeveyn Eğitim Rehberi” verilmiştir.

4. BULGULAR

4.1. Çocuklar ve Ebeveynlerin Sosyodemografik Özellikleri

Bu bölümde, araştırmaya katılan çocuk ve ebeveynlerinin sosyodemografik özellikleri girişim ve kontrol grubu dağılımlarına göre verilmiştir.

Tablo 4.1. Çocuklar ve ebeveynlerinin sosyodemografik özellikleri

Özellikler	Gruplar				Toplam (n=87)		χ^2 p	
	Girişim (n=44)		Kontrol (n=43)					
	n	%	n	%	N	%		
Çocuğun yaşı								
5 yaş	25	56.8	23	53.5	48	55.2	0.097	0.754
6 yaş	19	43.2	20	46.5	39	44.8		
Çocuğun cinsiyet								
Kız	22	50.0	26	60.5	48	55.2	0.963	0.326
Erkek	22	50.0	17	39.5	39	44.8		
Kardeş sayısı								
Yok	12	27.3	12	27.9	24	27.6	0.441	0.931
1	21	47.7	18	41.9	39	44.8		
2	8	18.2	10	23.3	18	20.7		
3 ve üzeri	3	6.8	3	7.0	6	6.9		
Annenin yaşı	34.98±5.34		34.12±4.78		-	-	0.78	0.435
Annenin eğitim durumu								
İlköğretim	7	15.9	10	23.8	17	19.8	8.386	0.015
Lise	12	27.3	21	50.0	33	38.4		
Üniversite	25	56.8	11	26.2	36	41.9		
Annenin çalışma durumu								
Çalışıyor	27	61.4	11	26.2	38	44.2	10.779	0.001
Çalışmıyor	17	38.6	31	73.8	48	55.8		
Babanın yaşı	38.25±5.1		37.86±4.59		-	-	0.37	0.709
Babanın eğitim durumu								
İlköğretim	8	18.2	13	30.2	21	24.1	4.049	0.132
Lise	16	36.4	19	44.2	35	40.2		
Üniversite	20	45.5	11	25.6	31	35.6		
Babanın çalışma durumu								
Çalışıyor	44	100.0	41	95.3	85	97.7	2.094	0.147
Çalışmıyor	-	-	2	4.7	2	2.3		
Ekonomik durum								
Gelir giderden az	6	13.6	12	27.9	18	20.7	11.583	0.003
Gelir gidere eşit	26	59.1	30	69.8	56	64.4		
Gelir giderden fazla	12	27.3	1	2.3	13	14.9		
Aile yapısı								
Çekirdek aile	38	86.4	36	83.7	74	85.1	2.342	0.309
Geniş aile	5	11.4	3	7.0	8	9.2		
Parçalanmış aile	1	2.3	4	9.3	5	5.7		

* Pearson Ki-Kare, Fisher'ın Kesin Testi, T-testi

Araştırmaya katılan çocuklar ve ebeveynlerinin sosyodemografik özellikleri Tablo 4.1’de görülmektedir. Girişim grubundaki çocukların %50’sinin erkek, %56.8’inin beş yaşında olduğu belirlenmiştir. Kontrol grubundaki çocukların %60.5’inin kız, %53.5’inin beş yaşında olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan annelerin %41.9’unun üniversite mezunu olduğu ve %55.8’inin çalışmadığı, babaların ise %40.2’sinin lise mezunu olduğu ve %97.7’sinin çalıştığı saptanmıştır. Girişim ve kontrol grubundaki çocukların yaşı ve cinsiyet özelliklerine göre homojen bir dağılım gösterdiği belirlenmiştir ($p>0.05$) (Tablo 4.1).

4.2. Ön Testte Çocukların Bedenlerini Tanımaya Yönelik Bilgi Düzeyleri

Bu bölümde ön testte çocukların “Bedeni Tanıma ve Beden Güvenliği Bilgi Formu”nun birinci bölümde yer alan kız/erkek çocuk resimleri üzerinde beden bölgelelerine verdikleri yanıtlar görülmektedir. Çocukların verdikleri yanıtlar üzerinden beden özel bölgelelerini bilme durumları incelenmiştir.

Tablo 4.2. Ön-testte beden/vücut bölgelerine çocukların verdikleri yanıtlar

Bedene ait bölgeler	Çocukların yanıtları	Grup				Toplam (N=87)		χ^2		p
		Girişim (n=44)		Kontrol (n=43)						
		n	%	n	%	n	%			
Baş	Baş	44	100.0	43	100.0	87	100.0			
Kaş	Kaş	42	95.5	38	88.4	80	92.0	2.305	0.128	
	Bilmiyorum	2	4.5	6	14.0	8	9.2			
Göz	Göz	44	100.0	43	100.0	87	100.0			
Burun	Burun	44	100.0	43	100.0	87	100.0			
Ağız	Ağız/dudak	44	100.0	43	100.0	87	100.0			
Meme	Meme	30	68.2	22	51.2	52	59.8	8.146	0.227	
	Göğüs	2	4.5	-	-	2	2.3			
	Bilmiyorum	11	25.0	16	37.2	27	31.0			
	Emlik	1	2.3	1	2.3	2	2.3			
	Özel bölge	-	-	1	2.3	1	1.1			
	Cici	-	-	1	2.3	1	1.1			
	Gövde	-	-	2	4.7	2	2.3			
Penis	Pipi	13	59.1	10	58.8	23	59.0	2.874	0.411	
	Bilmiyorum	6	27.3	7	41.2	13	33.3			
	Bulloş	2	9.1	-	-	2	5.1			
	Özel bölge	1	4.5	-	-	1	2.6			
Skrotum	Bilmiyorum	22	100.0	17	100.0	39	100.0			
Vajina	Vajina	-	-	1	3.8	1	2.1	7.959	0.538	
	Kutu	1	4.5	3	11.5	4	8.3			
	Piska	1	4.5	1	3.8	2	4.2			
	Kıntır	1	4.5	-	-	1	2.1			
	Bilmiyorum	13	59.1	14	53.8	27	56.3			
	Mamuk	1	4.5	-	-	1	2.1			
	Popo	2	9.1	3	11.5	5	10.4			
	Özel bölge	3	13.6	1	3.8	4	8.3			
	Pipi	-	-	2	7.7	2	4.2			
	Nonoş	-	-	1	3.8	1	2.1			
El	El	44	100.0	41	95.3	85	97.7	2.094	0.147	
	Kol	-	-	2	4.7	2	2.3			
Ayak	Ayak	41	93.2	42	97.7	83	95.4	1.000	0.317	
	Bacak	3	6.8	1	2.3	4	4.6			
Popo	Popo	31	70.5	33	76.7	64	73.6	0.584	0.746	
	Özel bölge	2	4.5	1	2.3	3	3.4			
	Bilmiyorum	11	25.0	9	20.9	20	23.0			

* Pearson Ki-Kare

Araştırmaya katılan çocukların ön testte Bedeni Tanıma ve Beden Güvenliği Bilgi Formu'nun birinci bölümünde yer alan kız/erkek çocuk resimleri üzerinde beden bölgelelerine verdikleri yanıtlar Tablo 4.2'de yer almaktadır. Sorulan beden bölgesine yönelik cevap alınamadığı ya da “bilmiyorum” diye ifade ettiğı durumlar “bilmiyorum” olarak belirtilmiştir. Girişim ve kontrol gruplarındaki çocukların tamamı, baş, göz, burun ve ağız bölgelerini doğru olarak ifade etmiştir. Girişim grubundaki çocukların %59.1'i, kontrol grubundaki çocukların %58.8'i penis bölgesini “pipi” olarak ifade etmiştir. Kız çocukların özellikle vajina bölgesini kutu, piska, kıntır, mamuk, nonoş gibi farklı ifadeler ile tanımladığı belirlenmiştir (Tablo 4.2).

4.3. Ön Testte Çocukların Bedenlerini Korumaya Yönelik “Söyleme, Yapma, Anlatma ve Bildirme Becerisi” Bilgi Düzeyleri

Bu bölümde, ön testte çocukların ‘Bedeni Tanıma ve Beden Güvenliği Bilgi Formu’nun 3. bölümünde yer alan hikayelere ilişkin verdikleri yanıtlar görülmektedir. Çocukların verdikleri yanıtlar üzerinden bedenini koruma becerilerine (söyleme, yapma, anlatma ve bildirme becerisi) yönelik “doğru biliyor, yanlış biliyor ve bilmiyor” şeklinde gruplandırılmıştır.

Tablo 4.3. Ön testte çocukların birinci hikayenin sorularına verdikleri yanıtlar

Hikaye 1	Gruplar							
	Girişim (n=44)		Kontrol (n=43)		Toplam (N=87)			
	n	%	n	%	N	%	χ^2	p
Ne söylemelisin?								
Evet, seninle gelirim	2	4.5	3	7.0	5	5.7		
Hayır, seninle gelemem	30	68.2	27	62.8	57	65.5		
Bilmiyorum	6	13.6	3	7.0	9	10.3		
Teşekkür edip hediye almam	3	6.8	1	2.3	4	4.6		
Konuşmamalıyım	-	-	3	7.0	3	3.4		
Annem izin vermiyor	1	2.3	1	2.3	2	2.3		
Gidip anneme söylerim	-	-	1	2.3	1	1.1		
Ben seni tanımıyorum derim	1	2.3	2	4.7	3	3.4		
Hediye almasını isterim	1	2.3	2	4.7	3	3.4	7.014	0.535
Ne yapmalısın?								
Onunla giderim	2	4.5	4	9.3	6	6.9		
Onunla gitmemeliyim	5	11.4	3	7.0	8	9.2		
Oyun oynamaya devam ederim	1	2.3	1	2.3	2	2.3		
Polisi aramalıyım	3	6.8	2	4.7	5	5.7		
Gidip anneme söylerim	19	43.2	10	23.3	29	33.3		
Bilmiyorum	11	25.0	8	18.6	19	21.8		
Kaçmalıyım/Oradan uzaklaşmalıyım	-	-	9	20.9	9	10.3		
Gidip anneme babama söylerim	1	2.3	2	4.7	3	3.4		
Hediye vermesini beklerim	-	-	1	2.3	1	1.1		
Eve giderim	1	2.3	1	2.3	2	2.3		
Annemden uzaklaşmamalıyım	1	2.3	-	-	1	1.1		
Bağırmalıyım	-	-	2	4.7	2	2.3	17.957	0.082
Birine anlatır mısın?								
Evet, anlatırım	24	54.5	29	67.4	53	60.9		
Hayır, anlatmam	14	31.8	11	25.6	25	28.7		
Bilmiyorum	6	13.6	3	7.0	9	10.3	1.820	0.402
Anlatırsan bu kim olur?								
Annem	17	38.6	21	48.8	38	43.7	0.919	0.337
Babam	7	15.9	11	25.6	18	20.7	1.239	0.265
Diğer aile üyeleri (dede, nine, amca vb)	5	11.4	4	9.3	9	10.3	0.099	0.752
Öğretmenim	-	-	-	-	-	-		
Kolluk kuvvetleri (polis, jandarma)	3	6.8	4	9.3	7	8.0	0.181	0.6702

* Pearson Ki-Kare

**Anlatırsan bu kim olur? sorusuna çocuklar birden fazla yanıt vermişlerdir.

Ön testte çocukların birinci hikayenin sorularına verdikleri yanıtların dağılımı Tablo 4.3’de görülmektedir. Birinci hikayede “tanımadığı bir kişi yanına yaklaşıp çocukları çok sevdiğini ve eğer onunla giderse çocuğa hediyeler (çikolata, dondurma, oyuncak vb) alacağı” hikayesi yer almaktadır. Ne söylemelisin? sorusuna girişim grubundaki çocukların %68.2’si, kontrol grubundakilerin %62.8’i “Hayır, seninle gelemem” şeklinde ifade etmiştir. Ne yapmalısın? sorusuna girişim grubundaki çocukların

%43.2'si, kontrol grubundakilerin %23.3'ü "Gidip anneme söylerim" şeklinde yanıt vermiştir. Birine anlatır mısın? sorusuna girişim ve kontrol grubundaki çocukların yarısından fazlasının (sırasıyla %54.5, %67.4) "Evet, anlatırım" şeklinde cevap verdiği belirlenmiştir (Tablo 4.3).

Tablo 4.4. Ön testte çocukların ikinci hikayenin sorularına verdikleri yanıtlar

Hikaye 2	Gruplar				Toplam (N=87)		χ^2 p	
	Girişim (n=44)		Kontrol (n=43)					
	n	%	n	%	n	%		
Ne söylemelisin?							6.170	0.404
Evet, seninle gelirim	6	13.6	11	25.6	17	19.5		
Hayır, seninle gelemem	16	36.4	16	37.2	32	36.8		
Bilmiyorum	11	25.0	12	27.9	23	26.4		
Konuşmamalıyım	2	4.5	2	4.7	4	4.6		
Anne babama sormalıyım/izin almalıyım	1	2.3	-	-	1	1.1		
Annemin yanına gidip anneme söylerim	3	6.8	1	2.3	4	4.6		
Kimseye söylemem	5	11.4	1	2.3	6	6.9		
Ne yapmalısın?							5.751	0.889
Onunla giderim	4	9.1	7	16.3	11	12.6		
Onunla gitmemeliyim	4	9.1	3	7.0	7	8.0		
Oyun oynamaya devam ederim	2	4.5	1	2.3	3	3.4		
Hiç kimseye söylemem	2	4.5	1	2.3	3	3.4		
Gidip anneme söylerim	10	22.7	8	18.6	18	20.7		
Bilmiyorum	10	22.7	12	27.9	22	25.3		
Köpeği sevmeye giderim	4	9.1	5	11.6	9	10.3		
Kaçmalıyım /oradan uzaklaşmalıyım	2	4.5	1	2.3	3	3.4		
Gidip anneme babama söylerim	5	11.4	2	4.7	7	8.0		
Eve giderim	-	-	1	2.3	1	1.1		
Git burdan derim	1	2.3	1	2.3	2	2.3		
Bağırmalıyım	-	-	1	2.3	1	1.1		
Bu durumu birine anlatır mısın?								
Evet, anlatırım	19	43.2	25	58.1	44	50.6		
Hayır, anlatmam	21	47.7	17	39.5	38	43.7		
Bilmiyorum	4	9.1	1	2.3	5	5.7		
Anlatırsan bu kim olur?							2.000	0.157
Annem	13	29.5	21	48.8	34	39.1		
Babam	7	15.9	13	30.2	20	23.0		
Diğer aile üyeleri (dede, nine, amca vb)	3	6.8	5	11.6	8	9.2		
Öğretmenim	-	-	-	-	-	-		
Kolluk kuvvetleri (polis, jandarma)	2	4.5	-	-	2	2.3		

* Pearson Ki-Kare

**Anlatırsan bu kim olur? sorusuna çocuklar birden fazla yanıt vermişlerdir.

Ön testte çocukların ikinci hikayenin sorularına verdikleri yanıtlar Tablo 4.4’de görülmektedir. İkinci hikâyede tanıdığı bir yetişkin “köpeğin yavrularını çocuğa göstermesi, bunu bir sır olarak saklaması” yer almaktadır. İkinci hikâyede ne söylemelisin? sorusuna girişim grubundaki çocukların %36.4’ü, kontrol grubundaki çocukların %37.2’si “Hayır, seninle gelemem” şeklinde belirtmiştir. Ne yapmalısın? sorusuna girişim grubundaki çocukların “Gidip anneme söylerim (%22.7) ve “bilmiyorum (%22.7)” şeklinde, kontrol grubundaki çocukların %27.9’unun “bilmiyorum” şeklinde yanıt vermiştir. Birine anlatır mısın? sorusuna girişim grubundaki çocukların %47.7’si “hayır anlatamam”, kontrol grubundaki çocukların ise %58.1’i “evet, anlatırım” şeklinde yanıt vermiştir (Tablo 4.4).

Tablo 4.5. Ön testte çocukların üçüncü hikayenin sorularına verdikleri yanıtlar

Hikaye 3	Gruplar				Toplam (N=87)		χ^2 p	
	Girişim (n=44)		Kontrol (n=43)					
	n	%	n	%	N	%		
Ne söylemelisin?								
Evet, seninle gelirim	1	2.3	3	7.0	4	4.6		
Hayır, seninle gelemem	38	86.4	38	88.4	76	87.4		
Bilmiyorum	2	4.5	-	-	2	2.3		
Annem izin vermiyor	-	-	1	2.3	1	1.1		
Anne babama sormalıyım/ izin almalıyım	1	2.3	-	-	1	1.1		
Annemin yanına gidip anneme söylerim	1	2.3	1	2.3	2	2.3		
Eğlenceli olur derim	1	2.3	-	-	1	1.1	5.989	0.424
Ne yapmalısın?								
Onunla giderim	2	4.5	4	9.3	6	6.9		
Onunla gitmemeliyim	4	9.1	6	14.0	10	11.5		
Oyun oynamaya devam ederim	5	11.4	4	9.3	9	10.3		
Gidip anneme söylerim	12	27.3	10	23.3	22	25.3		
Bilmiyorum	8	18.2	3	7.0	11	12.6		
Kaçmalıyım/oradan uzaklaşmalıyım	3	6.8	5	11.6	8	9.2		
Arabasına binmemeliyim	5	11.4	3	7.0	8	9.2		
Eve giderim	3	6.8	4	9.3	7	8.0		
Git burdan derim	1	2.3	1	2.3	2	2.3		
Arkadaşlarımla başka bir yerde oynamaya giderim	1	2.3	1	2.3	2	2.3		
Bağırmalıyım	-	-	2	4.7	2	2.3	6.764	0.747
Bu durumu birine anlatır mısın?								
Evet, anlatırım	25	56.8	26	60.5	51	58.6		
Hayır, anlatmam	17	38.6	16	37.2	33	37.9		
Bilmiyorum	2	4.5	1	2.3	3	3.4	0.371	0.830
Anlatırsan bu kim olur?								
Annem	21	47.7	16	37.2	37	42.5	0.984	0.321
Babam	7	15.9	11	25.6	18	20.7	1.239	0.265
Diğer aile üyeleri (dede, nine, amca vb)	3	6.8	7	16.3	10	11.5	1.913	0.166
Öğretmenim	-	-	-	-	-	-	-	-
Kolluk kuvvetleri (polis, jandarma)	2	4.5	2	4.7	4	4.6	0.000	0.981

* Pearson Ki-Kare

**Anlatırsan bu kim olur? sorusuna çocuklar birden fazla yanıt vermişlerdir.

Ön testte çocukların üçüncü hikayenin sorularına verdikleri yanıtlar Tablo 4.5’de görülmektedir. 3. hikâyede “tanımadığı bir kişi araba ile yaklaşp çocuğu arabayla gezdirmesi” yer almaktadır. Üçüncü hikayede; ne söylemelisin? sorusuna girişim grubundaki çocukların %86.4’ü, kontrol grubundakilerin %88.4’ü “Hayır, seninle gelemem” şeklinde ifade etmiştir. Ne yapmalısın? sorusuna girişim ve kontrol grubundaki çocukların çoğunluğu (girişim %27.3, kontrol %23.3) “gidip anneme söylerim” şeklinde yanıt vermiştir. Birine anlatır mısın? sorusuna girişim ve kontrol

grubundaki çocukların (girişim %56.8'i, kontrol %60.5) “Evet, anlatırım” şeklinde yanıt vermiştir (Tablo 4.5).

Tablo 4.6. Ön testte çocukların dördüncü hikayenin sorularına verdikleri yanıtlar

Hikaye 4	Gruplar				Toplam (N=87)			
	Girişim (n=44)		Kontrol (n=43)				χ^2	p
	n	%	n	%	N	%		
Ne söylemelisin?								
Evet derim	8	18.2	4	9.3	12	13.8		
Hayır derim	17	38.6	21	48.8	38	43.7		
Bilmiyorum	12	27.3	8	18.6	20	23.0		
Teşekkür edip hediye almam derim	2	4.5	1	2.3	3	3.4		
Konuşmamalıyım	-	-	1	2.3	1	1.1		
Annem izin vermiyor derim	-	-	1	2.3	1	1.1		
Anne babama sormalıyım/İzin almalıyım	-	-	2	4.7	2	2.3		
Odama giremezsin derim	1	2.3	-	-	1	1.1		
Annemin yanına gidip anneme söylerim	.	.	2	4.7	2	2.3		
Bu yanlış bir şey derim	1	2.3	-	-	1	1.1		
Kimseye söylemem derim	1	2.3	-	-	1	1.1		
Özel bölgeme dokunma derim	1	2.3	-	-	1	1.1		
Hediye almasını isterim	1	2.3	3	7.0	4	4.6	13.878	0.308
Ne yapmalısın?								
Onunla giderim	-	-	1	2.3	1	1.1		
Onunla gitmemeliyim	-	-	2	4.7	2	2.3		
Oyun oynamaya devam ederim	2	4.5	4	9.3	6	6.9		
Hiç kimseye söylemem	1	2.3	-	-	1	1.1		
Gidip anneme söylerim	17	38.6	14	32.6	31	35.6		
Bilmiyorum	19	43.2	13	30.2	32	36.8		
Kaçmalıyım /Oradan uzaklaşmalıyım	.	.	1	2.3	1	1.1		
Gidip anneme babama söylerim	2	4.5	5	11.6	7	8.0		
Hediye vermesini beklerim	3	6.8	1	2.3	4	4.6		
Git buradan derim	-	-	1	2.3	1	1.1		
Kardeşimi uyarırım	-	-	1	2.3	1	1.1	11.357	0.330
Bu durumu birine anlatır mısın?								
Evet, anlatırım	29	65.9	28	65.1	57	65.5		
Hayır, anlatmam	13	29.5	12	27.9	25	28.7		
Bilmiyorum	2	4.5	3	7.0	5	5.7	0.246	0.884
Anlatırsan bu kim olur?								
Annem	24	54.5	21	48.8	45	51.7	0.283	0.594
Babam	10	22.7	9	20.9	19	21.8	0.041	0.839
Diğer aile üyeleri (dede, nine, amca vb)	3	6.8	4	9.3	7	8.0	0.181	0.670
Öğretmenim	1	2.3	1	2.3	2	2.3	0.000	0.986
Kolluk kuvvetleri (polis, jandarma)	-	-	3	7.0	3	3.4	3.179	0.074

* Pearson Ki-Kare

**Anlatırsan bu kim olur? sorusuna çocuklar birden fazla yanıt vermişlerdir.

Ön testte çocukların dördüncü hikâyenin sorularına verdikleri yanıtlar Tablo 4.6’da görülmektedir. Dördüncü hikâyede “tanıdığı birinin istemediği halde çocuğun bedenine dokunması” yer almaktadır. Dördüncü hikâyede; ne söylemelisin? sorusuna girişim ve kontrol grubundaki çocukların çoğunluğu (girişim %38.6, kontrol %48.8) “Hayır” şeklinde yanıt vermiştir. Ne yapmalısın? sorusuna girişim grubundaki çocukların %43.2’si “bilmiyorum”, kontrol grubundakilerin %32.6’sı “gidip anneme

söylerim” şeklinde ifade etmiştir. Birine anlatır mısın? sorusuna girişim ve kontrol grubundaki çocukların yarıdan fazlası (girişim %65.9, kontrol %65.1) “Evet, anlatırım” şeklinde yanıt vermiştir (Tablo 4.6).

4.4. Son Testte Çocukların Bedenlerini Tanımaya Yönelik Bilgi Düzeyleri

Bu bölümde, son testte çocukların ‘Bedeni Tanıma ve Beden Güvenliği Bilgi Formu’nun birinci bölümde yer alan kız/erkek çocuk resimleri üzerinde beden bölge ve bölge isimlerine verdikleri yanıtlar görülmektedir. Çocukların verdikleri yanıtlar üzerinden beden bölge isimlerini bilme durumları incelenmiştir.

Tablo 4.7. Son testte beden/vücut bölge isimlerine çocukların verdikleri yanıtlar

Bedene ait bölgeler	Çocukların yanıtları	Gruplar				Toplam (N=87)		χ^2		p	
		Girişim (n=44)		Kontrol (n=43)							
		n	%	n	%	N	%				
Baş	Baş	44	100.0	38	88.4	82	94.3	5.428	0.019		
Kaş	Kaş	44	100.0	38	88.4	82	94.3				
	Bilmiyor	-	-	5	11.6	5	5.7				
Göz	Göz	44	100.0	43	100.0	87	100.0				
Burun	Burun	44	100.0	43	100.0	87	100.0				
Ağız	Ağız/dudak	44	100.0	43	100.0	87	100.0				
Meme	Meme	42	95.5	32	74.4	74	85.1	7.940	0.047		
	Göğüs	-	-	2	4.7	2	2.3				
	Bilmiyor	2	4.5	8	18.6	10	11.5				
	Özel bölge	-	-	1	2.3	1	1.1				
Penis	Penis	13	59.1	-	-	13	33.3	18.836	0.000		
	Pipi	5	22.7	12	70.6	17	43.6				
	Bilmiyor	2	9.1	5	29.4	7	17.9				
	Özel bölge	2	9.1	-	-	2	5.1				
Skrotum	Skrotum	6	27.3	-	-	6	15.4	5.479	0.019		
	Bilmiyor	16	72.7	17	100.0	33	84.6				
Vajina	Vajina	16	72.7	1	3.8	17	35.4	28.576	0.000		
	Kutu	-	-	2	7.7	2	4.2				
	Piska	-	-	1	3.8	1	2.1				
	Bilmiyor	5	22.7	9	34.6	14	29.2				
	Popo	-	-	7	26.9	7	14.6				
	Özel bölge	1	4.5	2	7.7	3	6.3				
	Pipi	-	-	2	7.7	2	4.2				
	Nonoş	-	-	2	7.7	2	4.2				
El	El	44	100.0	43	100.0	87	100.0				
Ayak	Ayak	44	100.0	42	97.7	86	98.9	1.035	0.309		
	Bacak	-	-	1	2.3	1	1.1				
Popo	Popo	43	97.7	37	86.0	80	92.0	4.105	0.128		
	Özel bölge	-	-	1	2.3	1	1.1				
	Bilmiyor	1	2.3	5	11.6	6	6.9				

* Pearson Ki-Kare, Fisher’ın Kesin Testi

Son testte beden/vücut bölgelerine çocukların verdikleri yanıtlar Tablo 4.7’de yer almaktadır. Girişim ve kontrol gruplarındaki çocukların tamamı, baş, göz, burun, ağız ve el bölgelerini doğru olarak ifade etmiştir. Girişim grubundaki çocukların %59.1’i penis, %72.7’si vajina bölgesini doğru olarak ifade etmişlerdir (Tablo 4.7).

4.5. Son Testte Bedenim Benim Özelimdir Eğitim Programı’nın Çocukların Bedenlerini Korumaya Yönelik “Söyleme, Yapma, Anlatma ve Bildirme Becerisi” Bilgi Düzeylerine Etkisi

Bu bölümde, son testte çocukların ‘Bedeni Tanıma ve Beden Güvenliği Bilgi Formu’nun 3. bölümünde yer alan hikayelere ilişkin verdikleri yanıtlar görülmektedir. Çocukların verdikleri yanıtlar üzerinden bedenini koruma becerilerine (söyleme, yapma, anlatma ve bildirme becerisi) yönelik “doğru biliyor, yanlış biliyor ve bilmiyor” şeklinde gruplandırılmıştır.

Tablo 4.8. Son testte çocukların birinci hikayenin sorularına verdikleri yanıtlar

Hikaye 1	Gruplar				Toplam			
	Girişim (n=44)		Kontrol (n=43)		(N=87)			
	n	%	n	%	N	%	χ^2	p
Ne söylemelisin?								
Evet, seninle gelirim	-	-	3	7.0	3	3.4	15.639	0.015
Hayır, seninle gelemem	44	100.0	30	69.8	74	85.1		
Bilmiyorum	-	-	3	7.0	3	3.4		
Teşekkür edip hediye almam	-	-	2	4.7	2	2.3		
Gidip anneme söylerim	-	-	3	7.0	3	3.4		
Ben seni tanımıyorum derim	-	-	1	2.3	1	1.1		
Hediye almasını isterim	-	-	1	2.3	1	1.1		
Ne yapmalısın?								
Onunla giderim	-	-	2	4.7	2	2.3	31.495	0.000
Onunla gitmemeliyim	3	6.8	1	2.3	4	4.6		
Polisi aramalıyım	-	-	2	4.7	2	2.3		
Gidip anneme söylerim	10	22.7	21	48.8	31	35.6		
Bilmiyorum	-	-	6	14.0	6	6.9		
Kaçmalıyım/oradan uzaklaşmalıyım	28	63.6	7	16.3	35	40.2		
Gidip anneme babama söylerim	3	6.8	1	2.3	4	4.6		
Bağırmalıyım	-	-	3	7.0	3	3.4		
Birine anlatır mısın?								
Evet, anlatırım	42	95.5	26	60.5	68	78.2	16.022	0.000
Hayır, anlatmam	1	2.3	14	32.6	15	17.2		
Bilmiyorum	1	2.3	3	7.0	4	4.6		
Anlatırsan bu kim olur?								
Annem	38	100.0	21	100.0	59	100.0	4.273	0.038
Babam	24	54.5	14	32.6	38	43.7		
Diğer aile üyeleri (dede, nine, amca vb)	8	18.2	7	16.3	15	17.2		
Öğretmenim	4	9.1	1	2.3	5	5.7		
Kolluk kuvvetleri (polis, jandarma)	2	4.5	3	7.0	5	5.7		

* Pearson Ki-Kare

**Anlatırsan bu kim olur? sorusuna çocuklar birden fazla yanıt vermişlerdir.

Son testte çocukların birinci hikayenin sorularına verdikleri yanıtlar Tablo 4.8’de görülmektedir. Birinci hikayede “tanımadığı bir kişi yanına yaklaşıp “çocukları çok sevdiğini ve eğer onunla giderse çocuğa hediyeler (çikolata, dondurma, oyuncak vb) alması” yer almaktadır. Ne söylemelisin? sorusuna girişim grubundaki çocukların tamamı, kontrol grubundaki çocukların %69.8’i “Hayır, seninle gelemem” şeklinde ifade etmiştir. Ne yapmalısın? sorusuna girişim grubundaki çocukların %63.6’sı “Kaçmalıyım/oradan uzaklaşmalıyım”, kontrol grubundaki çocukların %48.8’i “Gidip anneme söylerim” şeklinde yanıt vermiştir. Birine anlatır mısın? sorusuna girişim ve kontrol grubundaki çocuklar (sırasıyla %95.5, %60.5) “Evet, anlatırım” şeklinde ifade etmiştir (Tablo 4.8).

Tablo 4.9. Son testte çocukların ikinci hikayenin sorularına verdikleri yanıtlar

Hikaye 2	Gruplar				Toplam (N=87)			
	Girişim (n=44)		Kontrol (n=43)					
	n	%	n	%	N	%	χ^2	p
Ne söylemelisin?								
Evet, seninle gelirim	-	-	5	11.6	5	5.7		
Hayır, seninle gelemem	44	100.0	24	55.8	68	78.2		
Bilmiyorum	-	-	4	9.3	4	4.6		
Gidip anneme söylerim	-	-	7	16.3	7	8.0		
Bu yanlış bir şey	-	-	1	2.3	1	1.1		
Kimseye söylemem	-	-	1	2.3	1	1.1		
Köpeği sevebilir miyim?	-	-	1	2.3	1	1.1	24.874	0.000
Ne yapmalısın?								
Onunla giderim	-	-	1	2.3	1	1.1		
Onunla gitmemeliyim	1	2.3	4	9.3	5	5.7		
Gidip anneme söylerim	10	22.7	17	39.5	27	31.0		
Bilmiyorum	-	-	4	9.3	4	4.6		
Köpeği sevmeye giderim	-	-	1	2.3	1	1.1		
Kaçmalıyım/ Oradan uzaklaşmalıyım	28	63.6	8	18.6	36	41.4		
Arabasına binmemeliyim	-	-	1	2.3	1	1.1		
Gidip anneme babama söylerim	5	11.4	3	7.0	8	9.2		
Eve giderim	-	-	1	2.3	1	1.1		
Bağırmalıyım	-	-	3	7.0	3	3.4	26.217	0.001
Bu durumu birine anlatır mısın?								
Evet, anlatırım	43	97.7	28	65.1	71	81.6		
Hayır, anlatmam	1	2.3	15	34.9	16	18.4	15.409	0.000
Anlatırsan bu kim olur?								
Annem	32	72.7	20	46.5	52	59.8	6.215	0.012
Babam	29	65.9	17	39.5	46	52.9	6.071	0.013
Diğer aile üyeleri (dede, nine, amca vb)	6	13.6	7	16.3	13	14.9	0.119	0.729
Öğretmenim	2	4.5	-	-	2	2.3	2.000	0.157
Kolluk kuvvetleri (polis, jandarma)	3	6.8	1	2.3	4	4.6	1.000	0.317

* Pearson Ki-Kare

**Anlatırsan bu kim olur? sorusuna çocuklar birden fazla yanıt vermişlerdir.

Son testte çocukların ikinci hikâyenin sorularına verdikleri yanıtlar Tablo 4.9’da görülmektedir. İkinci hikaye “tanıdığı yetişkin köpeğin yavrularını çocuğa göstermesi, bunu bir sır olarak saklaması” yer almaktadır. İkinci hikayede ne söylemelisin? sorusuna girişim grubundaki çocukların tamamı, kontrol grubundaki çocukların %55.8’si “Hayır, seninle gelemem” şeklinde belirtmiştir. Ne yapmalısın? sorusuna girişim grubundaki çocukların %63.6’sı “Kaçmalıyım/ Oradan uzaklaşmalıyım”, kontrol grubundaki çocukların %39.5’i “gidip anneme söylerim” şeklinde yanıt vermiştir. Birine anlatır mısın? sorusuna girişim ve kontrol grubundaki çocuklar (sırasıyla %97.7, %65.1) “evet, anlatırım” şeklinde yanıt vermiştir (Tablo 4.9).

Tablo 4.10. Son testte çocukların üçüncü hikayenin sorularına verdikleri yanıtlar

Hikaye 3	Gruplar				Toplam (N=87)			
	Girişim (n=44)		Kontrol (n=43)				χ^2	p
	n	%	n	%	N	%		
Ne söylemelisin?								
Evet, seninle gelirim	-	-	4	9.3	4	4.6		
Hayır, seninle gelemem	44	100.0	38	88.4	82	94.3		
Gidip anneme söylerim	-	-	1	2.3	1	1.1	5.428	0.066
Ne yapmalısın?								
Onunla giderim	-	-	1	2.3	1	1.1		
Onunla gitmemeliyim	2	4.5	4	9.3	6	6.9		
Oyun oynamaya devam ederim	1	2.3	4	9.3	5	5.7		
Gidip anneme söylerim	9	20.5	10	23.3	19	21.8		
Bilmiyorum	-	-	4	9.3	4	4.6		
Kaçmalıyım/Oradan uzaklaşmalıyım	28	63.6	7	16.3	35	40.2		
Arabasına binmemeliyim	1	2.3	3	7.0	4	4.6		
Gidip anneme, babama söylerim	1	2.3	2	4.7	3	3.4		
Eve giderim	2	4.5	5	11.6	7	8.0		
Git buradan derim	-	-	1	2.3	1	1.1		
Bağırmalıyım	-	-	2	4.7	2	2.3	25.730	0.004
Bu durumu birine anlatır mısın?								
Evet, anlatırım	43	97.7	30	69.8	73	83.9		
Hayır, anlatmam	1	2.3	13	30.2	14	16.1	12.591	0.000
Anlatırsan bu kim olur?								
Annem	32	72.7	22	51.2	54	62.1	4.295	0.038
Babam	26	59.1	15	34.9	41	47.1	5.114	0.023
Diğer aile üyeleri (dede, nine, amca vb)	12	27.3	9	20.9	21	24.1	0.477	0.489
Öğretmenim	2	4.5	-	-	2	2.3	2.000	0.157
Kolluk kuvvetleri (polis, jandarma)	3	6.8	2	4.7	5	5.7	0.188	0.664

* Pearson Ki-Kare

**Anlatırsan bu kim olur? sorusuna çocuklar birden fazla yanıt vermişlerdir.

Son testte çocukların üçüncü hikayenin sorularına verdikleri yanıtlar Tablo 4.10’da görülmektedir. Üçüncü hikayede “tanımadığı bir kişi araba ile yaklaşıp çocuğu arabayla gezdirmek istemesi” yer almaktadır. Üçüncü hikayede; ne söylemelisin? sorusuna girişim ve kontrol grubundaki çocukların (sırasıyla %100, %88.4) “Hayır,

seninle gelemem” şeklinde cevap vermişlerdir. Ne yapmalısın? sorusuna girişim grubundaki çocukların %63.6’sı “Kaçmalıyım/Oradan uzaklaşmalıyım”, kontrol grubundakilerin %23.3’ü “gidip anneme söylerim” şeklinde yanıt vermiştir. Birine anlatır mısın? sorusuna çocuklar (girişim %97.7, kontrol %69.8) “Evet, anlatırım” şeklinde cevap vermişlerdir (Tablo 4.10).

Tablo 4.11. Son testte çocukların dördüncü hikyenin sorularına verdikleri yanıtlar

Hikaye 4	Gruplar				Toplam (N=87)			
	Girişim (n=44)		Kontrol (n=43)					
	n	%	n	%	n	%	χ^2	p
Ne söylemelisin?								
Evet derim	-	-	3	7.0	3	3.4		
Hayır derim	44	100.0	30	69.8	74	85.1		
Bilmiyorum	-	-	6	14.0	6	6.9		
Gidip anneme söylerim	-	-	4	9.3	4	4.6	15.639	0.001
Ne yapmalısın?								
Onunla gitmemeliyim	1	2.3	1	2.3	2	2.3		
Gidip anneme söylerim	24	54.5	25	58.1	49	56.3		
Bilmiyorum	-	-	10	23.3	10	11.5		
Kaçmalıyım/Oradan uzaklaşmalıyım	14	31.8	1	2.3	15	17.2		
Gidip anneme babama söylerim	5	11.4	6	14.0	11	12.6	21.369	0.000
Bu durumu birine anlatır mısın?								
Evet, anlatırım	43	97.7	31	72.1	74	85.1		
Hayır, anlatmam	1	2.3	12	27.9	13	14.9	11.243	0.000
Anlatırsan bu kim olur?								
Annem	39	88.6	19	44.2	58	66.7	19.335	0.000
Babam	26	59.1	21	48.8	47	54.0	0.920	0.337
Diğer aile üyeleri (dede, nine, amca vb)	10	22.7	9	20.9	19	21.8	0.041	0.839
Öğretmenim	2	4.5	-	-	2	2.3	2.000	0.157
Kolluk kuvvetleri (polis, jandarma)	1	2.3	1	2.3	2	2.3	0.000	0.986

* Pearson Ki-Kare

**Anlatırsan bu kim olur? sorusuna çocuklar birden fazla yanıt vermişlerdir.

Son testte çocukların dördüncü hikyenin sorularına verdikleri yanıtlar Tablo 4.11’de görülmektedir. Dördüncü hikayede “tanıdığı birinin istemediği halde çocuğun bedenine dokunması” yer almaktadır. Dördüncü hikayede; ne söylemelisin? sorusuna girişim grubundaki çocukların tamamı “Hayır” şeklinde yanıt vermiştir. Ne yapmalısın? sorusuna girişim ve kontrol grubundaki çocuklar (sırasıyla %54.5, %58.1) “gidip anneme söylerim” şeklinde ifade etmiştir. Birine anlatır mısın? sorusuna girişim ve kontrol grubundaki çocukların çoğunluğu (girişim %97.7, kontrol %72.1) “Evet, anlatırım” şeklinde yanıt vermiştir (Tablo 4.11).

4.6. Ön Test ve Son Test Verilerine Göre Bedenim Benim Özelimdir Eğitim Programı'nın Çocukların Bedenin Özel Bölgelerini Bilme Durumlarına Etkisi

Bu bölümde BBÖEP'in çocukların bedenin özel bölgelerini bilme durumlarına etkisini belirlemek amacıyla girişim ve kontrol grubundaki çocukların ön test ve son test verileri karşılaştırılmıştır.

Tablo 4.12. Ön test ve son testte girişim ve kontrol grubundaki çocukların bedenin özel bölgelerini bilme durumlarının karşılaştırılması

Bedenin özel bölgeleri	Ön test				Son test							
	Girişim		Kontrol						Girişim		Kontrol	
	n	%	n	%	χ^2	p	n	%	n	%	χ^2	p
Ağız												
Doğru biliyor	44	100.0	43	100.0			44	100.0	43	100		
Meme												
Doğru biliyor	30	68.2	26	60.5			42	95.5	33	76.7		
Yanlış biliyor	3	6.8	5	11.6			-	-	2	4.7		
Bilmiyor	11	25.0	12	27.9	0.817	0.664	2	4.5	8	18.6	6.669	0.035
Penis												
Doğru biliyor	1	2.3	-	-			15	68.2	-	-		
Yanlış biliyor	15	70.4	10	58.8			5	22.7	12	70.6		
Bilmiyor	6	27.3	7	41.2	2.137	0.343	2	9.1	5	29.4	18.836	0.000
Skrotum												
Doğru biliyor							6	27.3	-	-		
Yanlış biliyor												
Bilmiyor	22	100.0	17	100.0	0.793	0.373	16	72.7	17	100.0	5.479	0.019
Vajina												
Doğru biliyor	3	13.6	2	7.7			17	77.3	3	11.5		
Yanlış biliyor	6	14.0	10	38.5			-	-	14	53.8		
Bilmiyor	13	59.1	14	53.8	1.240	0.537	5	22.7	9	34.7	24.302	0.000
Popo												
Doğru biliyor	33	75.0	34	79.1			43	97.7	38	88.4		
Bilmiyor	11	25.0	9	20.9	0.477	0.489	1	2.3	5	11.6	2.964	0.085

* Pearson Ki-Kare, Fisher'ın Kesin Testi

Tablo 4.12'de ön test ve son testte girişim ve kontrol grubundaki çocukların bedenin özel bölgelerini bilme durumlarının karşılaştırılması yer almaktadır. Ön test ve son test verileri karşılaştırıldığında girişim ve kontrol grubundaki çocukların özel bölgelerini (meme, penis, skrotum vajina) bilme durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$) (Tablo 4.12).

4.7. Ön Test ve Son Test Verilerine Göre Bedenim Benim Özelimdir Eğitim Programı'nın Çocukların İyi/Kötü Dokunuş Durumlarını Tanımaya Yönelik Bilgi Düzeylerine Etkisi

Bu bölümde BBÖEP'in, çocukların iyi/kötü dokunuş durumlarını tanımaya yönelik bilgi düzeylerine etkisini belirlemek amacıyla, girişim ve kontrol grubundaki çocukların ön test ve son test verileri karşılaştırılmıştır.

Tablo 4.13. Ön test ve son testte çocukların iyi/kötü dokunuş durumlarına ilişkin örnek olaylara verdikleri yanıtların karşılaştırılması

İyi/kötü dokunuş durumlarına ilişkin örnek olaylar	Ön test						Son test					
	Girişim		Kontrol		χ^2	p	Girişim		Kontrol		χ^2	p
	n	%	n	%			n	%	n	%		
Annenin sana sarılması												
İyi dokunuş	44	100.0	43	100.0			44	100.0	43	100.0		
İstemediğin halde tanıdığın kişinin senin bedenine dokunması												
İyi dokunuş	-	-	3	7.0			-	-	3	7.0		
Kötü dokunuş	44	100.0	40	93.0	3.179	0.074	44	100.0	40	93.0	3.179	0.074
El sıkışan iki arkadaş												
İyi dokunuş	41	93.2	32	74.4			44	100.0	40	93.0		
Kötü dokunuş	3	6.8	11	25.6	5.670	0.017	-	-	3	7.0	3.179	0.074
İstemediğin halde tanımadığın kişinin senin bedenine dokunması												
İyi dokunuş	1	2.3	6	14.0			-	-	3	7.0		
Kötü dokunuş	43	97.7	37	86.0	4.010	0.045	44	100.0	40	93.0	3.179	0.074
Babaannenin sana sarılması												
İyi dokunuş	44	100.0	42	97.7			44	100.0	43	100.0		
Kötü dokunuş	-	-	1	2.3	1.035	0.309	-	-	-	-		

* Pearson Ki-Kare, Fisher'ın Kesin Testi

Ön test ve son testte çocukların iyi/kötü dokunuş durumlarına ilişkin örnek olaylara verdikleri yanıtların karşılaştırılması Tablo 4.13’de görülmektedir. Girişim ve kontrol grubundaki çocukların iyi/kötü dokunuş durumlarını bilme oranları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0.05$) (Tablo 4.13).

4.8. Ön Test ve Son Test Verilerine Göre Bedenim Benim Özelimdir Eğitim Programı’nın, Çocukların Bedenlerini Korumaya Yönelik “Söyleme, Yapma, Anlatma ve Bildirme Becerileri”ne İlişkin Bilgi Düzeylerine Etkisi

Çocukların “Bedeni Tanıma ve Beden Güvenliği Bilgi Formu”nun üçüncü bölümünde yer alan dört farklı hikayeye ilişkin sorulara verdikleri yanıtlar incelenmiştir. Çocukların hikayelere ilişkin verdikleri yanıtlar üzerinden bedenini koruma becerilerine (söyleme, yapma, anlatma ve bildirme becerisi) yönelik “doğru biliyor, yanlış biliyor ve bilmiyor” şeklinde gruplandırılmıştır. Bu bölümde BBÖEP’in, çocukların bedenlerini korumaya yönelik “söyleme, yapma, anlatma ve bildirme becerileri”ne ilişkin bilgi düzeylerine etkisini belirlemek amacıyla girişim ve kontrol grubundaki çocukların ön test ve son test verileri karşılaştırılmıştır.

Tablo 4.14 Ön test ve son testte çocukların birinci hikayeye yönelik bedenini koruma becerilerini bilme durumlarının karşılaştırılması

Hikaye 1	Ön test						Son test					
	Girişim		Kontrol		χ^2	p	Girişim		Kontrol		χ^2	p
	n	%	n	%			n	%	n	%		
Söyleme becerisi												
Doğru biliyor	30	68.2	28	65.1			44	100	33	76.7		
Yanlış biliyor	8	13.6	12	27.9			-	-	7	16.3		
Bilmiyor	6	18.2	3	7.0	3.443	0.178	-	-	3	7.0	14.243	0.000
Yapma becerisi												
Doğru biliyor	20	44.8	21	48.9			41	93.2	29	67.4		
Yanlış biliyor	13	30.2	14	32.5			3	6.8	8	18.6		
Bilmiyor	11	25.0	8	18.6	0.521	0.770	-	-	6	14.0	9.816	0.007
Anlatma becerisi												
Doğru biliyor	24	54.5	29	67.4			42	95.5	26	60.5		
Yanlış biliyor	14	31.8	11	25.6			1	2.3	14	32.6		
Bilmiyor	6	13.6	3	7.0	1.669	0.433	1	2.3	3	7.0	16.022	0.000
Bildirme becerisi												
Doğru biliyor	24	100	29	100			42	100	26	100		
Yanlış biliyor	-	-	-	-			-	-	-	-		
Bilmiyor	-	-	-	-			-	-	-	-		

* Pearson Ki-Kare

Tablo 4.14’de ön test ve son testte çocukların birinci hikayeye yönelik bedenini koruma becerilerini bilme durumlarının karşılaştırılması görülmektedir. Çocukların birinci hikayeye yönelik bedenini koruma becerilerini (söyleme ve anlatma becerisi) bilme oranları açısından gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$) (Tablo 4.14).

Tablo 4.15. Ön test ve son testte çocukların ikinci hikayeye yönelik bedenini koruma becerilerini bilme durumlarının karşılaştırılması

Hikaye 2	Ön test						Son test					
	Girişim		Kontrol		χ^2	p	Girişim		Kontrol		χ^2	p
	n	%	n	%			n	%	n	%		
Söyleme becerisi												
Doğru biliyor	20	45.5	17	41.9			44	100.0	24	55.8		
Yanlış biliyor	13	29.5	13	30.2			-	-	15	34.9		
Bilmiyor	11	25.0	12	27.9	0.018	0.990	-	-	4	9.3	26.574	0.000
Yapma becerisi												
Doğru biliyor	17	38.6	11	25.6			43	97.7	28	65.1		
Yanlış biliyor	17	38.6	20	46.5			1	2.3	11	25.6		
Bilmiyor	10	22.7	12	27.9	1.071	0.585	-	-	4	9.3	16.933	0.000
Anlatma becerisi												
Doğru biliyor	19	43.2	25	58.1			43	97.7	28	65.1		
Yanlış biliyor	21	47.7	17	39.5			1	2.3	15	34.9		
Bilmiyor	4	9.1	1	2.3	3.553	0.169	-	-	-	-	15.409	0.000
Bildirme becerisi												
Doğru biliyor	19	100.0	26	100			43	100.0	28	100		
Yanlış biliyor	-	-	-	-			-	-	-	-		
Bilmiyor	-	-	-	-			-	-	-	-		

* Pearson Ki-Kare

Ön test ve son testte çocukların ikinci hikayeye yönelik bedenini koruma becerilerini bilme durumlarının karşılaştırılması Tablo 4.15’de görülmektedir. Girişim ve kontrol grubundaki çocukların ikinci hikayeye yönelik bedenini koruma becerilerini (söyleme, yapma ve anlatma becerisi) bilme oranları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$) (Tablo 4.15).

Tablo 4.16. Ön test ve son testte çocukların üçüncü hikayeye yönelik bedenini koruma becerilerini bilme durumlarının karşılaştırılması

Hikaye 3	Ön test						Son test					
	Girişim		Kontrol		χ^2	p	Girişim		Kontrol		χ^2	%
	n	%	n	%			n	%	n	%		
Söyleme becerisi												
Doğru biliyor	38	86.4	38	88.4			44	100	38	88.4		
Yanlış biliyor	4	9.1	5	11.6			-	-	5	11.6		
Bilmiyor	2	4.5	-	-	2.121	0.346					5.428	0.019
Yapma becerisi												
Doğru biliyor	15	34.1	19	44.2			43	97.7	23	53.5		
Yanlış biliyor	21	47.7	21	48.8			1	2.3	16	37.2		
Bilmiyor	8	18.2	3	7.0	1.709	0.425	-	-	4	9.3	14.190	0.000
Anlatma becerisi												
Doğru biliyor	25	56.8	26	60.5			43	97.7	30	69.8		
Yanlış biliyor	17	38.6	16	37.2			1	2.3	13	30.2		
Bilmiyor	2	4.5	1	2.3	0.373	0.829					12.591	0.000
Bildirme becerisi												
Doğru biliyor	25	100	26	100			43	100	30	100		
Yanlış biliyor	-	-	-	-			-	-	-	-		
Bilmiyor	-	-	-	-			-	-	-	-		

* Pearson Ki-Kare

Ön test ve son testte çocukların üçüncü hikayeye yönelik bedenini koruma becerilerini bilme durumlarının karşılaştırılması Tablo 4.16’da görülmektedir. Çocukların üçüncü hikayeye yönelik bedenini koruma becerilerini (söyleme, yapma ve anlatma becerisi) bilme oranları açısından gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$) (Tablo 4.16).

Tablo 4.17. Ön test ve son testte çocukların dördüncü hikayeye yönelik bedenini koruma becerilerini bilme durumlarının karşılaştırılması

Hikaye 4	Ön test						Son test					
	Girişim		Kontrol		χ^2	p	Girişim		Kontrol		χ^2	p
	n	%	n	%			n	%	n	%		
Söyleme becerisi												
Doğru biliyor	18	40.9	21	48.8			44	100	30	69.8		
Yanlış biliyor	14	31.8	14	32.6			-	-	7	16.2		
Bilmiyor	12	27.3	8	18.6	1.569	0.456	-	-	6	14.0	15.639	0.000
Yapma becerisi												
Doğru biliyor	19	43.2	19	44.2			43	97.7	32	74.4		
Yanlış biliyor	6	13.6	11	25.6			1	2.3	1	2.3		
Bilmiyor	19	43.2	13	30.2	3.440	0.179	-	-	10	23.3	11.603	0.003
Anlatma becerisi												
Doğru biliyor	29	65.9	28	65.1			43	97.7	31	72.1		
Yanlış biliyor	13	29.5	12	27.9			1	2.3	12	27.9		
Bilmiyor	2	4.5	3	7.0	0.839	0.657					11.243	0.000
Bildirme becerisi												
Doğru biliyor	29	100	28	100			43	100	31	100		
Yanlış biliyor	-	-	-	-			-	-	-	-		
Bilmiyor	-	-	-	-			-	-	-	-		

* Pearson Ki-Kare, Fisher'ın Kesin Testi

Ön test ve son testte çocukların dördüncü hikayeye yönelik bedenini koruma becerilerini bilme durumlarının karşılaştırılması Tablo 4.17'da görülmektedir. Girişim ve kontrol grubundaki çocukların dördüncü hikayeye yönelik bedenini koruma becerilerini (söyleme, yapma ve anlatma becerisi) bilme oranları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$) (Tablo 4.17).

Tablo 4.18. Ön test ve son testte çocukların güvendiği/yardım istediği kişilerin karşılaştırılması

Çocukların güvendiği/yar dım istediği kişiler	Ön test				Son test							
	Girişim		Kontrol		χ^2	p	Girişim		Kontrol		χ^2	p
	n	%	n	%			n	%	n	%		
Annesi	40	90.9	37	86.0	0.505	0.477	41	93.2	39	90.7	0.181	0.670
Babası	38	86.4	35	81.4	0.397	0.528	40	90.9	34	79.1	2.398	0.121
Diğer aile üyeleri (dede, nine, amca vb)	28	63.6	30	69.8	0.367	0.544	38	86.4	35	81.4	0.397	0.528
Öğretmeni	34	77.3	29	67.4	1.052	0.305	40	90.9	37	86.0	0.505	0.477
Kolluk kuvvetleri (polis, jandarma)	32	72.7	27	62.8	0.983	0.321	43	97.7	36	83.7	5.109	0.023

* Pearson Ki-Kare

**Yardım isteyebileceği kişiler sorusuna çocuklar birden fazla yanıt vermişlerdir.

Ön test ve son testte çocukların güvendiği/yardım istediği kişilerin karşılaştırılması Tablo 4.18’de yer almaktadır. Girişim grubunda yer alan çocuklar güvendiği/yardım istediği kişileri ön testte en fazla annesi ve babası olarak, son testte ise sırasıyla kolluk kuvvetleri, annesi, babası ve öğretmeni olarak bildirmişlerdir. Kontrol grubunda yer alan çocuklar ise güvendiği/yardım istediği kişileri ön testte en fazla annesi ve babası olarak, son testte ise sırasıyla annesi, öğretmeni ve kolluk kuvvetleri olarak belirtmişlerdir (Tablo 4.18).

Tablo 4.19. Ön test ve son testte çocukların beden güvenliği ile ilgili ifadelere verdikleri yanıtlarının karşılaştırılması

Beden güvenliği ile ilgili ifadelerin yanıtları	Ön test						Son test					
	Girişim		Kontrol		χ^2	p	Girişim		Kontrol		χ^2	p
	n	%	n	%			n	%	n	%		
Annem babamdan izin alarak arkadaşlarımın evine giderim												
Evet	31	70.5	26	60.5			29	65.9	29	67.4		
Hayır	13	29.5	17	39.5	0.960	0.327	15	34.1	14	32.6	0.023	0.879
İhtiyacım olduğunda annem babam ya da bakıcım benim banyoda yıkanmama yardım edebilir												
Evet	35	79.5	37	86.0			40	90.9	32	74.4		
Hayır	9	20.5	6	14.0	0.644	0.422	4	9.1	11	25.6	4.144	0.041
İhtiyacım olduğunda annem, babam, bakıcım ya da öğretmenim tuvalet sonrası temizlenmeme yardım edebilir												
Evet	22	50.0	27	62.8			34	77.3	25	58.1		
Hayır	22	50.0	16	37.2	1.446	0.229	10	22.7	18	41.9	3.647	0.056
Doktor ve hemşire, annem veya babam yanımdayken beni muayene edebilir												
Evet	36	81.8	29	67.4			41	93.2	35	81.4		
Hayır	8	18.2	14	32.6	2.379	0.123	3	6.8	8	18.6	2.735	0.098
Bedenime/özel bölgelerime dokunmak veya bakmak isteyen kişiye Hayır diyerek oradan uzaklaşmalıyım												
Evet	15	34.1	13	30.2			44	100.0	9	20.9		
Hayır	29	65.9	30	69.8	0.148	0.700	-	-	34	79.1	57.109	0.000
Anne ve babamdan sır saklamam												
Evet	20	45.5	22	51.2			31	70.5	21	48.8		
Hayır	24	54.5	21	48.8	0.283	0.594	13	29.5	22	51.2	4.226	0.039
Yaşadığım her şeyi anne ve babama anlatırım												
Evet	37	84.1	38	88.4			43	97.7	39	90.7		
Hayır	7	15.9	5	11.6	0.335	0.562	1	2.3	4	9.3	1.983	0.159

* Fisher'ın Kesin Testi

Ön test ve son testte çocukların beden güvenliği ile ilgili sorulara verdikleri yanıtların karşılaştırılması Tablo 4.19’de yer almaktadır. “Bedenime/özel bölgelerime dokunmak veya bakmak isteyen kişiye HAYIR diyerek oradan uzaklaşmalıyım” ifadesini girişim grubundaki çocukların %65.9’u ön testte “hayır” dediği, ancak BBÖEP uygulandıktan sonar son testte tamamının “evet” dediği belirlenmiştir. Aynı ifade için bilme oranları açısından girişim ve kontrol grubu arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p=0.00$) (Tablo 4.19).

5. TARTIŞMA

Bu çalışmada, yaratıcı drama yöntemiyle geliştirilen Bedenim Benim Özelimdir Eğitim Programının 5-6 yaş grubu çocuklarda cinsel istismarı önlemeye yönelik bedeni tanıma ve beden güvenliği ile ilgili bilgi kazandırmada etkisi belirlenmiştir.

Çalışmadan elde edilen bulgular araştırma hipotezleri doğrultusunda;

- BBÖEP'in çocukların bedenlerini tanımaya yönelik bilgi düzeylerine etkisi,
- BBÖEP'in çocukların iyi dokunuş ve kötü dokunuşu tanımaya yönelik bilgi düzeylerine etkisi,
- BBÖEP'in çocukların bedenlerini korumaya yönelik becerilerinden; “söyleme becerisi”, “yapma becerisi”, “anlatma becerisi” ve “bildirme becerisi”ne ilişkin bilgi düzeylerine etkisi incelenerek tartışılmıştır.

5.1. Bedenim Benim Özelimdir Eğitim Programı'nın Çocukların Bedenlerini Tanımaya Yönelik Bilgi Düzeylerine Etkisi

Çocuklara “bedenim bana ait” bilincinin kazandırılması için öncelikle bedenin özel bölgelerinin öğretilmesi gerekir (Wurtele, 2008; Citak Tunc ve ark., 2018; Citak Tunc, 2019). Çocuklara özel bölge isimlerinin yanlış öğretilmesi cinsel istismar bildirimlerinin anlaşılmasını zorlaştırabilmektedir. Bu nedenle çocuklara bedenin özel bölgelerinin doğru anatomik isimlerinin öğretilmesi son derece önemlidir (Kenny ve Wurtele, 2008; Casteix, 2015; Bierker, 2018). Çocuk cinsel istismarı tanımaya ve önlemeye yönelik eğitim programının etkinliğini değerlendirmek amacıyla yapılan bir çalışmada, (3-6 yaş arası 58 çocuk ve 64 ebeveyn) ebeveynlerinden çocuk cinsel istismarı önleme eğitimi alan çocuklarda, cinsel istismardan şüphelenmeleri durumunda ne yapmaları gerektiği ve özel bölgeleri öğrenme bilgilerinde gelişme gösterdiği belirtilmiştir. Çalışmanın sonucunda ebeveynler cinsel istismarı çocuklara doğru bir şekilde öğretirlerse, çocuklarda istismar riskini azaltılabileceği ifade edilmiştir (Apaydın Cırık ve ark., 2019). Yapılan başka bir çalışmada 78 okul öncesi çocuğa 10 saatlik KLAS (Kids Learning About Safety) eğitim programı uygulanmış ve deney grubunda bedenin bölgeleri bilgisinin kontrol grubuna göre son testte anlamlı şekilde arttığı görülmüştür. 3 ay sonra yapılan izlemde bedenin bölgelerinin doğru isimlendirmesinde son test ve izlem arasında anlamlı bir azalma saptanmıştır (Kenny ve ark., 2012).

1993'te Wurtele tarafından cinsel istismarı önleme programları yoluyla çocukların cinsel gelişimlerini artırmak amacıyla yapılan çalışmada; çocukların meme (%6), vulva/vajina (%7) ve penis (%10) için doğru terimleri çok düşük oranlarda bildikleri saptanmıştır (Wurtele, 1993). Okul öncesi çocukların (n=128) özel bölgeleri için doğru terimleri bilip bilmediğini belirlemek amacıyla yapılan bir çalışmada; hemen hemen tüm çocukların, özel bölgeleri dışındaki diğer vücut bölgeleri için (baş %89.8, ayak %89.8, göz %88.3 gibi) doğru terimleri bildiği belirtilmiştir. Ancak çalışmada çocukların çok azının özel bölgeleri için doğru terminolojiyi bildiği saptanmıştır. Çocukların % 7'sinin “vulva”, %10'unun “penis”, %6'sının “meme” ve %20'sinin “popo” için doğru terimi bildiği belirtilmiştir (Kenny ve Wurtele, 2008).

Bizim çalışmamızda da benzer sonuçlar elde edilmiş, ön testte çocukların çok azı özel bölgelerin (vulva/vajina %13.6, penis %9.1) doğru anatomik isimlerini ifade etmiştir. Bir ay sonra yapılan son testte çocukların çoğunluğu özel bölgeleri (vulva/vajina %77.3, penis %68.2, meme %95.5 ve popo %97.7) doğru anatomik isimleri ile ifade edebilmişlerdir (Tablo 4.12). Son testin bir ay sonra yapıldığı göz önünde bulundurulduğunda çocuklar tarafından özel bölgelerin doğru anatomik terimler ile ifade edilmesi bilgilerin kalıcılığını da göstermektedir. Böylelikle yaratıcı drama yöntemiyle geliştirilen BBÖEP'in çocukların bedeninin özel bölgelerini tanımada ve bilgilerin kalıcılığını sağlamada etkili olduğu belirlenmiştir. Bu doğrultuda araştırmanın 1. H_1 hipotezi olan “*Bedenim Benim Özelimdir Eğitim Programı (BBÖEP)*” uygulanan girişim grubundaki çocukların kontrol grubundaki çocuklara göre bedenlerini tanımaya yönelik bilgi düzeyleri daha fazladır” doğrulanmıştır.

5.2. Bedenim Benim Özelimdir Eğitim Programının Çocukların İyi/Kötü Dokunuşu Tanımaya Yönelik Bilgi Düzeylerine Etkisi

Cinsel istismarın önlenmesinde çocukların iyi dokunuş/uygun dokunma ve kötü dokunuş/uygun olmayan dokunma kavramlarını öğrenmeleri son derece önemlidir. Cinsel istismarı önleme programlarında kötü dokunuş konusunda çocukların bilinçlendirilmesi olası bir istismar durumunu fark edebilmesi ve bildirmesi hedeflenmektedir. Bu nedenle çocuk cinsel istismarı önleme programlarında çocuklara iyi dokunuş ve kötü dokunuş arasındaki farklar anlatılmalıdır (Wurtele, 2008; Wurtele, 2009; Citak Tunc ve ark., 2018; Citak Tunc, 2019).

Deblinger ve arkadaşlarının (2010) çalışmasında, ebeveynlerin potansiyel istismarcı olarak çocuklarını en fazla yabancılara (%93) karşı uyardığı belirlenmiştir. Ebeveynler daha az oranda çocukları tanıdık kişilere (%64.5) karşı uyarmış ve tanıdık kişileri potansiyel istismarcı olarak bildirmişlerdir (Deblinger ve ark., 2010). Oysa ki çocuklar için en büyük risk yabancılardan değil, tanıdığı ve güvendiği insanlardan gelmektedir. Bu nedenle bu gerçek kabul edilmeli, çocuklara tanıdığı kişilerin de uygun olmayan şekilde dokunabilecekleri konusunda farkındalık geliştirilmelidir (Deblinger ve ark., 2010; Xie ve ark., 2016; Zhang ve ark., 2020).

Kenny ve Wurtele'nin (2010) çalışmasında okul öncesi 93 çocuğa Beden Güvenliği Eğitim (BGE) Programı uygulanmıştır. Eğitim programından önce ve sonra özel bölgelerine dokunmak isteyen "iyi" ve "kötü" bireyler hakkındaki sorulara verdikleri cevaplar değerlendirilmiştir. Ön testte çocukların "kötü" bireylere kıyasla, "iyi" bireyler tarafından uygun olmayan dokunma isteklerini tanımakta daha fazla zorluk çektikleri saptanmıştır. BGE programı tamamladıktan sonra çocukların hem "iyi" hem de "kötü" bireyler tarafından yapılan uygun olmayan dokunma durumlarını tanıma yeteneklerinin geliştiği belirtilmiştir (Kenny ve Wurtele, 2010).

Literatürde yapılan çalışmalarda cinsel istismarı önlemeye yönelik eğitim verilen girişim grubundaki çocuklarda (3-5 yaş arası) ön test-son test puan ortalamaları karşılaştırıldığında uygun/uygun olmayan dokunmayı tanıma bilgilerinde artış olduğu saptanmıştır (Kenny, 2010; Kenny ve ark., 2012; Zhang ve ark., 2014). Boyle ve Lutzker (2005) çalışmalarında; kukla ile özel bölgelere dokunmaya ilişkin rol play senaryoları oluşturmuştur. 5-6 yaş arası üç çocuğun kukla ile rol-play senaryoları eğitim sonrasında uygun/uygun olmayan dokunuşları ayırt etmede ölçekten aldıkları puanlarda artış göstermiş ve bu artışlar 3 ve 6 haftalık izlemlerde de devam etmiştir (Boyle ve Lutzker, 2005). Pulido ve arkadaşları (2015) çocuklarda cinsel istismarı önlemeye yönelik cinsel istismarı önleme programlarını yararlı bulduklarını ve girişim grubundaki öğrencilerin uygun olmayan dokunma bilgisinin daha yüksek olduğunu belirlemişlerdir (Pulido ve ark., 2015). Ülkemizde Çıtak Tunç ve arkadaşları (2018) tarafından okul öncesi çocuklarda cinsel istismarı önlemede BGE programının çocukların kendilerini koruma becerilerini artırmaya yönelik etkinliğini belirlemek amacıyla bir çalışma yapmışlardır. Deney grubundaki 40 çocuğa (3-6 yaş) BGE programı uygulanmış ve eğitim programı tamamlandıktan bir ay sonra son test

yapılmıştır. Deney grubunda uygun/uygun olmayan dokunmayı tanıma bilgileri karşılaştırıldığında artış saptanmış, ön test ve son test puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak ileri düzeyde anlamlı bulunmuştur ($p<0.01$) (Citak Tunc ve ark., 2018).

Çalışmamızda her iki çalışma grubumuzdaki öğrencilerin de iyi/kötü dokunuşu tanıma bilgilerinin oldukça yüksek olduğu ve aralarındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur ($p>0.05$) (Tablo 4.13). Çalışmamızda girişim ve kontrol grubundaki çocukların çoğunluğu öntestte yüksek oranda iyi/kötü dokunuş örnek olaylarına ilişkin doğru yanıtlar vermiş ve bu oranları son testte de devam ettirmişlerdir. Her iki gruptaki çocukların iyi/kötü dokunuşu tanıma bilgilerinin oldukça yüksek olması son yıllarda artış gösteren çocuk istismarı ile ilgili ebeveyn veya öğretmenlerin bu konuda çocukları bilgilendirmiş olabileceğini göstermektedir. Bu nedenle araştırmanın 2.5. *H₁ Hipotezi olan Bedenim Benim Özelimdir Eğitim Programı (BBÖE) uygulanan girişim grubundaki çocukların kontrol grubundaki çocuklara göre “Uygun ve uygun olmayan dokunmaya ilişkin farkındalık düzeyleri daha fazladır” hipotezi doğrulanamamıştır.*

5.3. Bedenim Benim Özelimdir Eğitim Programının Çocukların Bedenlerini Korumaya Yönelik Söyleme Becerisine İlişkin Bilgi Düzeylerine Etkisi

Çocuk cinsel istismarı oranlarının yüksek olması ve çocuğun sağlığını tüm boyutları ile olumsuz etkilediği göz önünde bulundurulduğunda araştırmaların öncelikle çocuk cinsel istismarını önleme yaklaşımları üzerinde durması gerekmektedir (Collin-Vezina ve ark., 2013; Rheingold ve ark., 2015). Araştırmaların büyük çoğunluğunda cinsel istismarın önlenmesinde öncelikli olarak eğitim programlarında çocuklara kişisel güvenlik becerisi kazandırmaya ve çocuk cinsel istismarı hakkında bilgi vermeye odaklanılmıştır (Zeuthen ve Hagelskjær, 2013). Programlarda çocuklara beden güvenliği ile ilgili sınır ihlalinde; ilk olarak “hayır” deme, ortamdan uzaklaşma veya güvendiği bir yetişkine anlatma gibi kendini koruma becerileri kazandırma yer almaktadır. Çocuğu cinsel istismardan korumada kazandırılması gereken ilk beceri, tanıdığı veya tanımadığı biri özel bölgelerine dokunmak isterse “hayır” demesi gerektiridir (Wurtele, 2009; Zeuthen ve Hagelskjær, 2013).

Kenny (2010) çalışmasında 105 okul öncesi çocuğa (3-5 yaş arası) 16 saatlik KLAS eğitim programı uygulamıştır. Eğitim sonrası deney grubunda çocuğu cinsel

istismardan korumada kazandırılması gereken söyleme becerisinde son test puan ortalamasında anlamlı bir artış görülmüştür (Kenny, 2010). Literatürde cinsel istismarı önlemeye yönelik eğitim verilen girişim grubunda yer alan okul öncesi çocuklarda kontrol grubuna göre “söyleme becerisi” bilgilerinde anlamlı artış saptanan benzer çalışmalar yer almaktadır (Boyle ve Lutzker, 2005; Kenny ve ark., 2012; Zhang ve ark., 2014; Citak Tunc ve ark., 2018).

Girişim grubundaki 44 çocuğa yaratıcı drama yöntemiyle geliştirilen BBÖEP uygulanan çalışmamızda da çocukların söyleme becerisi bilgilerinde son testte istatistiksel olarak anlamlı bir artış görülmüştür ($p<0.05$) (Tablo 4.14, Tablo 4.15, Tablo 4.16, Tablo 4.17). Bu sonuç yaratıcı drama yöntemiyle geliştirilen BBÖEP’in çocuklara bedenini koruma becerilerinden “söyleme becerisi” kazandırmada etkili olduğunu göstermektedir. Bu doğrultuda araştırmanın 2.1. *H₁ Hipotezi olan Benim Benim Özelimdir Eğitim Programı uygulanan girişim grubundaki çocukların kontrol grubundaki çocuklara göre bedenlerini korumaya yönelik bilgi düzeylerinden; “söyleme becerisi” bilgi düzeyleri daha fazladır*” doğrulanmıştır.

5.4. Benim Benim Özelimdir Eğitim Programının Çocukların Bedenlerini Korumaya Yönelik Yapma Becerisine İlişkin Bilgi Düzeylerine Etkisi

Okul öncesi dönemde cinsel istismarı önleme eğitim programlarında "söyleme", "yapma", "anlatma" ve "bildirme" gibi bedenini koruma becerilerini kazandırmaya ağırlık verilmektedir. Çocuk cinsel istismarını önleme eğitim programlarında çocuklar beden güvenliği ile ilgili sınır ihlalinde bir şey yaşarlarsa; ilk olarak “hayır” deme, ikinci sırada ise ortamdan uzaklaşma yer almaktadır (Wurtele, 2008). Çocuğun çılgılık atması saldırganın çocuğa zarar vermesine ve hatta çocuğun öldürülmesine neden olabilmektedir. Bu nedenle literatürde çocuğun çılgılık atması önerilmemektedir. “Durum Böyleyse Testi” ölçeği değerlendirilirken yapma becerisinde çılgılık atma sıfır puan olarak değerlendirilmektedir (Wurtele ve ark., 1998; Wurtele, 2008; Wurtele, 2009; Citak Tunc ve ark., 2018; Citak Tunc, 2019).

Literatürde yapılan çalışmalarda okul öncesi çocuklara KLAS eğitim programı uygulanmış ve deney grubunda çocukların cinsel istismardan korumada kazandırılması gereken “yapma becerisinde” son testte anlamlı bir artış görülmüştür (Kenny, 2010; Kenny ve ark., 2012). Çin’de okul öncesi çocuklarda cinsel istismarı önleme eğitiminin etkinliğinin değerlendirildiği başka bir çalışmada; girişim

grubundaki çocukların kendini koruma becerilerinin ve cinsel istismarı önleme konusundaki bilgilerinin daha fazla olduğu bulunmuştur. Aynı çalışmada bedenini koruma becerilerinden “yapma becerisi” son test puan ortalamalarında anlamlı bir artış saptanmıştır (Zhang ve ark., 2014).

Çıtak Tunç ve arkadaşlarının (2018) çalışmasında deney grubundaki 40 çocuğa (3-6 yaş) BGE programı uygulanmış ve eğitim programı tamamlandıktan bir ay sonra son test yapılmıştır. Deney grubunun “yapma becerisi” bilgilerinde artma saptanmış, ön test ve son test puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak ileri düzeyde anlamlı bulunmuştur ($p<0.01$) (Cıtak Tunc ve ark., 2018). Boyle ve Lutzker (2005) 5-6 yaş arası üç çocuk ile kukla rol-play senaryoları ile yaptıkları çalışmada çocukların cinsel istismardan korunmada yapma becerilerinde ölçekten aldıkları puanlarda artış saptanmış ve bu artışlar 3 ve 6 haftalık izlemlerde de devam etmiştir (Boyle ve Lutzker, 2005).

Çalışmamızda da girişim grubundaki 44 çocuğa yaratıcı drama yöntemiyle geliştirilen BBÖEP uygulanmış ve eğitim programı tamamlandıktan bir ay sonra son test yapılmıştır. Girişim grubundaki çocukların “yapma becerisi” bilgilerinde son testte artış görülmüştür (Tablo 4.14, Tablo 4.15, Tablo 4.16, Tablo 4.17). Bu sonuç yaratıcı drama yöntemiyle geliştirilen BBÖEP’in çocuklara bedenini koruma becerilerinden “yapma becerisi” kazandırmada etkili olduğunu göstermektedir. Bu doğrultuda araştırmanın 2.2. *H₁ hipotezi olan Bedenim Benim Özelimdir Eğitim Programı uygulanan girişim grubundaki çocukların kontrol grubundaki çocuklara göre bedenlerini korumaya yönelik bilgi düzeylerinden; “yapma becerisi” bilgi düzeyleri daha fazladır*” doğrulanmıştır.

5.5. Bedenim Benim Özelimdir Eğitim Programının Çocukların Bedenlerini Korumaya Yönelik Anlatma Becerisine İlişkin Bilgi Düzeylerine Etkisi

Okul öncesi dönemde cinsel istismarı önleme eğitim programlarında söyleme ve yapma becerilerinden sonra "anlatma becerisinin" kazandırılması yer almaktadır (Wurtele, 2008; Bierker, 2018; Cıtak Tunc ve ark., 2018). Olası bir istismar durumunda istismarı önlemek ve olumsuz etkilerini azaltmak için çocuğun olayı anlatması çok önemlidir (Baker ve ark., 2013; Zhang ve ark., 2014).

Latino’da yapılan bir çalışmada okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocuklarda kişisel güvenlik eğitim programının etkinliği değerlendirilmiştir. Bu çalışmada cinsel istismardan korunmak için 78 okul öncesi çocuğa (3-5 yaş) KLAS eğitim programı uygulanmış ve deney grubunda çocuğu cinsel istismardan korumada kazandırılması gereken “anlatma becerisinde” deney grubunda son testte anlamlı bir artış görülmüştür (Kenny ve ark., 2012). Benzer şekilde literatürde yapılan çalışmalarda, cinsel istismardan korunmak için eğitim verilen girişim grubundaki çocuklarda (3-6 yaş) bedenini koruma becerilerinden “anlatma becerisi” bilgileri karşılaştırıldığında son test puan ortalamalarının arttığı saptanmıştır (Boyle ve Lutzker, 2005; Kenny, 2010; Zhang ve ark., 2014; Citak Tunc ve ark., 2018).

Girişim grubundaki 44 çocuğa yaratıcı drama yöntemiyle geliştirilen BBÖEP uyguladığımız çalışmamızda çocukların “anlatma becerisi” bilgilerinde son testte istatistiksel olarak anlamlı bir artış görülmüştür ($p<0.05$) (Tablo 4.14, Tablo 4.15, Tablo 4.16, Tablo 4.17). Bu sonuç yaratıcı drama yöntemiyle geliştirilen BBÖEP’in çocuklara bedenini koruma becerilerinden “anlatma becerisi” kazandırmada etkili olduğunu göstermektedir. Bu doğrultuda araştırmanın 2.3. *H₁ Hipotezi olan Benim Benim Özelimdir Eğitim Programı uygulanan girişim grubundaki çocukların kontrol grubundaki çocuklara göre bedenlerini korumaya yönelik bilgi düzeylerinden; “anlatma becerisi” bilgi düzeyleri daha fazladır*” doğrulanmıştır.

5.6. Benim Benim Özelimdir Eğitim Programının Çocukların Bedenlerini Korumaya Yönelik Bildirme Becerisine İlişkin Bilgi Düzeylerine Etkisi

Çocuklara bedenin özel bölgelerini öğretme, sağlıklı cinsiyet gelişimi, kendilerini koruma becerisi kazandırma ve cinsel istismara karşı korumada son derece önemlidir (Zhang ve ark., 2013; Zhang ve ark., 2014; Xie ve ark., 2016). Cinsel istismardan korunmada yardımcı olabilecek “bildirme becerisi”, çocukların uygun olmayan dokunmayı tanıması ve bunu güvenilir bir yetişkine anlatmasıdır. Çocuklara bildirme becerisinin kazandırılması için öncelikle özel bölge kavramı ve bedenin özel bölgeleri öğretilmelidir (Wurtele, 1993; Wurtele, 2008; Wurtele, 2009; Kenny ve Wurtele, 2010; Citak Tunc ve ark., 2018; Citak Tunc, 2019). Çocuklara özel bölgelerinin isimlerinin yanlış öğretilmesi çocukları cinsel istismara karşı savunmasız bırakmakta ve cinsel istismar bildirimlerinin anlaşılmasını zorlaştırabilmektedir (Kenny ve Wurtele, 2008).

Çıtak Tunç ve arkadaşlarının (2018) çalışmasında deney grubundaki 40 çocuğa (3-6 yaş) cinsel istismarı önlemek için BGE programı uygulanmış ve bir ay sonra yapılan son testte çocukların “bildirme becerisi” bilgilerinde istatistiksel olarak ileri düzeyde anlamlı artış saptanmıştır ($p<0.01$) (Çıtak Tunc ve ark., 2018). Benzer şekilde literatürde yapılan diğer çalışmalarda da, cinsel istismarı önlemeye yönelik eğitim verilen girişim grubundaki çocuklarda (3-6 yaş) bedeni koruma becerilerinden “bildirme becerisi” bilgileri karşılaştırıldığında son test puan ortalamalarının arttığı saptanmıştır (Boyle ve Lutzker, 2005; Kenny ve ark. 2012; Zhang ve ark., 2014).

Çalışmamızda girişim ve kontrol grubundaki tüm çocukların dört hikayede de hem ön testte hem de son testte bildirme becerisi bilgileri doğru olarak belirlenmiştir (Tablo 4.14, Tablo 4.15, Tablo 4.16, Tablo 4.17). Özellikle güvenlik çemberinde ilk olarak ifade ettikleri isimlerin her iki grupta da anne, baba, öğretmen ve kolluk kuvvetleri olması dikkat çekicidir. Çalışmada her iki gruptaki çocukların da bildirme becerilerinin yüksek olması konu ile ilgili farkındalıklarının fazla olduğu ve bunun da olası bir istismar durumunu önlemede ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Bu sonuç özellikle son yıllarda artan çocuk cinsel istismarı olaylarını önlemede ebeveyn ya da öğretmenleri tarafından çocukların sürekli telkin edildiği şeklinde yorumlanabilir. Çalışmada girişim ve kontrol gruplarındaki çocukların bildirme becerilerinin yüksek olması nedeniyle araştırmanın 2.4. *H₁ Hipotezi olan “Bedenim Benim Özelimdir Eğitim Programı uygulanan girişim grubundaki çocukların kontrol grubundaki çocuklara göre bedenlerini korumaya yönelik bilgi düzeylerinden; “bildirme becerisi” bilgi düzeyleri daha fazladır” doğrulanmamıştır.*

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuçlar

Bu çalışmada, yaratıcı drama yöntemiyle geliştirilen Bedenim Benim Özelimdir Eğitim Programının 5-6 yaş grubu çocuklarda cinsel istismarı önlemeye yönelik bedeni tanıma ve beden güvenliği ile ilgili bilgi kazandırmaya yönelik etkinliği değerlendirilmiştir.

Bu çalışmada aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir:

- BBÖEP uygulanan girişim grubundaki çocukların bedenin özel bölgelerini tanımaya yönelik bilgi düzeylerinde artış olduğu ve artışın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir.
- BBÖEP uygulanan girişim grubundaki çocukların bedenlerini korumaya yönelik bilgi düzeylerinde artış olduğu ve artışın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir.
- BBÖEP uygulanan girişim grubundaki çocukların bedenlerini korumaya yönelik “**söyleme becerisi**” bilgi düzeylerinde artış olduğu ve artışın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir.
- BBÖEP uygulanan girişim grubundaki çocukların bedenlerini korumaya yönelik bilgi “**yapma becerisi**” bilgi düzeylerinde artış olduğu ve artışın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir.
- BBÖEP uygulanan girişim grubundaki çocukların bedenlerini korumaya yönelik “**anlatma becerisi**” bilgi düzeylerinde artış olduğu ve artışın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir.
- BBÖEP uygulanan girişim grubundaki çocukların bedenlerini korumaya yönelik “**bildirme becerisi**” bilgi düzeylerinde artış olduğu, ancak artışın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir.
- Girişim ve kontrol grubundaki çocukların hem ön testte hem de son testte iyi dokunuş ve kötü dokunuşu tanımaya ilişkin bilgi düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir.

6.2. Öneriler

Araştırma sonuçlarına göre uygulayıcılara ve araştırmacılara yönelik öneriler şunlardır:

Uygulayıcılara yönelik öneriler:

- 5-6 yaş arası çocuklara okul öncesi dönemde bedeni tanıma ve beden güvenliği ile ilgili eğitimlerin başlaması ve sürdürülmesi,
- Yaratıcı drama ile geliştirilen BBÖEP'in Milli Eğitim Bakanlığının eğitim müfredat programı içine dahil edilmesi,
- BBÖEP ile okul öncesi öğretmenler ve rehber öğretmenler tarafından düzenli olarak eğitimlerin yapılması,
- Çocuğa bakım hizmeti veren pediatri klinik hemşireleri tarafından kliniğe yatan okul öncesi dönemdeki tüm çocuk ve ebeveynlerine bedeni tanıma ve beden güvenliği ile ilgili eğitimlerin planlı bir şekilde uygulanması,
- Okul öncesi dönemdeki çocuklarla çalışan okul sağlığı hemşireleri tarafından cinsel istismarı önlemeye yönelik bedeni tanıma ve beden güvenliği ile ilgili eğitimlerin planlı bir şekilde uygulanması,
- Okul öncesi çocukların ebeveynlerine çocuklarda cinsel istismarı önlemeye yönelik bedeni tanıma ve beden güvenliği ile ilgili eğitimlerin uygulanması önerilebilir.

Araştırmacılara yönelik öneriler:

- Okul öncesi çocukların ebeveynlerine yönelik cinsel istismarı önleme eğitim programlarının geliştirilmesi ve uygulanmasının takibi,
- Okul öncesi çocuklara eğitim hizmeti veren okul öncesi öğretmenler ve rehber öğretmenler için cinsel istismarı önlemeye yönelik bedeni tanıma ve beden güvenliği ile ilgili eğitim programlarının geliştirilmesi,
- Okul öncesi dönemdeki çocuklarla çalışan pediatri klinik hemşireleri, okul sağlığı hemşireleri için cinsel istismarı önlemeye yönelik bedeni tanıma ve beden güvenliği ile ilgili eğitim programlarının geliştirilmesi önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Adıgüzel Ö. Eğitimde yaratıcı drama. İstanbul: Yapı kredi yayınları; 2018, s:72-159.
- Akyol AK. Okul öncesi eğitimde drama ve öğretmen rolü. Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi. 2012; 1 (1): 105-116.
- Al-Rasheed M. Child sexual abuse prevention programs for kindergartners: A survey of public actions, attitudes, and beliefs in Kuwait. Child and Adolescent Social Work Journal. 2017; 34 (4): 361-368.
- Apaydın Cırık V, Efe E, Velipaşaoğlu S. Educating children through their parents to prevent child sexual abuse in Turkey. Perspectives in Psychiatric Care. 2019; 1-10.
- Arıkan D, Çelebioğlu A, Güdücü Tüfekçi F. Çocukluk dönemlerinde büyüme ve gelişme. In: Pediatri Hemşireliği Eds. Z Conk, Z Başbakkal, H Yılmaz Bal, B Bolışık. Ankara: Akademisyen Kitabevi; 2013, p: 80-87.
- Baker CK, Gleason K, Naai R, Mitchell J, Trecker C. Increasing knowledge of sexual abuse: A study with elementary school children in Hawai'i. Research on Social Work Practice. 2013; 23 (2): 167-178.
- Bakır E, Kapucu S. Çocuk ihmal ve istismarının Türkiye’de yapılan araştırmalara yansımaları: Bir literatür incelemesi. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi. 2017; 4 (2): 13-24.
- Bierker SS. Me, too!: Child and adult sexual abuse and prevention. America: Published by Suncoast Digital Press; 2018, s:2-90.
- Boyle CL, Lutzker JR. Teaching young children to discriminate abusive from nonabusive situations using multiple exemplars in a modified discrete trial teaching format. Journal of Family Violence. 2005; 20 (2): 55-69.
- Can Yaşar M, Aral N. Türkiye’de okul öncesinde drama alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2011; 1 (22): 70-90.

Casteix J. The well-armored child: A parent's guide to preventing sexual abuse. Austin: Published by River Grove Books; 2015, s:131-247.

Chen JQ, Chen DG. Awareness of child sexual abuse prevention education among parents of grade 3 elementary school pupils in Fuxin City, China. Health Educ Res. 2005; 20 (5): 540-547.

Chen Y, Fortson BL, Tseng K-W. Pilot evaluation of a sexual abuse prevention program for Taiwanese children. Journal of Child Sexual Abuse. 2012; 21 (6): 621-645.

Citak Tunc G. Bedenimin patronuyum. Çocuklar için beden güvenliği eğitimi ebeveyn rehberi. Ankara: Nobel Tıp Kitabevleri; 2019, s:6-173.

Citak Tunc G, Gorak G, Ozyazicioglu N, Ak B, Isil O, Vural P. Preventing child sexual abuse: Body safety training for young children in Turkey. Journal of Child Sexual Abuse. 2018; 27 (4): 347-364.

Collin-Vezina D, Daigneault I, Hebert M. Lessons learned from child sexual abuse research: Prevalence, outcomes, and preventive strategies. Child Adolesc Psychiatry Ment Health. 2013; 7 (1): 22.

Çeçen-Eroğul AR, Kaf Hasırcı Ö. İlköğretim birinci kademe öğrencilerine yönelik geliştirilen cinsel istismarı önleme psiko-eğitim programının etkililiğinin sınanması. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri. 2013; 13 (2): 719-729.

Deblinger E, Thakkar-Kolar RR, Berry EJ, Schroeder CM. Caregivers' efforts to educate their children about child sexual abuse: A replication study. Child Maltreatment. 2010; 15 (1): 91-100.

Diken İH. Erken Çocukluk Eğitimi. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık; 2018, s:170-206.

Erbay F, Ömeroğlu E. A study on the effects of creative drama education given to children attending nursery class on their auditory reasoning and processing skills. Education and Science. 2013; 38 (169): 43-50.

Erdem AÜ, Aydos EH, Gönen M. Okul öncesi eğitim ortamlarında yaratıcı drama kullanımı: Öğretmenler ve öğretmen adayları perspektifinden bir inceleme. Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi. 2017a; 14 (1): 409-424.

Erdem AÜ, Aydos EH, Gönen M. Okul öncesi eğitim ortamlarında yaratıcı drama kullanımı: öğretmenler ve öğretmen adayları perspektifinden bir inceleme. HAYEF Journal of Education. 2017b; 14 (1): 409-424.

Güven ŞT, Dalgıç AI, Erkol Z. Emotional and psychosocial problems encountered by children who have been sexually abused. Journal of Psychosocial Nursing and Mental Health Services. 2017; 56 (2): 37-43.

Hunt R, Walsh K. Parents' views about child sexual abuse prevention education: A systematic review. Australasian Journal of Early Childhood. 2011; 36 (2): 63-76.

İşler S, Gürşimşek AI. 3-6 yaş çocuklarının cinsel eğitiminin gerekliliği ile ilgili ebeveyn görüşlerinin incelenmesi. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2018; 38 (3): 845-867.

Karoğlu H, Ünüvar P. Okul öncesi dönem çocuklarının gelişim özellikleri ve sosyal beceri düzeyleri. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2017; (43): 231-254.

Kaya H, Çoban B, Killiklioğlu E, Özden N, Özgen G. Çocukta cinsel istismar ve hemşirenin rolü. Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi. 2005; 13 (55): 57-62.

Kenny M, Wurtele SK, Alonso L. Evaluation of a personal safety program with Latino preschoolers. Journal of Child Sexual Abuse. 2012; 21 (4): 368-385.

Kenny MC. Child sexual abuse education with ethnically diverse families: A preliminary analysis. Children and Youth Services Review. 2010; 32 (7): 981-989.

Kenny MC, Wurtele SK. Children's abilities to recognize a "good" person as a potential perpetrator of childhood sexual abuse. Child Abuse & Neglect. 2010; 34 (7): 490-495.

Kenny MC, Wurtele SK. Preschoolers' knowledge of genital terminology: A comparison of English and Spanish speakers. *American Journal of Sexuality Education*. 2008; 3 (4): 345-354.

Kenny MC, Wurtele SK. Preventing childhood sexual abuse: An ecological approach. *Journal of Child Sexual Abuse*. 2012; 21 (4): 361-367.

Kenny MC, Wurtele SK. Toward prevention of childhood sexual abuse: Preschoolers' knowledge of genital body parts. *American Journal of Sexuality Education*. 2013; 3 345-354.

Kim S-J, Kang K-A. Effects of the child sexual abuse prevention education (C-SAPE) program on south korean fifth-grade students' competence in terms of knowledge and self-protective behaviors. *The Journal of School Nursing*. 2017; 33 (2): 123-132.

Koyun A, Taşkın L, Terzioğlu F. Yaşam dönemlerine göre kadın sağlığı ve ruhsal işlevler: Hemşirelik yaklaşımlarının değerlendirilmesi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. 2011; 3 (1): 67-99.

Lynas J, Hawkins R. Fidelity in school-based child sexual abuse prevention programs: A systematic review. *Child Abuse & Neglect*. 2017; 72 10-21.

Mavi Aydoğdu SG, Özsoy Ü. Violation of child rights: Sexual abuse. *Journal of Academic Research in Nursing*. 2017; 3 (1): 57-60.

Norman RE, Byambaa M, De R, Butchart A, Scott J, Vos T. The long-term health consequences of child physical abuse, emotional abuse, and neglect: A systematic review and meta-analysis. *PLoS Medicine*. 2012; 9 (11): 1-31.

Önder A. Yaşayarak öğrenme İçin eğitici drama. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık; 2016, s:15-240.

Önemli M, Totan T, Abbasov A. Yaratıcı drama eğitiminin özel gereksinimi olan çocukların sosyal beceri alanlarından konuşma ve ilişki kurma becerileri gelişimine katkısı. *Asya Öğretim Dergisi*. 2015; 3 (1): 50-65.

Öngider N. Anne-baba ile okul öncesi çocuk arasındaki ilişki. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar. 2013; 5 (4): 420-440.

Özdemir AA, Ramazan O. Oyunağa çocuk, anne ve öğretmen bakış açısı. Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi. 2012; 2 (1): 1-16.

Özdemir O, Özdemir PG, Kadak MT, Nasıroğlu S. Kişilik gelişimi. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar. 2012; 4 (4): 566-589.

Pınarcık Ö, Koçak N, Ergin B. Okul öncesi dönem çocuklarının bilişsel gelişim özellikleri ile sosyal becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Asya Öğretim Dergisi. 2015; 3 (1): 21-29.

Polat O. Tüm boyutlarıyla çocuk İstismarı: Tanımlar. Ankara: Seçkin Yayıncılık; 2007, s:15-45.

Pulido ML, Dauber S, Tully BA, Hamilton P, Smith MJ, Freeman K. Knowledge gains following a child sexual abuse prevention program among Urban students: A cluster-randomized evaluation. Am J Public Health. 2015; 105 (7): 1344-1350.

Rheingold AA, Zajac K, Chapman JE, Patton M, de Arellano M, Saunders B, Kilpatrick D. Child sexual abuse prevention training for childcare professionals: An independent multi-site randomized controlled trial of stewards of children. Prevention Science. 2015; 16 (3): 374-385.

Sarı HY, Ardahan E, Öztornacı BÖ. Çocuk ihmal ve istismarına ilişkin son 10 yılda yapılan sistematik derlemeler. TAF Preventive Medicine Bulletin. 2016; 15 (6): 501-511.

Sokullu-Akıncı F. İstismar mağduru çocukların suç sonrası sorunları ve hukuksal korunmaları. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi. 2013; 19 (2): 3-16.

Sözkesen A, Samur AÖ. 60-72 aylık çocukların değer eğitiminde öykü temelli yaratıcı drama yönteminin etkisi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2017; 36 (2): 105-117.

Stoltenborgh M, Van Ijzendoorn MH, Euser EM, Bakermans-Kranenburg MJ. A global perspective on child sexual abuse: meta-analysis of prevalence around the world. *Child maltreatment*. 2011; 16 (2): 79-101.

Ulutaş A. Okul öncesi dönemde drama ve oyunun önemi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2011; (6): 232-242.

Walsh K, Brandon L, Chirio L. Mother–child communication about sexual abuse prevention. *Journal of Child Sexual Abuse*. 2012; 21 (4): 399-421.

Wurtele SK. Behavioral approaches to educating young children and their parents about child sexual abuse prevention. *The Journal of Behavior Analysis of Offender and Victim Treatment and Prevention*. 2008; 1 (1): 52.

Wurtele SK. Enhancing children's sexual development through child sexual abuse prevention programs. *Journal of Sex Education and Therapy*. 1993; 19 (1): 37-46.

Wurtele SK. Preventing sexual abuse of children in the twenty-first century: Preparing for challenges and opportunities. *Journal of Child Sexual Abuse*. 2009; 18 (1): 1-18.

Wurtele SK, Hughes J, Owens JS. An examination of the reliability of the “what if” situations test: A brief report. *Journal of Child Sexual Abuse*. 1998; 7 (1): 41-52.

Wurtele SK, Kenny MC. Normative sexuality development in childhood: Implications for developmental guidance and prevention of childhood sexual abuse. *Counseling and Human Development*. 2011; 43 (9): 1-24.

Xie QW, Qiao DP, Wang XL. Parent-involved prevention of child sexual abuse: A qualitative exploration of parents' perceptions and practices in Beijing. *Journal of Child and Family Studies*. 2016; 25 (3): 999-1010.

Yaman E, Özözen Danacı M, Eran N. The effect of creativity drama on 4-5 aged of children's developmental qualities. *Journal of Theory & Practice in Education* 2015; 11 (3): 876-893.

Yılmaz B, Çalışkan D. Bir hastanede çalışan hemşirelerin çocuk ihmal ve istismarına yönelik bilgi ve yaklaşımlarının incelenmesi. Sağlık Akademisi Kastamonu. 2015; 4 (2): 1-15.

Zeuthen K, Hagelskjær M. Prevention of child sexual abuse: Analysis and discussion of the field. Journal of Child Sexual Abuse. 2013; 22 (6): 742-760.

Zhang W, Chen J, Feng Y, Li J, Zhao X, Luo X. Young children's knowledge and skills related to sexual abuse prevention: A pilot study in Beijing, China. Child Abuse Negl. 2013; 37 (9): 623-630.

Zhang W, Ren P, Yin G, Li H, Jin Y. Sexual abuse prevention education for preschool-aged children: Parents' attitudes, knowledge and practices in Beijing, China. Journal of Child Sexual Abuse. 2020; 29 (3): 295-311.

Zhang WJ, Chen JQ, Feng YN, Li JY, Liu CF, Zhao XX. Evaluation of a sexual abuse prevention education for Chinese preschoolers. Research on Social Work Practice. 2014; 24 (4): 428-436.

EKLER

EK-1

Çocuk ve Aile Tanıtım Formu

1. Çocuğun yaşı:....
2. Çocuğun cinsiyeti: 1) Kız 2) Erkek
3. Kardeş sayısı:...
4. Annenin yaşı:....
5. Annenin eğitim durumu:
 - 1) Okur-yazar değil
 - 2) Okur-yazar
 - 3) İlköğretim
 - 4) Lise
 - 5) Üniversite
6. Annenin çalışma durumu: 1) Çalışıyor 2) Çalışmıyor
Anne çalışıyor ise mesleği:
7. Babanın yaşı:
8. Babanın eğitim durumu:
 - 1) Okur-yazar değil
 - 2) Okur-yazar
 - 3) İlköğretim
 - 4) Lise
 - 5) Üniversite
9. Babanın çalışma durumu: 1) Çalışıyor 2) Çalışmıyor
Baba çalışıyor ise mesleği:
10. Ekonomik durumunuz nedir?
 - 1) Gelir giderden az
 - 2) Gelir gidere eşit
 - 3) Gelir giderden fazla
11. Aile yapınız: 1) Çekirdek aile 2) Geniş aile 3) Anne-baba ayrı

Çocuğun adı-soyadı:

Tarih:

Bedeni Tanıma ve Beden Güvenliği Bilgi Formu

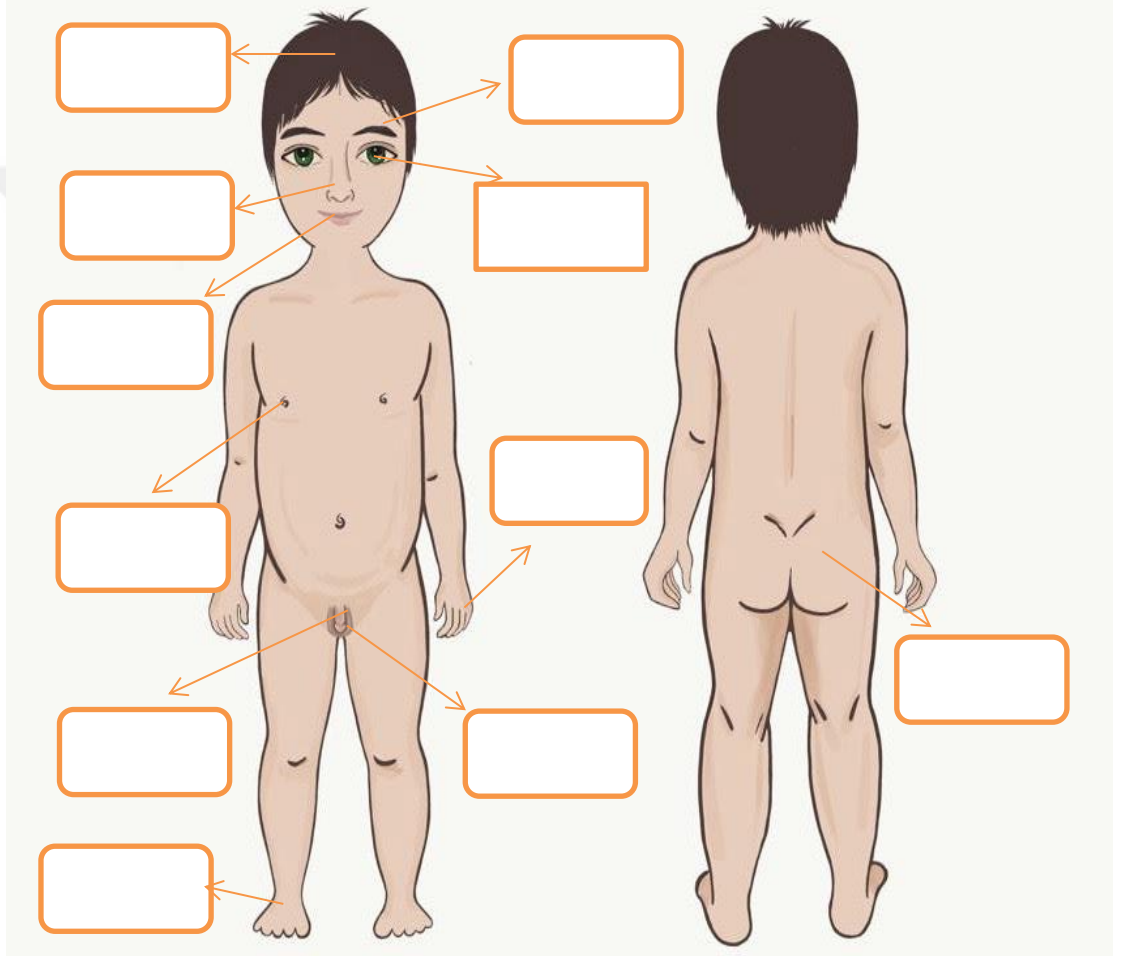
Bu form ÇOK DEĞERLİ bir çocuğa aittir.

1.Bölüm

Çocuklara Yönelik Hazırlanan Bedeni Tanıma Bilgi Resmi

Merhaba ... (çocuğun ismi ile hitap ederek) bu resime bakarak bedenimizin/vücudumuzun bölgelerini birlikte söyleyelim mi? (Beden/vücut bölgeleri resim üzerinden gösterilerek çocuğun o bölgenin neresi olduğunu söylemesi beklenir ve kutucuğa yazılır. Söyleyemediği bölge için “tanımlanamadı” ifadesi yazılır.

2.Bölüm Eşleştirme

Merhaba (çocuğun ismi ile hitap ederek) şimdi senden aşağıdaki resimlerde yer alan durumları **iyi dokunuş (gülen yüz)**–**kötü dokunuş (üzgün yüz)** olarak eşleştirmeni istiyorum.

Annenin sana sarılması

İYİ DOKUNUŞ

İstemediğin halde **tanıdığın** kişinin senin bedenine dokunması

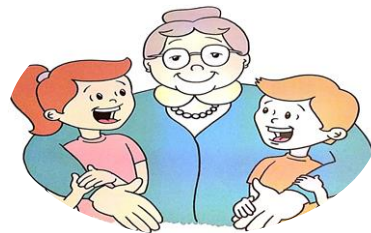
KÖTÜ DOKUNUŞ

El sıkışan iki arkadaş

İstemediğin halde **tanımadığın** kişinin senin bedenine dokunması

Babaannenin sana sarılması

3.Bölüm Hikayeler

1. (Çocuğun ismi ile hitap ederek) genelde parka kiminle gidersin? Bir gün oyun oynamak için annen ile/..... beraber parka gittin. Parkta oyun oynuyorsun. Oyun oynarken annenden/... biraz uzaklaştın....

Tanımadığın bir kişi yanına
yaklaşıp “çocukları çok sevdiğini
ve eğer onunla gidersen sana
hediyeler (çikolata, dondurma,
oyuncak vb) alacağını” söylüyor.

Ne söylemelisin?

Ne yapmalısın?

Bu durumu birine
anlatır mısın?

Anlatırsan bu
kim olur?

2.Diyelim ki parkta oyun oynuyorsun. Parkta tanıdığın yetişkin biri ile karşılaştın. Konuşmaya başladınız. Köpeği gördün ve çok sevdiğin. Yetişkin de sana köpekleri sevip sevmediğini sordu.

Tanıdığın yetişkin **“Köpeğimiz yavruladı. Gel sana yavruları göstereyim ama bunu kimseye söylemek yok. Bu bizim sırrımız”** dedi.

Ne söylemelisin?

Ne yapmalısın?

Bu durumu
birine anlatır
mısın?

Anlatırsan bu
kim olur?

3. Bir gün sokakta arkadaşlarınla oyun oynuyorsun. Tanımadığın bir kişi arabası ile yanına yaklaşıp...

“Merhaba, seni
arabayla
gezdireyim mi?”
diye sordu.

Ne söylemelisin?

Ne yapmalısın?

Bu durumu birine
anlatır mısın?

Anlatırsan bu
kim olur?

4. Tanıdığın biri size misafirlige geldi. Seninle oynamak istedi. Seni çok sevdiğini söyledi ve istemediğin halde senin bedenine dokundu. Bunun bir oyun olduğunu ve eğer kimseye söylemezsen sana hediye alacağını söyledi. Bu durumda...

O kişiye ne söylemelisin?

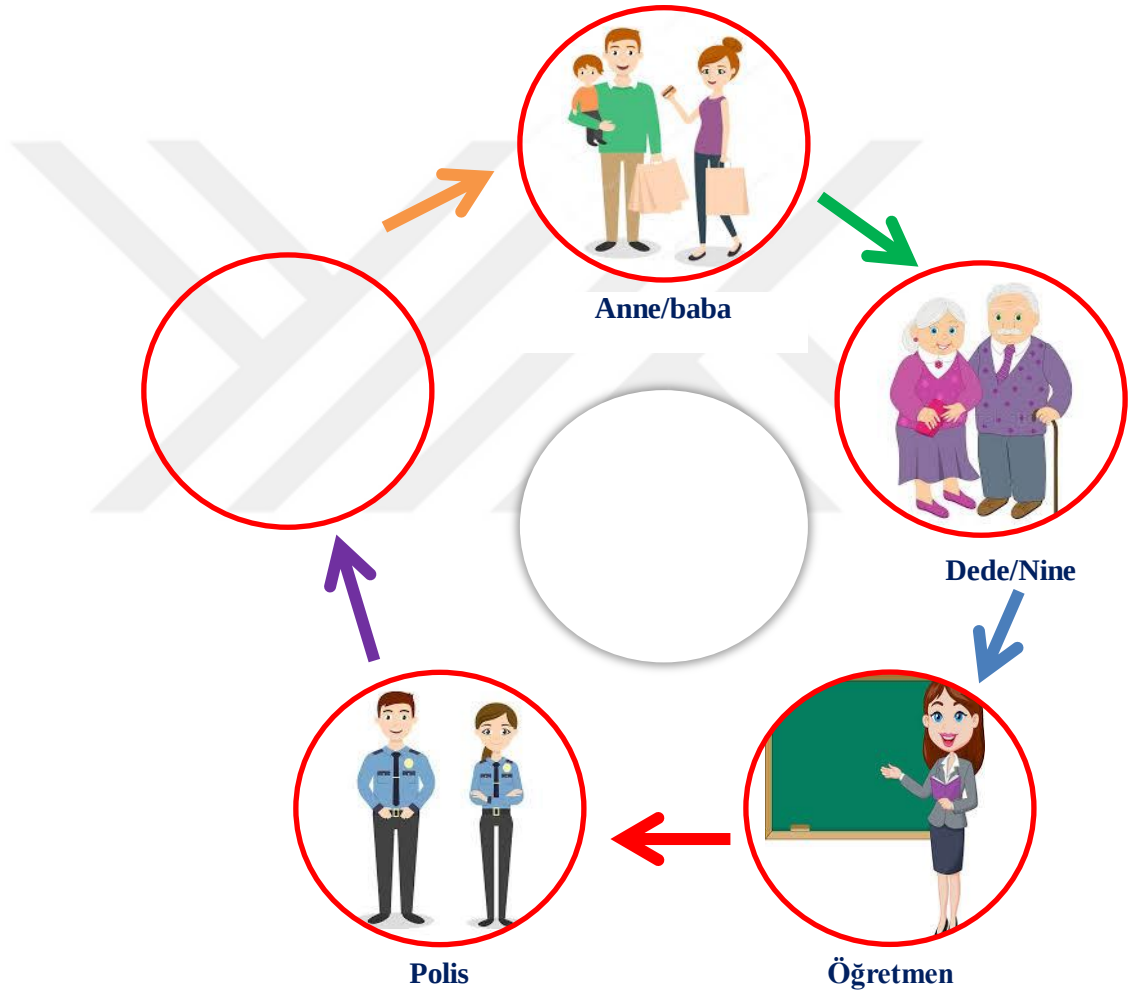
Ne yapmalısın?

Bu durumu birine anlatır mısın?

Anlatırsan bu kim olur?

4.Bölüm Güvenlik Çemberi

1. Aşağıdaki ortadaki büyük daireye kendi ismimizi, etrafındaki küçük dairelerin içine de yardım isteyebileceğin büyüklerin veya yetişkinlerin isimlerini birlikte söyleyelim mi? Boş daireye yardım isteyebileceğin kişinin ismini ekleyelim mi? (Yardım isteyebileceği büyüklerin veya yetişkinlerin isimlerini söylemesi beklenir ve yazılı olan dairelere birlikte bir işaret koyulur. Söylemek istediği ek isimler boş daireye uygulayıcı tarafından yazılır)

2. ... (Çocuğun ismi ile hitap ederek) şimdi seninle bir oyun oynayacağız. Oyunun adı “Evet-Hayır”. Senin için doğru olan kutucuğa birlikte istediğin bir işaret koyalım mı?

İfadeler	Evet	Hayır
1. Annem babamdan izin alarak arkadaşlarımla evine giderim		
2. İhtiyacım olduğunda annem babam ya da bakıcım benim banyoda yıkanmama yardım edebilir		
3. İhtiyacım olduğunda annem, babam, bakıcım ya da öğretmenim tuvalet sonrası temizlenmeme yardım edebilir		
4. Doktor ve hemşire, annem veya babam yanımdayken beni muayene edebilir		
5. Bedenime/özel bölgelerime dokunmak veya bakmak isteyen kişiye HAYIR diyerek oradan uzaklaşmalıyım		
6. Annem ve babamdan sır saklamam		
7. Yaşadığım her şeyi annem ve babama anlatırım		

BEDENİ TANIMA VE BEDEN GÜVENLİĞİ BİLGİ FORMU

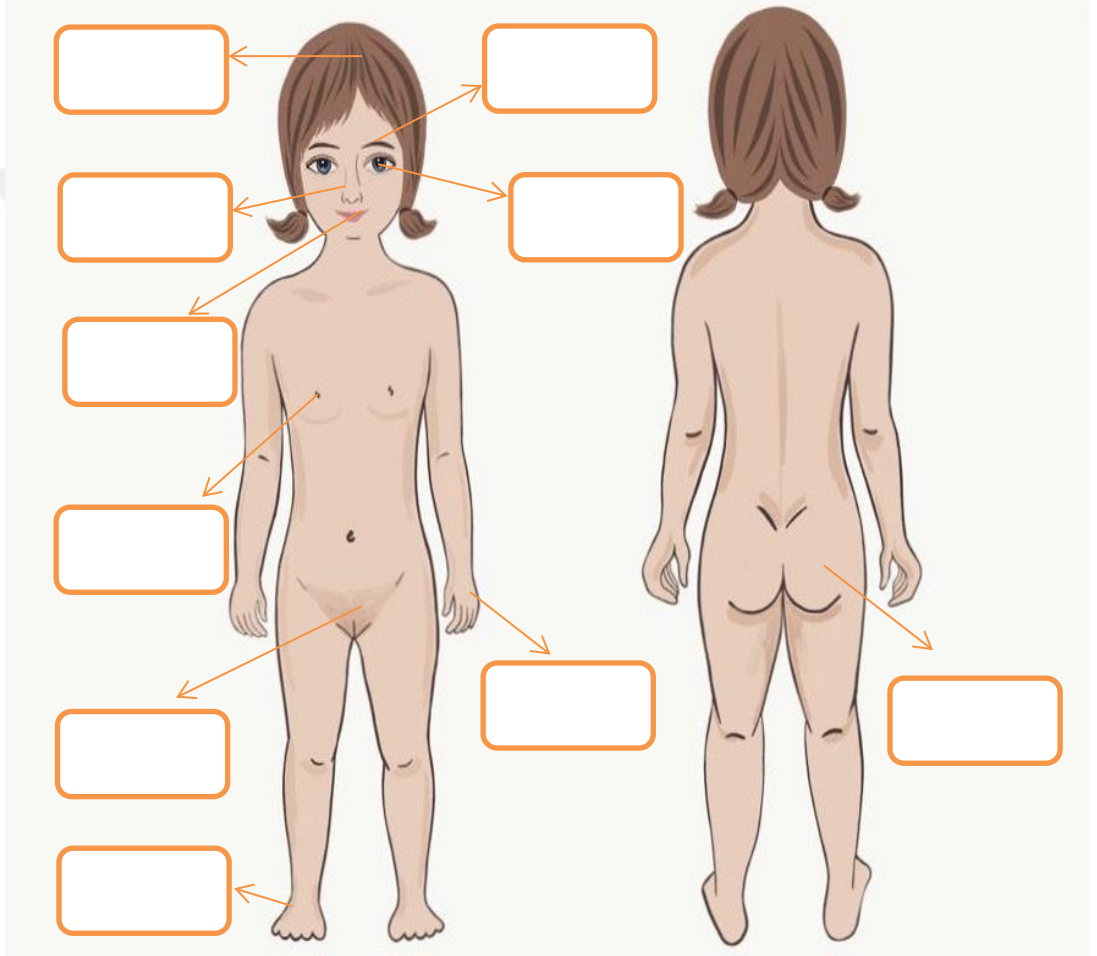
Bu form ÇOK DEĞERLİ bir çocuğa aittir.

1.Bölüm

Çocuklara Yönelik Hazırlanan Bedeni Tanıma Bilgi Resmi

Merhaba ... (çocuğun ismi ile hitap ederek) bu resime bakarak bedenimizin/vücudumuzun bölgelerini birlikte söyleyelim mi? (Beden/vücut bölgeleri resim üzerinden gösterilerek çocuğun o bölgenin neresi olduğunu söylemesi beklenir ve kutucuğa yazılır. Söyleyemediği bölge için “tanımlanamadı” ifadesi yazılır.

2.Bölüm Eşleştirme

Merhaba (çocuğun ismi ile hitap ederek) şimdi senden aşağıdaki resimlerde yer alan durumları **iyi dokunuş (gülen yüz)**–**kötü dokunuş (üzgün yüz)** olarak eşleştirmeni istiyorum.

Annenin sana sarılması

İYİ DOKUNUŞ

İstemediğin halde **tanıdığın** kişinin senin bedenine dokunması

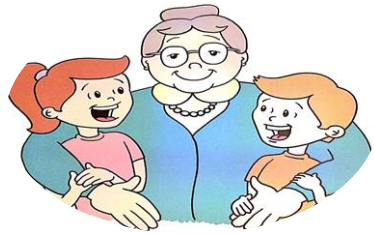
KÖTÜ DOKUNUŞ

El sıkışan iki arkadaş

İstemediğin halde **tanımadığın** kişinin senin bedenine dokunması

Babaannenin sana sarılması

3.Bölüm Hikayeler

1. (Çocuğun ismi ile hitap ederek) genelde parka kiminle gidersin? Bir gün oyun oynamak için annen ile/..... beraber parka gittin. Parkta oyun oynuyorsun. Oyun oynarken annenden/... biraz uzaklaştın....

Tanımadığın bir kişi yanına
yaklaşıp “çocukları çok sevdiğini
ve eğer onunla gidersen sana
hediyeler (çikolata, dondurma,
oyuncak vb) alacağımı” söylüyor.

Ne söylemelisin?

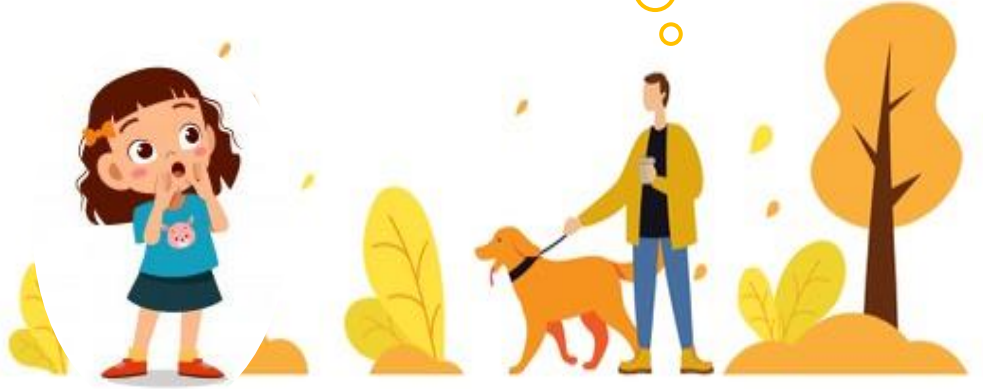
Ne yapmalısın?

Bu durumu
birine anlatır
mısın?

Anlatırsan bu
kim olur?

2.Diyelim ki parkta oyun oynuyorsun. Parkta tanıdığın yetişkin biri ile karşılaştın. Konuşmaya başladınız. Köpeği gördün ve çok sevdiğin. Yetişkin de sana köpekleri sevip sevmediğini sordu.

Tanıdığın yetişkin “**Köpeğimiz yavruladı. Gel sana yavruları göstereyim ama bunu kimseye söylemek yok. Bu bizim sırrımız**” dedi.

Ne söylemelisin?

Ne yapmalısın?

Bu durumu birine anlatır mısın?

Anlatırsan bu kim olur?

3. Bir gün sokakta arkadaşlarınla oyun oynuyorsun. Tanımadığın bir kişi arabası ile yanına yaklaşıp...

“Merhaba, seni
arabayla
gezdireyim mi?”
diye sordu.

Ne söylemelisin?

Ne yapmalısın?

Bu durumu
birine anlatır
mısın?

Anlatırsan bu
kim olur?

4. Tanıdığın biri size misafirlige geldi. Seninle oynamak istedi. Seni çok sevdiğini söyledi ve istemediğin halde senin bedenine dokundu. Bunun bir oyun olduğunu ve eğer kimseye söylemezsen sana hediye alacağını söyledi. Bu durumda...

O kişiye ne söylemelisin?

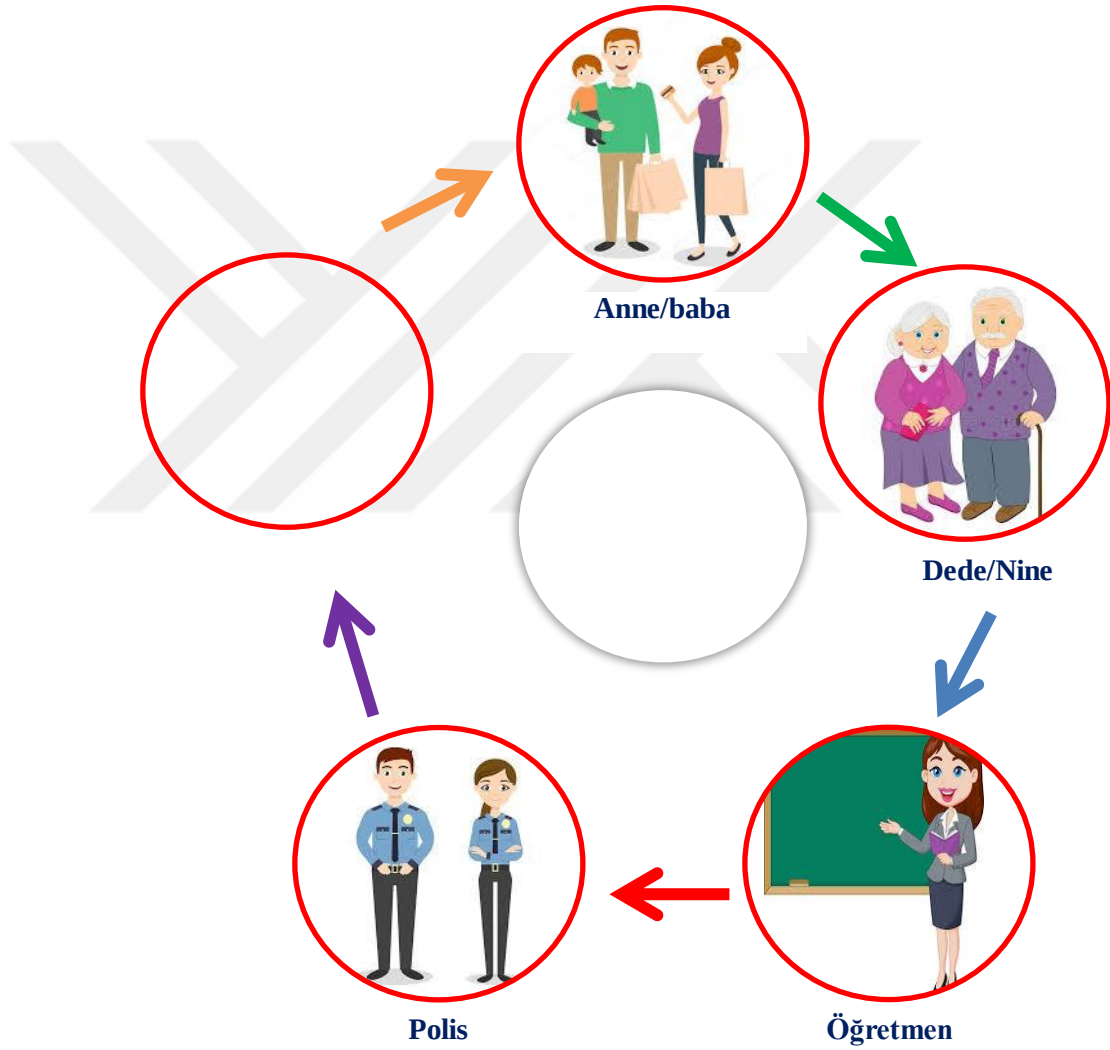
Ne yapmalısın?

Bu durumu birine anlatır mısın?

Anlatırsan bu kim olur?

4.Bölüm Güvenlik Çemberi

1.Aşağıdaki ortadaki büyük daireye kendi ismimizi, etrafındaki küçük dairelerin içine de yardım isteyebileceğin büyüklerin veya yetişkinlerin isimlerini birlikte söyleyelim mi? Boş daireye yardım isteyebileceğin kişinin ismini ekleyelim mi? (Yardım isteyebileceği büyüklerin veya yetişkinlerin isimlerini söylemesi beklenir ve yazılı olan dairelere birlikte bir işaret koyulur. Söylemek istediği ek isimler boş daireye uygulayıcı tarafından yazılır)

2. ... (Çocuğun ismi ile hitap ederek) şimdi seninle bir oyun oynayacağız. Oyunun adı “Evet-Hayır”. Senin için doğru olan kutucuğa birlikte istediğin bir işaret koyalım mı?

İfadeler	Evet	Hayır
1. Annem babamdan izin alarak arkadaşlarımla evine giderim		
2. İhtiyacım olduğunda annem babam ya da bakıcım benim banyoda yıkanmama yardım edebilir		
3. İhtiyacım olduğunda annem, babam, bakıcım ya da öğretmenim tuvalet sonrası temizlenmeme yardım edebilir		
4. Doktor ve hemşire, annem veya babam yanımdayken beni muayene edebilir		
5. Bedenime/özel bölgelerime dokunmak veya bakmak isteyen kişiye HAYIR diyerek oradan uzaklaşmalıyım		
6. Annem ve babamdan sır saklamam		
7. Yaşadığım her şeyi annem ve babama anlatırım		

**ÇOCUKLARDA BEDEN GÜVENLİĞİ VE KORUMA BECERİLERİNİN
ÖĞRETİMİ-
EBEVEYN EĞİTİM REHBERİ**

Hazırlayan:
Arş. Gör. Duygu KEMER

Danışman:
Prof. Dr. Ayşegül İŞLER DALGIÇ

Akdeniz Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi
Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı
ANTALYA, 2020

Bedenim Benim Özelimdir Eğitim Programı

Yaratıcı Drama Ders Planı

Atölye 1

Tarih:

Yer:

Lider/Lider adayı: Duygu KEMER

Grup: 5-6 yaş arası 10 katılımcı çocuk

Konu (İçerik-tema): Tanışma

Süre: 40 dakika

Yöntem ve teknikler: Doğaçlama ve rol oynama, donuk imge

Araç-gereçler: Top ve katılımcıların eşyaları

Kazanımlar: Çocuklar;

- Grup arkadaşlarının isimlerini öğrenir
- Grup üyelerini tanır.
- Grup üyeleri ile etkileşime girer.
- Arkadaşlarıyla doğrudan iletişim kurar.
- Kendini grup içinde ifade edebilme becerisini kazanır.
- Bir temadan yola çıkarak, doğaçlamalar oluşturur.

Süreç: Süreç başlamadan önce lider çember oluşturarak kendini tanıtır ve çalışma ile ilgili açıklama yaparak gruba kuralları açıklar.

Hazırlık-Isınma (10 dakika):

1.Etkinlik

Lider katılımcılardan çember olmalarını ve el ele tutuşmalarını ister. Katılımcılara herkes ortaya gelerek “merhaba” diye bağırсын yönergesi verilir.

2.Etkinlik

Grup çember içine davet edilir. Gruptaki herkes sırayla öne çıkar bir ritm içinde kendine özgü bir hareket yaparak kendi ismini söyler. Örneğin, Aslıhan ‘Aslıhan’ derken, iki elini de bacağına vurur. Bir sonraki kişi ise öncekini taklit ederek adını söyler, sonra kendi özgün söyleme biçimini kullanarak adını söyler. Zincirleme olarak oyun devam eder.

3.Etkinlik

Çocuklar daire şeklinde minderlere otururlar. Lider oyunu kısaca anlatır ve oyunu başlatır. Lider elindeki küçük yumuşak bir topu ilk önce kendi ismini söyleyerek, karşısındaki çocuğa topu atar. Topu alan çocukda kendi ismini söyler ve başka bir çocuğa topu atar. Oyun bu şekilde devam eder. İstenirse oyun tekrar oynanabilir.

4.Etkinlik

Lider sınıfta bir müzik açar. Çocuklara müzik durdurduğunda heykel gibi hareketsiz kalmalarını söyler. Lider müzik durduğunda bir çocuğun yanına giderek “Benim adım Duygu, senin adın ne?” diyerek sorar. Çocuklardan adlarını yüksek sesle söylemelerini ister. Her çocuğun adı söylenene kadar oyun devam eder. Lider çocuklardan farklı pozisyonlarda duran heykel olmalarını isteyebilir.

5.Etkinlik

Çok dağınık bir odanız var ve siz bu odada en sevdiğiniz bir arkadaşınızla oyun oynuyorsunuz. Bazen oyuncakları eşyaların arasında kaybediyorsunuz. Şimdi de bir oyuncağınızı kaybettiniz. Acaba nerede olabilir? Çocuklardan gözlerini kapatmalarını isteyerek “Düşünün bakalım.” diyerek ve çocuklara düşünceleri için birkaç dakika süre verir. Daha sonra çocuklar gözlerini açarlar ve zihinlerinde canlandırdıkları düşüncelerini anlatırlar. Oyuncakları nerede aradıkları, nerede buldukları tartışılır.

Canlandırma (20 dk): Lider tarafından yaratıcı drama kısaca anlatılır. Doğaçlama ve rol oynamanın önemi vurgulanır. Lider tarafından katılımcılar üç gruba ayrılır. Üç gruba ayrı ayrı dramatik durumlar verilip okunduktan sonra rollerine uygun bir şekilde canlandırma yapmalarını ister.

1. grup dramatik durum: Servis şoförü öğrencileri okula götürmek yerine yanlışlıkla hayvanat bahçesine götürür. Çocuklar bu duruma çok sevinirler. Ancak kafeslere kapatılmış hayvanları görünce bu duruma çok üzülürler. Acaba hayvanların sonu ne olacaktır?

2. grup dramatik durum: Gülmeme hastalığına yakalanmış bir prensesin ebeveynleri doktorlardan medet bulamamışlar ve komedyenlerden yardım almaya karar verirler. Komedyenler bir yeteneğini göstererek hastayı güldürmeye/iyileştirmeye çalışırlar. Başarılı olamayanlara komik bir ceza verilir. Acaba prensesin sonu ne olacaktır?

3. grup dramatik durum: Oyuncakçı dede oyuncaklarını teker teker özenle sandıktan çıkarır. Hepsini yerleştirdikten sonra sandalyesine oturur. Uyuma ve canlanma oyunu yapılır. Oyuncaklar yaşadıkları yerden çok mutludurlar ve müşterilere satılmak istemezler. Yaramaz çocuk ve annesi gelir. Oyuncakların hepsini satın almaya çalışırlar. Acaba oyuncakların sonu ne olacaktır?

Her bir gruba iki dakika süre verilir. Daha sonra sırasıyla dramatik durumları istediği doğaçlama ve rol oynama teknikleri kullanarak canlandırmaları istenir. Donuk imge tekniğini anlatılarak dramatik durumlar içinde başlangıç ve bitişte olmak üzere kullanmaları istenir.

Değerlendirme (10 dk): Çember olunur. Sözel değerlendirme yapılır. Tanışma etkinliğini pekiştirmek için lider bir top alır, topu kime atarsa o kişinin adını söyler ve sözü ona bırakır. Bugünkü oturumda neler düşündükleri, ne hissettikleri ve ne öğrendikleri sorulur. O kişi duygu ve düşüncelerini bir cümle ile belirtir, başka bir kişinin ismini söyleyerek topu ona atar ve sözü o kişiye verir. Tüm katılımcılar söz alınca oturum sonlandırılır.

Yaratıcı Drama Ders Planı

Atölye 2

Tarih:

Yer:

Lider/Lider adayı: Duygu KEMER

Grup: 5-6 yaş arası 10 katılımcı çocuk

Konu (İçerik-tema): Duyguları tanıma

Süre: 40 dakika

Yöntem ve teknikler: Doğaçlama ve rol oynama, donuk imge

Araç-gereçler: Zarf, duyguları ayıt etme ile ilgili kartları, boş A4 kâğıdı, renkli kuru boya kalemleri ve katılımcıların eşyaları

Kazanımlar: Çocuklar;

- Kendi duygu ve isteklerinin farkına varır.
- Kendini sözlü ve bedensel olarak ifade edebilir.
- Kendini bir başkasının yerine koyarak bir başkasının neler hissettiğini canlandırabilir.
- Duygularına yönelik farkındalık sağlayabilir.
- Bir temadan yola çıkarak, doğaçlamalar oluşturabilir.

Süreç:

Hazırlık-Isınma (10 dakika):

1. Etkinlik

Eşli Duygular Oyunu: Eşli oynanacak bir oyundur. Eşler oyun başlamadan belirlenir. Her duygu adına eşli yapılabilecek bir hareket belirlenir. Örneğin mutluluk deyince eşler bir birine sarılır. Kızgınlık deyince eşler birbirlerine sırtlarını dönerler vs. Müzik eşliğinde dans edilir. Müzik susar ve lider bir duygu adı söyler. Eşler doğru hareketi yapmaya çalışırlar. Bu oyun da ayakta ve dans ederek oynanmalıdır.

2. Etkinlik

Duygu sepeti: Lider çocukları çembere toplayıp oyunu başlatır. Örneğin lider kızgın bir ifade ile sağındakine “hayır” diyebilir ve tüm çember bitene kadar herkes aynı ifade ve ses tonunu taşımaya çalışabilir. Tekrar sıra lidere gelince bu sefer solundakine mutlu bir ifade ile “evet” diyebilir ve aynı şekilde herkes solundakine aynı ifade ve ses tonunu taşımaya çalışır. Sonra lider öğrencileri dört eşit gruba ayırır. Her bir gruba daha önceden hazırladığı öfke, korku, mutluluk ve üzüntü kartlarını dağıtır. Bu kartlarda hangi duyguların olduğunu sorar. Lider her bir kartı sırayla göstererek öğrencilerin o kartı öğrenmelerini sağlar. Daha sonra lider öğrencilerin çemberde toplanmalarını ister. Şimdi meyve sepetine benzeyen bir oyun oynayacaklarını ama oyunun isminin “duygu sepeti” olduğunu söyler. Lider hangi duyguyu söylerse o duygu kartına sahip olanların yer değiştirmeleri gerektiğini ve bazen de duygu sepeti diyerek tüm öğrencilerin yer değiştirmesini söyleyerek oyunu anlatır. İlk olarak lider oyunu başlatır ama daha sonra ortada ebe katılımcı çocuklar arasından seçilir. Ebe olan çocuk duyguyu söyler ve çemberde yer alan diğer çocuklar yer değiştirir.

3. Etkinlik

Lider öğrencilere sınıf içinde yürümeleri yönergesini verir. Komutuyla birlikte herkesin olduğu yerde durmasını ve kendisini dinlemesini ister. Öğrenciler yürümeye ve serbestçe hareket etmeye başladıklarında lider öğrencilerden durmalarını ister. Kendisinin söylediği gibi yürümelerini ister. Lider şu yönergeleri verebilir:

- Sabah kalktınız ama okula geç kalmak üzeresiniz. Telaşlı bir şekilde yürüyün.
- En çok sevdiğiniz oyuncağınızı kaybettiniz ve çok üzgünsünüz. Üzülmüş gibi yürüyün.
- Babanız sizi lunaparka götürüyor. Heyecanlı bir şekilde yürüyün.

- Sokakta yürürken karşıda seni korkutan biri geliyor. Korkmuş gibi yürüyün.
- Öğle yemeği hazırlanmış ve çok acıkmışsın, karnın gurulduyor. Acıkmış gibi yürüyün.
- Arkadaşın elinden oyuncağını aldı. Çok öfkelenedin. Öfkelenmiş gibi yürüyün.
- Deden köyden gelmiş ve sana bir oyuncak almış, çok mutlusun. Mutlu gibi yürüyün.

Lider başka duygularla ilgili yönerge de verebilir.

Canlandırma (20 dk):

4.Etkinlik

Bu etkinlikte aşağıdaki roller ikili gruplar halinde sırayla canlandırılır:

- Biri annesiyle önemli bir konuyu telefonla konuşmaya çalışırken, diğeri gürültü yapan kardeşini canlandırır.
- Biri evde sakince oturan çocuğu, diğeri sokakta bağıra bağıra oyun oynayan çocuğu canlandırır.
- Biri ağlayan bir çocuğu, diğeri onu sakinleştirmeye çalışan annesini veya babasını canlandırır.
- Biri babasıyla konuşmaya çalışan çocuğu, diğeri televizyon izleyen babasını canlandırır.
- Biri luna parka giden mutlu olan bir çocuğu, diğeri istediğı oyuncak alınmadığı için mutsuz bir çocuğu canlandırır. Sonra canlandırma yapan öğrencilerin neler hissettiğı paylaşılır.

5.Etkinlik

Lider her bir çocuğa farklı renklerde 4 tane A4 kâğıdı dağıtılır. Kâğıtlardan birine mutlu, birine üzgün, birine kızgın, birine de korkmuş insan yüzü çizmeleri istenir. Resimler tamamlandıktan sonra resimler üzerinden değerlendirmeye geçilir.

Değerlendirme (10 dk):

Çizilen resimler üzerinden değerlendirmeye yapılır. Çeşitli duygu durumlarını içeren ifadeler tek tek söylenir. Her çocuktan böyle bir durumda yaşayacağı duyguyu gösteren kâğıdı havaya kaldırması istenir. Çocuklardan aynı zamanda yüzüyle de aynı duygu durumunu göstermeleri istenir. Anlat bize neler hissediyorsun? sorusu yöneltilerek bir cümle ile duygu ve düşünceleri söylemesi istenir. Hangi duygu durumuna ilişkin resmi çizirken istekli davrandıkları ve ne hissettikleri sorulur. Çocuklara farklı durumlarda farklı kâğıtları kaldırmalarının nedenleri konuşulabilir.

Yaşanılan durumlara ilişkin duygularını sözel ve bedensel olarak rahatlıkla yansıtip yansıtamadıkları sorulur. Duygularımızı ifade edebilmenin bize kazandırdıkları üzerinde konuşularak çocuklara teşekkür edip oturum sonlandırılır.

Çeşitli duygu durumlarını içeren ifadeler:

- Annen sevdiğin bir yemek yaptı.
- Sen küçük bir çocuksun. Alış-veriş merkezinde anneni kaybettin.
- Gece oyun oynamak istiyorsun ama annen uyuma zamanının geldiğini söyledi.
- Arkadaşın oyuncağını zorla aldı ama vermek istemiyorsun.

Yaratıcı Drama Ders Planı

Atölye 3

Tarih:

Yer:

Lider/Lider adayı: Duygu KEMER

Grup: 5-6 yaş arası 10 katılımcı çocuk

Konu (İçerik-tema): Bedenimi tanıyorum ve benim benim özelimdir

Süre: 40 dakika

Yöntem ve teknikler: Doğaçlama ve rol oynama, donuk imge, iç ses

Araç-gereçler: Kız ve erkek oyuncak eğitim bebeği, fon kartondan yapılmış kız ve erkek figürü, kukla, puzzle, renkli boya kalemleri ve katılımcıların eşyaları

Kazanımlar: Çocuklar;

- Bedenini tanıyabilir.
- Bedeninin özel olduğunu farkına varır.
- Kız ve erkek cinsiyet arasındaki farkları öğrenebilir.
- Özel bölge kavramını öğrenebilir.
- Özel bölgelerin doğru isimlerini öğrenebilir.

Süreç:

Hazırlık-Isınma (10 dakika):

1.Etkinlik

Sınıfta serbest yürünür. Liderin komutu ile bedenin parçalarını sıra ile kullanarak havada daire çizme çalışması yapılır. Çocuklar liderin verdiği yönergeleri uygularlar. Lider ilk önce işaret parmakları ile havada daire çizmelerini ister. Daha sonra tek ellerini kullanarak daire yapmalarını ister, ardından iki elleri ile daire yapmalarını söyler. Daha sonra sıra ile tek kolları ile, her iki kolla, tüm vücutları ile daire

yapmalarını ister (baş ile, omuzlar ile, el bilekleri ile, parmaklar ile, popo ile, ayak ile).

2.Etkinlik

Gruptan müzik eşliğinde ritimle serbestçe yürümeleri istenir. Daha sonra çocuklardan el ele tutuşarak yarım çember olmaları istenir. Müzik eşliğinde liderin verdiği yönergelere göre en baştaki çocuğun yaptığı hareketler diğer çocuklar tarafından tekrarlanır. Lider verdiği yönergelere göre baştaki ebeyi değiştirir ve müzik eşliğinde yeni ebenin yaptığı hareketler tekrarlanır.

3.Etkinlik

Çocuklar çembere davet edilir. Müzik eşliğinde dans edilir (<https://www.youtube.com/watch?v=3E3DhXLw1-8>, <https://www.youtube.com/watch?v=WVskgMGba2Y>). Baş, omuz, diz, ayak, gözler, kulaklar, ağız ve burun gösterilerek dans edilir.

Canlandırma (20 dk):

4.Etkinlik

Lider tarafından katılımcılar ikili gruplara ayrılır. Kukla ile iç ses tekniği birlikte kullanılarak bir çocuk kuklayı oynatarak beden bölgelelerinin ne işe yaradığını sorarken (Kafamız ne işe yarar?, Kollar ve Bacaklar ne işe yarar?, Göz ne işe yarar?, Burun ne işe yarar?, Kulak ne işe yarar?, Eller ve Ayaklar ne işe yarar?, Ağız ne işe yarar?), diğer çocuk iç ses tekniğini kullanarak cevap verir.

5.Etkinlik

Lider tarafından katılımcılar iki gruba ayrılır. Birinci grup erkek çocuğun, ikinci grup kız çocuğun bedenini birlikte oluşturur ve beden bölgeleleri kendi aralarında konuşmaları istenir. Örneğin; kollar “dün tenis oynadığı için çok yorulduk” söyler gibi. Örnek verildikten sonra çocuklara canlandırma yapmaları için birkaç dakika süre verilir.

6.Etkinlik

Çocuklar kızlar ve erkekler arasında ne gibi farklılıklar var? Her birimiz bir fark söyleyin diye giriş yapılır. Çocuklardan birkaç cevap alınır. Daha sonra lider tarafından çocuklar ikiye ayrılarak gruplara ayrılır. Şimdi kızlar ve erkekler arasındaki farklılıkları doğaçlama ve rol oynama tekniklerini kullanarak canlandırmaları istenir. Çocuklar cinsiyet farklılıklarını anlatmak için lider “Kızlarla erkekler her açıdan birbirine benzerdir ancak bazı temel bedensel farklılıklar vardır.” diyerek konuya

giriş yapar. “Bilin bakalım bu farklılıklar neler?” diyerek cevapları alır. Kız ve erkek oyuncak eğitim bebeği üzerinden bedenın gözü, ağzı, kulağı, burnu, kolu, bacağı, memeler, popo gibi gösterilerek çocuklara isimleri sorulur. Kız ve erkek oyuncak eğitim bebeği üzerinden penis, skrotum (içinde testisler var) ve vajina/vulva gösterilerek isimleri sorulur. Eğer isimleri yanlış söylerlerse doğru anatomik isimleri öğretilir. “*Kız ve erkeklerin birbirinden farklı olarak kızların vajinası, erkeklerin penisi vardır.*” denir. Bunların dışında terim kullanılmaz. Bu bölgeleriniz özeldir. Özel bölge ne demek biliyor musunuz? Lider tarafından özel bölge kavramı anlatılır: “Bedeninizin iç çamaşırı ya da mayo ile kapatılan bölgelere “özel bölge” denir. Özel demek kendinizin demek ve bu bölge kendinizin dışında hiç kimseye ait değildir. Örneğin; denize gidildiğinde özel bölgeleri kapatmak için mayo giyilir. Çünkü özel bölgeleri kimsenin görmemesi gerekir. Çocuk, yetişkin herkesin özel bölgesini kapatması gerekir. Bu çok önemli bir kuraldır. Ayrıca giysi ile kapatmasak da dudaklarımız da özel bölgedir ve çocukların dudağından öpmek doğru bir davranış değildir”.

7.Etkinlik

Kız ve erkek kukla oynatılarak “Kız ve erkeklerin gözü, ağzı, kulağı, burnu, memeler, popo, kolu, bacağı vardır. “*Kız ve erkeklerin birbirinden farklı olarak kızların vajina/vulvası, erkeklerin penisi vardır.*” denir. Annem memeler, popo, penis ve vajinamın benim özel bölgem olduğunu ve neden izin vermeden kimsenin özel bölgeme dokunamayacağını” söyledi.

8.Etkinlik

Fon kartonundan yapılmış erkek ve kız figürü üzerinden çocuklara özel bölgeleri resimde gösterilerek doğru anatomik isimleri söylenir. Daha sonra çocuklara kız/erkek figürü ve mayoların yer aldığı A4 kağıtlar dağıtılır. Çocuklar bu kız ve erkeğe özel bölgelerine mayolarını giydirelim ve mayoları istediği renge boyamaları söylenir.

Değerlendirme (10 dk):

1. Puzzle parçalara ayrılır. Çocuklar sırayla bir beden/vücut bölgesini alır, adını söyler ve olması gereken yere koyar.
2. Çocuklarla çember oluşturulur ve rahat edebilecekleri minderlere oturmaları istenebilir. Oyuncak eğitim bebeği ve fon kartonundan yapılmış erkek ve kız figürü ve çocuklara gösterilir. Sözel değerlendirmeye geçilir. Sözel değerlendirmede; özel

bölge tanımı, bedenin özel bölgeleri ve özel bölgelerin doğru anatomik isimleri sorgulanır.

- Özel bölge kavramı nedir?
- Bedenin özel bölgeleri nelerdir? (oyuncak eğitim bebeği, fon kartonundan yapılmış erkek ve kız figürü üzerinden gösterilir)
- Özel bölgelerin doğru anatomik isimleri nedir?

Geri bildirimler alındıktan sonra bugün ne hissettikleri ne düşündükleri sorulabilir.

Yaratıcı Drama Ders Planı

Atölye 4

Tarih:

Yer:

Lider/Lider adayı: Duygu KEMER

Grup: 5-6 yaş arası 10 katılımcı çocuk

Konu (İçerik-tema): İyi dokunuş- Kötü dokunuş

Süre: 40 dakika

Yöntem ve teknikler: Doğaçlama ve rol oynama, donuk imge, senin yerinde olsaydım

Araç-gereçler: Eşleştirme kartları ve katılımcıların eşyaları

Kazanımlar:

Çocuklar iyi ve kötü dokunuş arasındaki farkı anlayabilir.

Süreç:

Hazırlık-Isınma (10 dakika):

1.Etkinlik

Gruptan müzik eşliğinde ritimle yürümeleri istenir. Daha sonra liderin verdiği yönergelerle göre ayak parmaklarının ucunda, topuğuna basarak, ayakların dış yanına basarak, ayakların iç yanına basarak yürünür.

2.Etkinlik

Çocuklar, çembere davet edilir. Bu oyun kolaydan zora doğru iki aşamada oynanır. İlk aşamada liderin yönergesiyle çocuklara "başına dokun" der, çocuklar, ellerini kendi başlarına dokundururlar. Aynı oyun "eline dokun", "dizine dokun", "kulağına dokun"...vb. sözlerle sürdürülür.

Oyunun ikinci aşamasında ikişerli eşli grup oluşturulur. Liderin söylediği bölgelere (baş, el, kulak, burun, diz vs) arkadaşı dokunabilir. Örneğin; lider baş dediğinde eşler karşılıklı arkadaşının başına dokunurlar.

Ara Değerlendirme

Ara değerlendirme yapılır ve çocuklara neden arkadaşının memesine, poposuna kısaca özel bölgelerine dokunmayla ilgili yönerge vermediğini sorar. Çocuklardan alınan cevaplardan sonra özel bölgelerine hiç kimsenin dokunamayacağı açıklanır.

Canlandırma (20 dk):

3. Etkinlik

Lider resimlerde yer alan durumları iyi dokunuş (gülen yüz) – kötü dokunuş (üzgün yüz) olarak eşleştirmeni ister. İyi dokunuş (gülen yüz) ve kötü dokunuş (üzgün yüz) için ayrı birer kutu yapılır. Kutuların içine atması istenir.

Resimli eşleştirme kartları:

- Annenin başını okşaması
- Babanın/annenin sana sarılması
- El ele tutuşan iki kız/erkek çocuk
- İstemediğin halde tanıdığın kişinin sana dokunması
- Tanıdık birinin özel bölgene dokunması
- Tanımadığın birinin özel bölgene dokunması

Ara Değerlendirme

Ara değerlendirme yapılır. İyi dokunuş ve kötü dokunuş nedir? Çocuklara sorulur ve cevapları alınır. Cevaplar alındıktan sonra “Sizi mutlu eden, kızdırmayan, üzmeyen, rahatsız etmeyen dokunmalar iyi dokunuştur. Eğer bir dokunma sana kendini korkmuş, kızgın veya üzgün hissettiriyorsa bu kötü bir dokunuştur. Annenin/babanın, arkadaşının sana sarılması, okuldan eve gelince annenin-babanın seni öpmesi iyi dokunuştur. Eğer birisi senin özel bölgelerine dokunuyorsa bu kötü dokunuştur. Okulda bir arkadaşın sana vurursa, ısırırsa, iteklerse bu da kötü dokunuştur. Kötü dokunan kişi tanıdığın ya da tanımadığın, yaşıtın ya da senden büyük bir kişi olabilir.” açıklama yapılır.

4. Etkinlik

Şimdi size bir hikâye anlatacağım. Hikâye okunur ve dikkatlice dinlemeleri istenir. Dört yaşını dolduran Ece’nin doktor kontrolü vardır. Bildiğiniz üzere çocuklar her yıl doktora gidip bazı sağlık kontrollerinden geçerler. Ece’nin sağlık kontrolü için annesi

randevu almış ve doktora gitmişlerdir. Doktor Ece ile tanıştıktan sonra kendisini muayene etmesi gerektiğini söylemiştir. Ece'den izin isteyerek “Eceğim şimdi seni muayene etmem gerekiyor, izin verir misin diyerek kalbini dinlemiş, ağzını açmasını istemiş ve tansiyonunu ölçmüştür. Muayenenin en sonunda da Ece'den izin isteyerek “Eceğim özel bölgeni de muayene etmem gerekiyor izin verir misin?” demiştir. Doktor Ece'yi muayene ederken annesi hep Ece'nin yanındadır. Ece'nin özel bölgesinde kızarıklık olduğunu fark eden doktor sürmesi için krem vermiştir. Eve gittiklerinde annesi, “Ece bu kremi senin özel bölgene sürmem gerekiyor” demiş. Annesi kremi sürdükten sonra Ece'nin dinlenmesi için biraz uyumasını söylemiş.

Değerlendirme (10 dk): Hikâye okunduktan sonra “Çocuklar hikâyeyi dinlediniz. Şimdi soracağım sorulara sizler cevap verin. Aşağıda yer alan sorular sorulur ve çocukların cevapları alınır.

Doktorun Ece'nin özel bölgesine bakması doğru mu? Cevaplar alındıktan sonra peki Ece'nin yerinde olsaydın ne yapardın? (Çocuklar eğer sağlık durumu kontrolüne gittiğinizde veya hastalandığınız zaman, anne baba yanınızda iken doktor ve hemşirelerin çocukların özel bölgesine bakmaları, muayene etmeleri doğrudur.)

Ece'nin annesinin, Ece'nin özel bölgesine dokunması doğru mu? Cevaplar alındıktan sonra peki Ece'nin yerinde olsaydın ne yapardın? (Eğer özel bölgeniz yaralandıysa ve hastalandığınız da ilaç sürmek için anne babanız özel bölgenize bakmasının ve dokunmasının doğru olduğunu anlatılır.)

Bunun dışında ne zaman dokunabilir?

- Evde veya kreşte çişini/kakını yaptıktan sonra özel bölgeni temizleyemiyorsan
- Tek başına banyo yapamıyorsan

Bu durumlar da özel bölgeni temizlemek için kimler yardımcı olabilir?

- Evde annen, baban ya da bakıcın
- Kreşte öğretmenin

Lider “İhtiyacınız olduğunda anne baba ya da bakıcı sizin banyoda yıkanmanıza yardım edebilir. İhtiyacınız olduğunda anne, baba, bakıcı ya da öğretmenim tuvalet sonrası temizlenmene yardım edebilir.” şeklinde açıklama yapar.

Sözel değerlendirme yapılır.

Yaratıcı Drama Ders Planı

Atölye 5

Tarih:

Yer:

Lider/Lider adayı: Duygu KEMER

Grup: 5-6 yaş arası 10 katılımcı çocuk

Konu (İçerik-tema): Bedenimi korumayı öğreniyorum

Süre: 40 dakika

Yöntem ve teknikler: Doğaçlama ve rol oynama, donuk imge, senin yerinde olsaydım, tekrar canlandırma

Araç-gereçler: Katılımcıların eşyaları

Kazanımlar:

Çocuklar bedenini koruma kurallarını öğrenir.

Çocuklar “Hayır” diyebilmeyi öğrenir.

Süreç:

Hazırlık-Isınma (10 dakika):

1. Etkinlik

Önde Turna 1-2-3 oyunu oynanır. Katılımcılardan bir ebe seçilir. Diğer katılımcılar alanın bir başka köşesinde dururlar. Ebe yüzü duvara dönük bir şekilde “önde turna 1-2-3” diye sayarken katılımcılar ona doğru ilerlemeye çalışırlar, ebe saymayı bitirdiğinde katılımcılar donacaktır. Ebe, saymayı bitirdiğinde arkasına doğru dönerek diğerlerini hareket halinde yakalamaya çalışır. Ebenin hareket halinde gördüğü kişi oyun dışı kalır. Ebenin tam arkasına gelindiğinde ona en çok yaklaşmış olan kişi, sırtına dokunarak gruptan kalan diğerleriyle birlikte geriye doğru kaçarlar. Ebenin yakaladığı kişi yeni ebe olur. Eğer ebe herhangi birine dokunamamışsa yeniden ebe olur. Bir başka turda “önde turna 1-2-3” diye sayarken katılımcılar ona doğru en az üç adım yürümesi yönergesi ile tekrarlanır.

2.Etkinlik

Lider çocukları çembere toplayıp oyunu başlatır. Örneğin lider kızgın bir ifade ile sağındakine “hayır” diyebilir ve aynı ifade ile tüm çember bitene kadar herkes “hayır” diyerek ses tonunu artırmaya çalışır. Çocuklar hayır diyebilmek bizi istemediğimiz şeyleri yapmaktan kurtaran bir kelimedir. Hayır demek sanıldığı kadar zor değildir. Yeri geldiğinde “HAYIR” diyebilmek bizi mutsuzluktan, tehlikelerden

ve zarar görmekten kurtarır.” denir. Şimdi hep birlikte yüksek sesle “HAYIR” diyelim.

Canlandırma (20 dk):

1. Etkinlik

Lider öğrencileri üç gruba ayırır ve dramatik durumlar verilerek canlandırma yapmaları istenir.

1. grup: “ Bir gün parkta tanımadığın bir kişi yanına geldi. Tanımadığın bir kişi yanına yaklaşıp **“çocukları çok sevdiğini ve eğer onunla gidersen sana hediyeler (çikolata, dondurma, şeker, oyuncak vb) alacağını”** söyledi.....” bu dramatik durumu tamamlaması istenir.

2. grup: “Diyelim ki bir gün parkta tanıdığın bir büyük kişi ile karşılaştın. Konuşmaya başladınız. Yetişkin **“Köpeğimiz yavruladı. Gel sana yavruları göstereyim ama kimseye söylemek yok. Bu bizim sırrımız”** dedi... Bu durumu canlandırmaları istenir.

3. grup: “Diyelim ki bir gün sokakta arkadaşlarınla oyun oynuyorsun. Tanımadığın bir kişi arabası ile yanına yaklaşıp...**“Merhaba, seni arabayla gezdireyim mi?”** diye soruyor... Not: Çocuklar canlandırmalar bittikten sonra lider şu yönergeleri verir.

1. gruba “Hayır tanımadığın kişilerle konuşmam uygun değil”.
2. gruba “Hayır ailem dışındaki insanlarla sırrım olamaz. Ailemden sır saklamam”.
3. gruba “Gitmemesi gerekir. **“HAYIR! Annem babamdan izin almadan hiçbir yere gidemem. Hemen oradan uzaklaşmaya çalışmalıyım. Bu durumu güvendiği kişilere (anne, baba, dede, büyükanne, öğretmen vs) anlatmalı”** şeklinde yönergeler vererek tekrar canlandırmaları istenir.

4. Etkinlik

Çocuklara hikâye okunur ve dikkatlice dinlemeleri istenir.

Zalim Aslan ve Yavru Tavşan: Çok eski zamanlarda ormanların birinde zalim bir aslan yaşarmış. Ormanda yaşayan tüm hayvanlar zalim aslandan korkarlarmış. Günlerden bir gün küçük bir yavru tavşan ile abi tavşan ormanda yürüyüşe çıkmışlar. Yavru tavşan yürürken farkında olmadan abi tavşandan uzaklaşmış ve abi tavşanı kaybetmiş. Yavru tavşan daha sonra abi tavşanı bulmaya çalışırken ağaçların arkasında gizlenmiş olan bir aslana rastlamış. Ormanda yavru tavşanı tek başına gören zalim aslan tavşanın yanına yaklaşmış. Zalim aslan yavru tavşanı kandırmaya

çalışmış. Zalim aslan: “Tek başına burada ne yapıyorsun? İleride çok güzel havuç tarlası var. Hadi beraber havuç tarlasına gidelim. Şimdi, senin karnın acıkmıştır.” demiş.

Yavru tavşan: “Ürkek bir ses tonuyla biraz düşündükten sonra olur” demiş. Beraber yavaş yavaş yürümeye başlamışlar.

Sonra yürümeye başladıktan sonra zalim aslan yavaş yavaş yavru tavşana yaklaşip sarılmak istemiş. Yavru tavşan kendini çok kötü hissetmiş. Çünkü anne ve babası hep tanımadığı birinin ona dokunmasının doğru olmadığını söylemiş. Birden yavru tavşan anne babadan izin almayarak tanımadığı biri ile bir yere gitmemesi gerektiğini de hatırlamış. Yavru tavşan: “Hayır!! Bana sarılmanı istemiyorum” diyerek oradan uzaklaşmaya çalışırken abi tavşanı görmüş. Abi tavşan endişeli bir şekilde yavru tavşanın yanına gelirken zalim aslan hemen oradan kaçmış. Yavru tavşan ağlayarak abi tavşana sarılmış. Evlerine dönüp olan biteni anne ve baba tavşana anlatmışlar. Anne ve baba tavşan çocuklarına sarılarak onları sakinleştirmeye çalışmışlar. Baba tavşan polisi arayarak çevrede küçük tavşanları kandırmaya çalışan bir aslan olduğunu bildirmiş.

Değerlendirme (10 dk):

Hikâye okunduktan sonra “Çocuklar hikâyeyi dinlediniz. Şimdi soracağım sorulara sizler cevap verin. Aşağıda yer alan sorular sorulur ve çocukların cevapları alınır.

- “Zalim aslan yavru tavşanı nasıl kandırdı?” (Havuç tarlası) Cevaplar alındıktan sonra peki yavru tavşanın yerinde olsaydın aslana ne söylerdin?
- Zalim aslan yavru tavşana sarılmak isteyince yavru tavşan nasıl hissetti? (Çok kötü hissetti.) Cevaplar alındıktan sonra peki yavru tavşanın yerinde olsaydın ne yapardın?
- Hikâyedeki bu durumu birine anlatır mıydın? Anlatırsan bu kim olur? (Yavru tavşanın aslan ile gitmemesi gerekir. “HAYIR! Söylemeli. Annem babamdan izinsiz hiçbir yere gidemem. Hemen oradan uzaklaşmaya çalışmalı. Bu durumu güvendiği kişilere (anne, baba, büyükanne, dede vb) anlatması gerektiği vurgulanır.)

Lider çocukların cevapları aldıktan sonra “*Bedenime Dokunma*” şarkısını dinleterek çocuklarla birlikte söyler.

Yaratıcı Drama Ders Planı

Atölye 6

Tarih:

Yer:

Lider/Lider adayı: Duygu KEMER

Grup: 5-6 yaş arası 10 katılımcı çocuk

Konu (İçerik-tema): Tanımadığı kişiler ile iletişim

Süre: 40 dakika

Yöntem ve teknikler: Doğaçlama ve rol oynama, donuk imge, tekrar canlandırma, slogan oluşturma

Araç-gereçler: Örnek olay kartları, sandalyeler ve katılımcıların eşyaları

Kazanımlar: Çocuklar;

- Tanımadığı kişiler ile iletişimde dikkat etmesi gereken kuralları öğrenir.
- Tanımadığı kişiden bir hediye kabul etmemesi gerektiğini öğrenir.
- Tanımadığı kişilerin arabasına binmemesi gerektiğini öğrenir.
- Tanımadığı kişinin yardım talebini kabul etmemesi gerektiğini öğrenir.

Süreç:

Hazırlık-Isınma (10 dakika):

1.Etkinlik

Çocuklar iki eşit gruba ayrılır. Birinci gruptan bir çocuk diğer gruptan istediği bir çocuğu dansa davet eder. Eğer dans etmek istediği çocuk teklifi kabul etmezse yerine döner. Kabul ederse çift olarak dans etmeye başlarlar. Dans eden çiftler yan yana sıraya geçerler. Açıkta kalanlar veya kendine eş bulamayanlar, dans eden çiftlerin yan yana sıraya geçerek oluşturdukları tünelin altından geçmeye başlarlar.

2. Etkinlik

Bütün çocuklar bir halka üzerinde yüzleri içe dönük olarak dururlar. Bir kişi dairenin dışındadır. Dışarıdaki çocuk halkanın etrafında koşmaya başlayınca oyun başlar. Koşan oyuncu bir arkadaşının sırtına hafifçe dokunarak " Benimle gel." der. Dairenin etrafında bir kere koşup, arkadaşının yerini almaya çalışır. Vurulan oyuncu, arkadaşı kendi yerine gelinceye kadar dokunmaya çalışır. Bunda başarısız olursa ebe olur ve başka birisini koşturur. Eğer arkadaşına yerine gelmeden önce dokunursa kendi yine yerine geçer. Arkadaşı ikinci defa ebe olur.

Canlandırma (20 dk):

3. Etkinlik

Lider öğrencileri dört gruba ayırır. Örnek olay kartlarında yazan durumları okunur ve canlandırmaları istenir

1.grup: “Parkta oyun oynuyorsun. Tanımadığın bir kişi parkta köpeğini gezdiriyor. Tanımadığı kişi yanına gelip onunla birlikte gidersen dondurma alacağını söyledi....bu dramatik durumu tamamlaması istenir. (Not: “Bazen tanımadığı bir kişi sana sakız, dondurma, şeker, para ya da oyuncak vermeyi teklif edebilir. Tanımadığın bir kişiden asla bir şey almamalıdır. Biri sana bir şey vermek istiyorsa, önce anne ve babandan izin alman gerekir.” yönergesi verilerek doğru davranışı öğretilerek tekrar canlandırmaları istenir.)

2. grup: “Diyelim ki parkta oyun oynarken tanımadığı bir kişi karşılaştın. Tanımadığı bir kişi **“Köpeğini kaybettiğini ve köpeğini bulabilmesi için senden yardım istiyor.”** dedi... Bu durumu canlandırmaları istenir. (Not: Yetişkinler, çocuklardan yardım istememelidir, yetişkinlerden yardım istemelidir. Önce anne ve babasına sorması gerekir. Sonra tanımadığı kişiyle konuşmaya devam etmemeli, hemen oradan uzaklaşıp, olanları güvendiği kişilere (anne, baba vs) anlatmalı. ” yönergeleri verilerek tekrar canlandırmaları istenir.)

3. grup: “Diyelim ki bir gün sokakta arkadaşlarınla oyun oynuyorsun. Tanımadığın biri arabası ile yanına yaklaşır...**“Merhaba, seni arabayla gezdireyim mi?”** diye soruyor... (Not: Canlandırmalar bittikten sonra lider şu yönergeyi öğretir. “Gitmemesi gerekir. Asla tanımadığı bir kişinin arabasına binmemesi gerekir. Anne ve babasından izin almadan hiçbir yere gitmemesi gerekir. Sonra tanımadığı kişi ile konuşmaya devam etmemeli, hemen oradan uzaklaşıp olanları güvendiği kişilere (anne, baba vs) anlatmalı. ” yönergeleri verilerek tekrar canlandırmaları istenir.)

4. grup: Annen mutfakta yemek pişirirken odanda oyun oynamanı istedi. Sokakta arkadaşlarınla oyun oynamak için dışarı çıktın. Sokakta top oynuyorsunuz. Canın sıkıldı ve arkadaşlarından ayrılıp biraz gezmek istedin. Gezerken yolunu kaybettin. Şimdi ne olacak? Lider bu durumu canlandırmaları istenir. (Not: “Önce anne ve babasından izin almadan dışarı çıkmaması gerekir. Sokakta oynamamalı. Çünkü araba çarpabilir veya yaralanabilir. Oyun oynamak için güvenli yerler vardır. Bunlar kendi bahçesi, park, oyun parkı gibi. Nerede oynayacağını her zaman anne veya babasına bildirmesi gerekir. Dışarıyken kaybolduğunda ya da yardıma ihtiyacı

olduğunda polisler veya jandarmaların size yardımcı olacağını unutmayın. Polis veya jandarma kaybolduğunuzda yardım isteyebileceğiniz güvenilir kişilerdir.” yönergeleri verilerek tekrar canlandırmaları istenir.)

Değerlendirme (10 dk): Sözlü değerlendirme yapılır.

- Tanımadığı kişiden bir hediye kabul etmeli mi?
- Tanımadığı kişilerin arabasına binmeli mi?
- Tanımadığı kişinin yardım talebini kabul etmeli mi?

Yaratıcı Drama Ders Planı

Atölye 7

Tarih:

Yer:

Lider/Lider adayı: Duygu KEMER

Grup: 5-6 yaş arası 10 katılımcı çocuk

Konu (İçerik-tema): Sır saklamama

Süre: 40 dakika

Yöntem ve teknikler: Doğaçlama ve rol oynama, donuk imge, tekrar canlandırma, senin yerinde olsaydım

Araç-gereçler: Sandalyeler ve katılımcıların eşyaları

Kazanımlar: Çocuklar;

- Sır saklamama kuralını öğrenir.
- Olası bir istismar olayını birine anlatabilir.
- İstismar olayını kime anlatacaklarını açıklayabilir.

Süreç:

Hazırlık-Isınma (10 dakika):

1. Etkinlik

Grup çember olur. Liderini bul oyunu oynanır. Bir kişi dışarı çıkarılır. İçerdeki bir çocuk lider olarak seçilir ve bir hareket yapar (Örnek hareketler: El Çırpma, ayak vurma, parmak şıklatma vb), diğerleri de onu taklit eder. Dışarıda çocuk içeri grubun ortasına alınır. Hareketi kimin başlattığını bulmaya çalışır. Ortadaki kişi sırtını döndüğünde lider olan çocuk hareketi değiştirir. Ortadaki çocuk hareketi değiştiren lider çocuğu bulunca oyun sona erer. Hareketi başlatan çocuk dışarı çıkartılır.

2. Etkinlik

Çocuklar çembere davet edilir. Kulaktan kulağa oyunu oynanır. Arkadaşlarınızdan birinin kulağına fısıldayarak bir cümle söyleyeceğim. Arkadaşınızda benim söylediğim cümleyi yanındaki arkadaşının kulağına fısıldayarak söyleyecek. Bu şekilde sırayla kulaktan kulağa devam edecek. En sondaki arkadaşınız kelimeyi sesli bir şekilde bize söyleyecek. Söylenen doğruysa en sondaki başa geçer ve oyun devam eder. Eğer söylenen yanlış ise herkes aynı yerinde kalır ve oyuna devam edilir. Lider bir cümle ile oyunu başlatır (cümleler: hayır diyebilirim, benim bir güvenlik çemberim var, biri bana izinsiz dokunduğunda hayır derim, bedenim bana ait, bedenimi korumayı öğreniyorum, iyi sırlar bize mutluluk verir, kötü sırlar bizi mutsuz kılar, ailemden sır saklamam). Daha sonra sırayla diğer öğrenciler devam eder.

Canlandırma (20 dk):.

3. Etkinlik

Lider çocukları üç gruba ayırır ve çocuklara örnek olay kartlarında yazan durumlar okunur ve cevaplamaları istenir

1. Örnek olay kart: “Annen baban çalıştığı için seni anaokuluna bırakıyorlar. Okulunda çok mutlusun. Okulunu, arkadaşlarını ve öğretmenini çok seviyorsun. Ancak bir gün, okulda çalışan personellerden biri senin özel bölgene bakmak istedi... Teker teker tüm çocuklara sorular sorularak cevapları alınır.

- Ne söylemelisin?
- Ne yapmalısın?
- Bu durumu birine anlatır mısın?
- Anlatırsan bu kim olur?

(Not: Ne söylemeli? “HAYIR! Söylemeli. Ne yapmalı? Hemen oradan uzaklaşmaya çalışmalı. Bu durumu güvendiği kişilere (anne, baba, öğretmen vb) anlatması gerektiği vurgulanır.)

2. Örnek olay kart: Diyelim ki komşunun çocuklarıyla oyun oynamak için komşuna gittin. Hep beraber oyun oynuyorsunuz. Arkadaşının annesi mutfakta size pasta yapıyor. Sende arkadaşlarıyla salonda oyun oynuyorsun. Elini yıkamak için banyoya gittiğinde arkadaşının babası “hadi seninle beraber gıdıklama oyunu oynayalım” dedi ve senin özel bölgene dokunmak istedi... Teker teker tüm çocuklara sorular sorularak cevapları alınır.

- Ne söylemelisin?
- Ne yapmalısın?
- Bu durumu birine anlatır mısın?
- Anlatırsan bu kim olur?

(Not: Ne söylemeli? “HAYIR! Söylemeli. Ne yapmalı? Hemen oradan uzaklaşmaya çalışmalı. Ailesinden sır saklamamalı. Bu durumu güvendiği kişilere (anne, baba, öğretmen vb) anlatması gerektiği vurgulanır.) Bu durumu canlandırmaları istenir.

4.Etkinlik

Çocuklar şimdi size gerçek bir hikâye okuyacağını ve dikkatlice dinlemeleri istenir. Günlerden bir gün Ayşe ile abisi parkta top oynamaya çıkmışlar. Ayşe ile abisi parkta beraber oyun oynayıp çok güzel vakit geçiriyorlarmış. Ayşe’nin abisi parkta arkadaşlarıyla karşılaşmış ve sohbet etmeye başlamışlar. Ayşe parkta top oynamaya devam etmiş. Oynarken topu yanlışlıkla uzağa atmış. Topunu almaya giderken abisinden uzaklaşmış ve tanımadığı bir adamla karşılaşmış. Adam “Merhaba senin adın ne bakalım? Çocukları çok sevdiğini, eğer onunla gidersen sana oyuncak ve dondurma alacağını” söylemiş. Ayşe de dondurma ve oyuncakları çok sevdiği için “Ürkek bir ses tonuyla biraz düşündükten sonra olur” demiş ve tanımadığı adamla gitmeyi kabul etmiş. Beraber yavaş yavaş yürümeye başlamışlar. Daha sonra Ayşe’nin abisi Ayşe’yi göremeyince hemen onu parkta aramaya başlamış. Telaşlı bir şekilde sağa sola koşuşturup durmuş. Tanımadığı adam yürümeye başladıktan sonra Ayşe’ye sarılmak istemiş. Ayşe de izin vermiş. Daha sonra adam sarılınca kendini çok kötü hissetmiş. Çünkü anne ve babası tanımadığı kişilerin ona dokunmasının doğru olmadığını söylemiş. Birden Ayşe anne, baba ya da abisinden izin almayarak tanımadığı kişilerle bir yere gitmemesi gerektiğini de hatırlamış. Ayşe’nin abisi endişeli bir şekilde Ayşe’yi ararken parkın sonunda biraz uzağında Ayşe ve adamı görerek “Ayşeeee..” diye bağırarak. Tanımadığı adam da abisinin sesini duyunca hemen koşarak oradan kaçmış. Ayşe ağlayarak koşup abisine sarılmış. Ayşe ve abisi hemen evlerine dönüp olan biteni anne ve babasına anlatmışlar. Anne ve babası Ayşe’ye sarılarak, onu sakinleştirmeye çalışmışlar. Babası hemen 155 polisi arayarak parkta küçük çocukları kandırmaya çalışan bir adam olduğunu bildirmiş.

Değerlendirme (10 dk):

Hikâye okunduktan sonra “Çocuklar hikâyeyi dinlediniz. Şimdi soracağım sorulara sizler cevap verin. Aşağıda yer alan sorular sorulur ve çocukların cevapları alınır.

- Tanımadığı adam Ayşe'yi nasıl kandırdı? (oyuncak ve dondurma ile) Cevaplar alındıktan sonra peki Ayşe'nin yerinde olsaydın adama ne söyledin?
- Tanımadığı adam Ayşe'ye sarılınca Ayşe nasıl hissetti? (Çok kötü hissetti.) Cevaplar alındıktan sonra peki Ayşe'nin yerinde olsaydın ne yapardın?
- Ayşe ve abisi bu durumu kime anlattı?
- Ayşe'nin anne ve babası ne yaptı?
- Peki sen Ayşe'nin yerinde olsaydın hikâyedeki bu durumu birine anlatır mıydın? Anlatırsan bu kim olur? (Ayşe'nin tanımadığı adam ile gitmemesi gerekir. “HAYIR! söylemeli. Anne babasından izin almadan hiçbir yere gitmemeli. Ailesinden sır saklamamalı. Hemen oradan uzaklaşmaya çalışmalı. Bu durumu hemen güvendiği kişilere anlatması gerektiği vurgulanır. Güvenilir kişiler kimlerdir? (anne, baba, abi, öğretmenler, büyükanne, dede, polis, jandarma vb) Aynı zamanda sözlü değerlendirme de yapılmış olur.

Yaratıcı Drama Ders Planı

Atölye 8

Tarih:

Yer:

Lider/Lider adayı: Duygu KEMER

Grup: 5-6 yaş arası 10 katılımcı çocuk

Konu (İçerik-tema): Bedenim benim özelimdir değerlendirme

Süre: 40 dakika

Yöntem ve teknikler: Doğaçlama ve rol oynama, donuk imge

Araç-gereçler: Kukla, oyuncak eğitim bebeği ve katılımcıların eşyaları

Kazanımlar: Çocuklar;

- Kendi bedenini tanıyabilir.
- Kendi bedenini farkına varır.
- Kendi bedeninin özel olduğunu farkına varır.
- Özel bölge kavramını öğrenir.
- Özel bölgelerin doğru isimlerini öğrenir.

Süreç:

Hazırlık-Isınma (10 dakika):

1.Etkinlik:

Lider çocukları çembere toplayıp oyunu başlatır. Müzik açılıp lider “genel bölge (örneğin burun, kulak, göz vb) yönergesini verdiği zaman serbestçe yürümeleri, “özel bölgeler” yönergesini verdiği zaman heykel şeklinde donmaları ve “hayır” yönergesini verdiği zaman hayır hareketi yapıp donmaları istenir. Oyun bir kaç kez tekrarlanır.

2. Etkinlik

Sınıfta serbestçe yürünür. Müzik açılır. “Bedenim bana aittir” şarkısı açılır (<https://www.youtube.com/watch?v=jCZzL5UmorI>). Liderin komutu ile şarkı eşliğinde dans edilir.

Canlandırma (20 dk):

3.Etkinlik

Kız ve erkek kukla oynatılarak “*Kız ve erkeklerin gözü, ağız, kulağı, burnu, memeler, popo, kolu, bacağı vardır. Kız ve erkeklerin birbirinden farklı olarak kızların vajina/vulvası, erkeklerin penisi vardır.*” denir. Annem memeler, popo, penis ve vajinamın benim özel bölgem olduğunu ve neden izin vermeden kimsenin özel bölgeye dokunamayacağını” söyledi.

4. Etkinlik:

Lider tarafından çocuklar iki gruba ayrılır. Birinci grup erkek çocuğun, ikinci grup kız çocuğun bedenini birlikte oluşturur ve kendi aralarında konuşarak birbirine özel bölge kavramını anlatmaları istenir. Örneğin; erkekler “Kız ve erkeklerin birbirinden farklı olarak kızların vajinası, erkeklerin penisi vardır.”” söyler gibi. Örnek verildikten sonra çocuklara canlandırma yapmaları için birkaç dakika süre verilir.

Lider öğrencileri beş gruba ayırır ve dramatik durumlar verilerek canlandırma yapmaları istenir.

1.Grup: Pikniğe gittiniz. Piknikte arkadaşlarınızla oyun oynuyorsunuz. Tanımadığınız bir kişi yanına yaklaşıp “çocukları çok sevdiğini ve eğer onunla gidersen sana şeker alacağını” söyledi..... bu dramatik durumu tamamlaması istenir.

2. grup: Diyelim ki parkta oyun oynarken tanıdığınız bir büyük kişi ile karşılaştın. Sohbet etmeye başladın. Yetişkin “Kedimiz yavruladı. Gel sana yavruları göstereyim ama kimseye söylemek yok. Bu bizim sırrımız.” dedi... Bu durumu canlandırmaları istenir.

3. grup: Diyelim ki bir gün sokakta arkadaşlarıyla oyun oynuyorsun. Tanımadığın bir kişi arabası ile yanına yaklaşıp...“Merhaba, seni arabayla gezdireyim mi?” diye soruyor...

4. grup: Annen mutfakta yemek pişirirken odanda oyun oynamanı istedi. Dışarıda sokakta arkadaşlarıyla oyun oynamak için çıktın. Sokakta top oynuyorsunuz. Canın sıkıldı ve arkadaşlarından ayrılıp biraz gezmek istedin. Gezerken yolunu kaybettin. Şimdi ne olacak? Lider bu durumu canlandırmaları istenir.

Not: Öğrenci canlandırmalar bittikten sonra lider şu yönergeleri verir.

1. gruba “Hayır tanımadığı kişilerle konuşmam uygun değil”.
2. gruba “Hayır ailem dışındaki insanlarla sırrım olamaz. Ailemden sır saklamam”.
3. gruba “Gitmemesi gerekir. “HAYIR! Annem babamdan izin almadan hiçbir yere gidemem. Hemen oradan uzaklaşmaya çalışmalıyım. Bu durumu güvendiği kişilere (anne babasına vs) anlatmalı”
4. gruba “Önce anne ve babasından izin almadan dışarı çıkmaması gerekir. Sokakta oynamamalı. Çünkü araba çarpabilir veya yaralanabilir. Oyun oynamak için güvenli yerler vardır. Bunlar kendi bahçesi, park, oyun parkı gibi. Nerede oynayacağını her zaman anne veya babasına bildirmesi gerekir. Dışarıdayken kaybolduğunda ya da yardıma ihtiyacı olduğunda polisler veya jandarmaların size yardımcı olacağını unutmayın. Polis veya jandarma kaybolduğunuzda yardım isteyebileceğiniz güvenilir kişilerdir.” Eğer gruplar dramatik durumlarını yanlış devam ederlerse yönergeleri hatırlatılarak tekrar canlandırmaları istenir.

Çocuklar şimdi size gerçek bir hikâye okuyacağını ve dikkatlice dinlemeleri istenir. “Bedenimi korumayı öğreniyorum” hikaye kitabı okunur.

Değerlendirme (10 dk):

1. “Bedenimi korumayı öğreniyorum” kız ve erkek bebek üzerinden bedenin özel bölgeleri göstermeleri ve anatomik isimlerini söylemesi istenir.
2. Aşağıda yer alan sorular çocuklara sırasıyla sorulur ve çocukların cevapları alınır. Doğru cevap veren çocuklara stiker verilir.

- Çocuk bedenini tanıyor mu?
- Özel bölge kavramı nedir?
- Bedenin özel bölgeleri nerelerdir?
- Özel bölgelerin doğru anatomik isimleri nedir?
- Eğer biri özel bölgeye dokunmaya çalışırsa ne söylemelisin?

- Eğer biri özel bölgene dokunmaya çalışırsa ne yapmalısın?
- Eğer biri özel bölgene dokunmaya çalışırsa bu durumu birine anlatır mısın?
- Anlatırsan bu kim olur?
- Güvenilir kişiler kimlerdir? (anne, baba, abi, öğretmenler, büyükanne, dede, polis, jandarma vb)
- Tanımadığı kişiden bir hediye kabul etmeli mi?
- Tanımadığı kişilerin arabasına binmeli mi?
- Tanımadığı kişinin yardım talebini kabul etmeli mi?

Lider ocukların cevapları aldıktan sonra “ *Bedenime Dokunma* ” şarkısını dinleterek çocuklarla birlikte söyler.

Bedenimi Korumayı Öğreniyorum Hikaye Kitabı

BEDENİMİ KORUMAYI ÖĞRENİYORUM

Duygu KEMER, Ayşegül İŞLER DALGIÇ

Bedenimi Korumayı Öğreniyorum Eğitim Bebeği

Bedenime Dokunma Şarkısı

Söz: Prof. Dr. Sibel Paşaoğlu

Müzik: Öğr. Gör. Osman Gazi Akçalı

İki gözüm iki kulağım var, ellerimde on parmağım var
Belki bedenim küçük ama bana özel bölgelerim var

Söylediğimi sakın unutma
Kimseler dokunamaz sana
İzinsiz dokunmaya kalkarsa
Dokunma hayır, dokunma bana

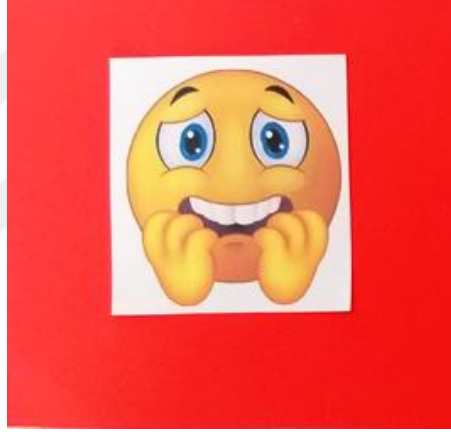
Annem evde herşeyi anlattı, öğretmenim okulda öğretti
Arkadaşlar bilin isterim, bu şarkıyı beraber söyleyelim

Söylediğimi sakın unutma
Kimseler dokunamaz sana
İzinsiz dokunmaya kalkarsa
Dokunma hayır, dokunma bana

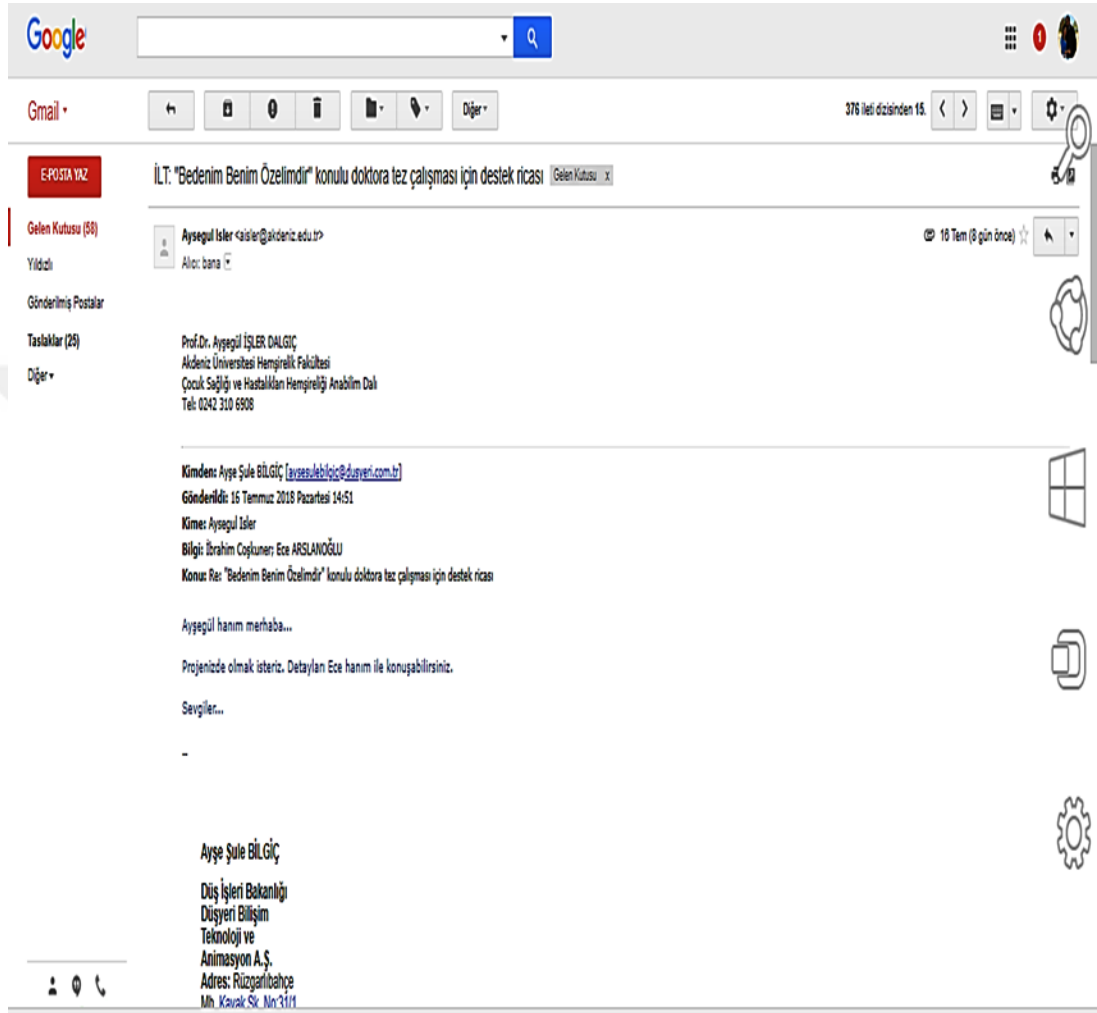
Bana dokunur incitirsen, hemen koşup anneme söylerim
Sana karşı koyacak gücüm var, çünkü bedenim benim özelim

Söylediğimi sakın unutma
Kimseler dokunamaz sana
İzinsiz dokunmaya kalkarsa
Dokunma hayır, dokunma bana

Duygu Kartları

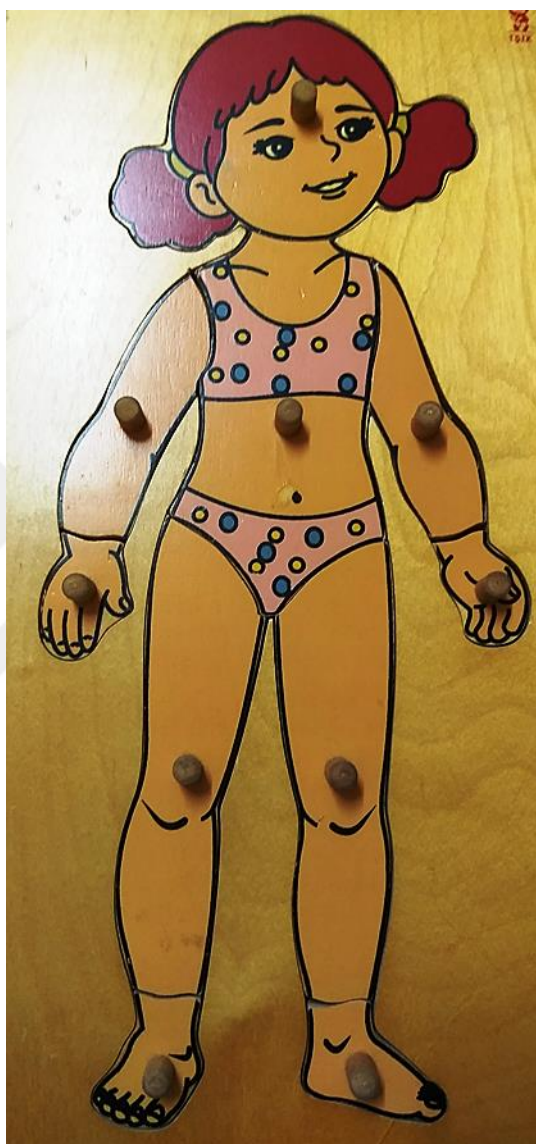
Düş İşleri Bakanlığı Düşyeri Bilişim Teknoloji ve Animasyon Anonim Şirketinden Video Animasyon Kullanma İzin Yazısı

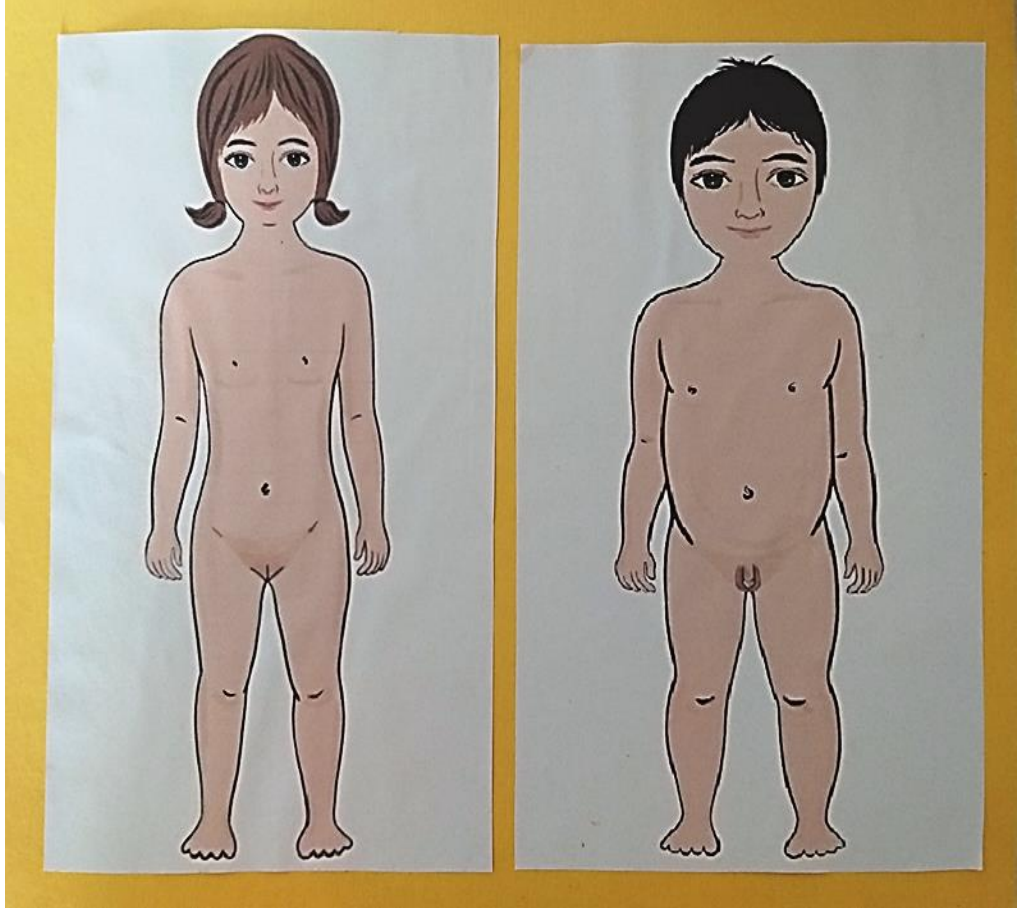
Kukla

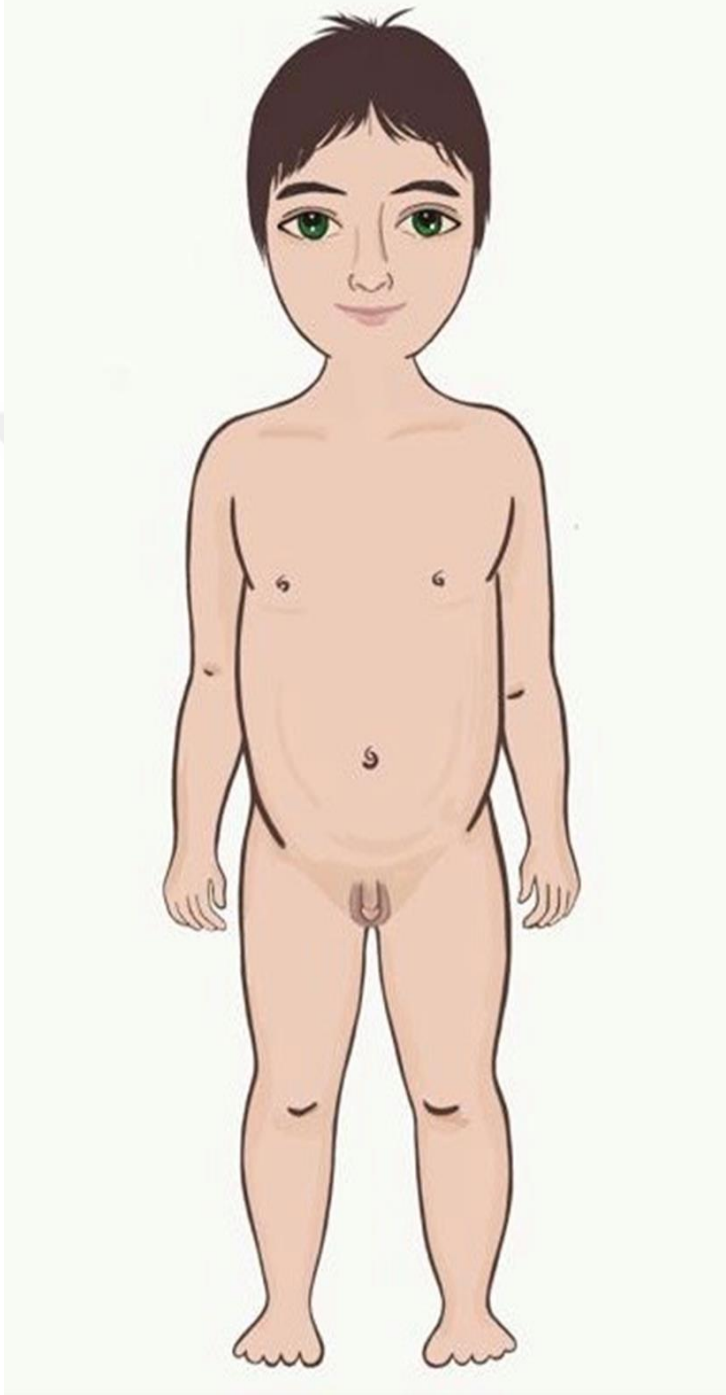
Puzzle

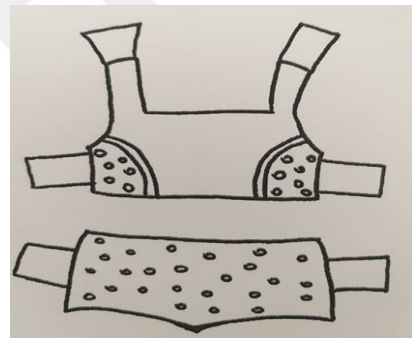
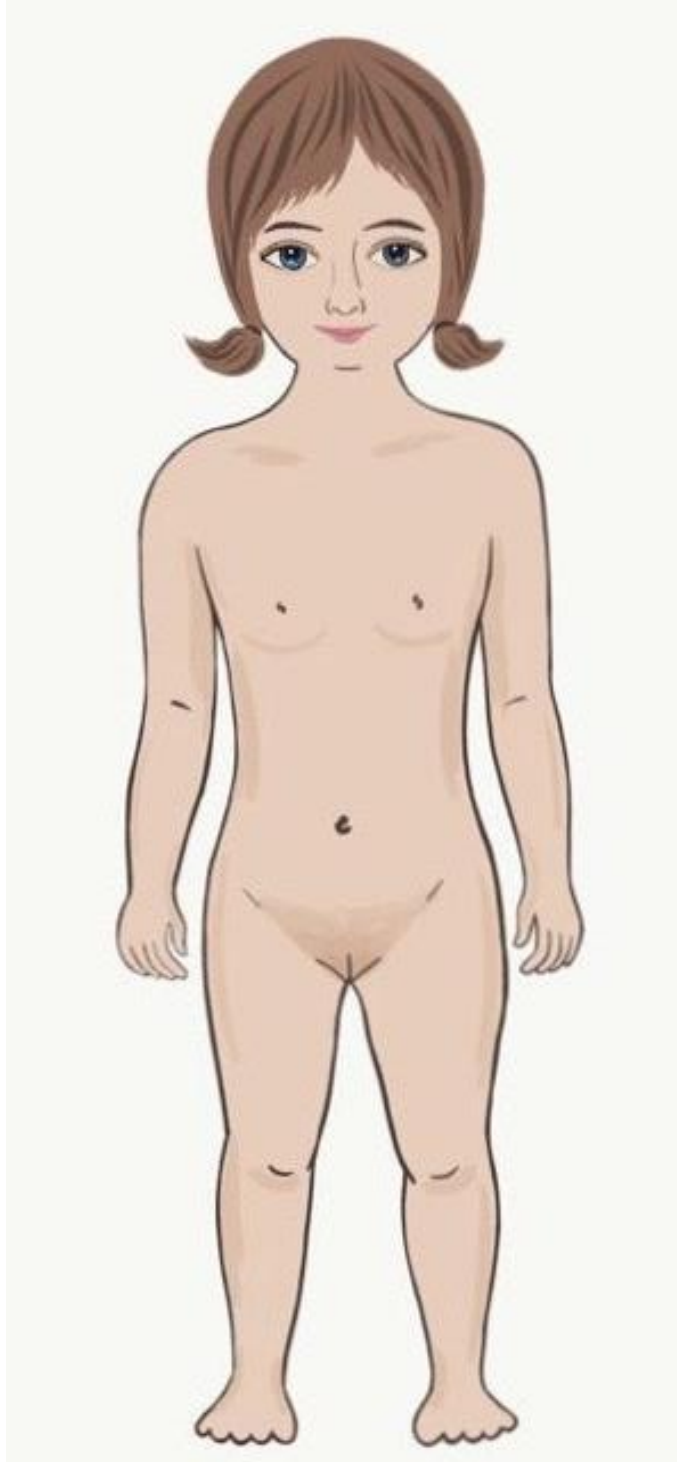

Fon Kartondan Yapılmış Kız ve Erkek Çocuk Figürü

Kız ve Erkek Çocuk Figürü

Resimli Eşleştirme Kartları

**Cinsel İstismari Önlemede Beden Güvenliği Eğitim Programı
Sertifikası**

Sertifika No: 08.07.2012/03

Uygulayıcı Sertifikası

DUYGU YILDIZ KEMER

CİNSEL İSTİSMARI ÖNLEMEDE BEDEN GÜVENLİĞİ EĞİTMEN EĞİTİM PROGRAMINI

Başarıyla Tamamlayarak Bu Belgeyi Almaya Hak Kazanmıştır.

Yrd. Doç. Dr. Ömer AKGÜL
Dernek Başkanı

RSD
RUH SAĞLIĞI
DERNEĞİ

kim
PSIKOLOJİ

**ÖĞR. GÖR. DR. GÜRŞEREN
ÇİTAK TUNÇ**
Eğitmen

kim
PSIKOLOJİ
Kariyer, Eğitim ve Eğitim
Danışmanlığı
Orta Doğu Bölgesi
Kuruluş No: 108/3
Etiler Mah. 343 0032 456
www.kimpisikoloji.com

Ruh Sağlığı Derneği / Psikoloji Kariyer İstihdam Merkezi
Altunizade Mh. Kısıklı Cd. No:108/3 Çamlıca, Üsküdar-İSTANBUL | 02164287546 | www.ruh sagligi dernegi.org | www.kimpisikoloji.com

Yaratıcı Drama Eğitmenliği/Liderliği Sertifikası

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü

KURS BİTİRME BELGESİ

KURSIYERİN		PROGRAMIN		BELGENİN	
T.C KİMLİK NO	28966854390	MESLEK	Yaratıcı Drama Eğitmenliği/Liderliği Kurs Programı(18/11/2005 - 346)	NUMARASI	9997077220190052429208
ADI SOYADI	Duygu YILDIZ KEMER	ALAN	Kişisel Gelişim Ve Eğitim	TARİHİ	31/10/2019
BABA ADI	Ali Effer	SÜRESİ	320	VERİLDİĞİ YER	Antalya-Konyaaltı Özel Replik Anlatım İletişim Sanat Yetenek Kursu
ANNE ADI	Nusiyen				

Yukarıda açık kimliği yazılı Duygu YILDIZ KEMER , 5580 sayılı Kanuna dayanarak çıkartılan Milli Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği gereğince düzenlenen 320 saatlik Yaratıcı Drama Eğitmenliği/Liderliği Kurs Programı(18/11/2005 - 346) programını 31/10/2019 tarihinde tamamlayarak bu belgeyi almaya hak kazanmıştır.

Barış FENLİK
Kurum Müdürü

Yakup HOPLAR
İlçe Milli Eğitim Müdürü

Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu İzin Yazısı

Antalya İl Milli Eğitim Müdürlüğü Kurum İzin Yazısı

T.C.
ANTALYA VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 98057890-20-E.19779756
Konu : Anket Uygulaması

11.10.2019

İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE
ANTALYA

İlgi : 22/08/2017 tarih ve 126079291 sayılı Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinlerine Yönelik İzin ve Uygulama Genelgesi.

Akdeniz Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Doktora Programı Öğrencisi Duygu YILDIZ KEMER'in "Okul Öncesi Çocuklarda Cinsel İstismarı Önlemeye Yönelik Yaratıcı Drama Yöntemiyle Geliştirilen Bedenim Benim Özeldir Eğitim Programının Etkinliğinin Değerlendirilmesi" adlı araştırmasını, İlimiz Kepez İlçesi Gülsüm Ahmet Şimşek Anaokulu, Şehit Binbaşı Turgut Cengiz Toytunç Anaokulu, Hamdullah Suphi Tanrıöver Anaokulu, Sunay Gönül Türkan Saadet Saygan 5 Kardeşler Anaokulunda uygulama isteği ile ilgili 09/10/2019 tarihli başvurusu, Müdürlüğümüz ARGE Birimi Değerlendirme ve İnceleme Komisyonunca incelenmiş olup;

Adı geçenin ilgi Genelge kapsamında 2019-2020 Eğitim Öğretim Yılı içerisinde olmak üzere, bahsi geçen okullarda öğrenim gören öğrencilere yönelik araştırmasını, Okul Müdürlüklerinin sorumluluğunda Eğitim-Öğretim faaliyetlerini aksatmaksızın yürütmesi,

Söz konusu araştırmanın bitimine müteakip; sonuç raporunun bir örneğinin, "İlgi Genelgenin 8. Maddesine" İstinaden Bakanlığımıza iletmek üzere CD ortamında Müdürlüğümüz Ar-Ge bürosuna gönderilmesi kaydıyla uygulanması, Komisyonca uygun görülmüştür.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Mehmet KARAKAŞ
Müdür Yardımcısı

OLUR
11.10.2019

Mehmet GÜRCAN
İl Milli Eğitim Müdür V.

Antalya İl Milli Eğitim Müdürlüğü
Soğuksu Mah. Hamidiye Cad. MERKEZ/ANTALYA
E-posta: projeler07@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Mehmet KARAKAŞ Md. Yrd.
Tel: (0 242) 238 60 00
Faks: (0 242) 238 61 11

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 1c59-51fc-3caf-8b40-5af7 kodu ile teyit edilebilir.

Akdeniz Üniversitesi 75. Yıl Kreş ve Gündüz Bakım Evi- Çocuk Kulübü İzin

Yazısı

Tevrak Tarih ve Sayısı: 14/06/2019-25881

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sağlık, Kültür ve Spor Dairesi Başkanlığı
75.Yıl Kreş ve Gündüz Bakımevi-Çocuk Kulübü

Sayı : 74092600/302.99-99
Konu : Eğitim Hk.

14/6/2019

Sağlık, Kültür ve Spor Dairesi Başkanlığına

İlgi : 31/05/2019 tarihli ve 89448006-010.99-E.73054 sayılı yazı.

İlgi yazı ile Hemşirelik Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalında görev yapmakta olan Prof.Dr.Ayşe Gül İSLER DALGIÇ'ın danışmanlığını yürütmüş olduğu Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Doktora Programı Öğrencisi Arş.Gör.Duygu YILDIR KEMER'İN "Okul Öncesi Çocuklarda Cinsel İstismarı Önlemeye Yönelik Yaratıcı Drama-Yöntemiyle Geliştirilen Bedenim Benim Özelimdir.Eğitim Programının Etkinliğinin Değerlendirilmesi" konulu doktora tez çalışmasının ön uygulamasını.Müdürlüğümüzde yapılması uygun görülmüştür.

Gereğinin yapılmasını arz ederim.

Dr.Öğr.Üyesi N.Em KASTAN
Kreş Müdürü

Veli İzin Belgesi

Değerli velimiz;

Akdeniz Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Prof.Dr. Ayşegül İŞLER DALGIÇ'ın danışmanlığında Arş.Gör. Duygu KEMER'in yürütücülüğü yaptığı **“Okul Öncesi Çocuklarda Cinsel İstismarı Önlemeye Yönelik Yaratıcı Drama Yöntemiyle Geliştirilen Bedenim Benim Özelimdir Eğitim Programının Etkinliğinin Değerlendirilmesi”** konulu çalışma ile ilgili yaratıcı drama etkinliği verilecektir.

Çocuğumun etkinliğe katılmasını istiyorum.

Çocuğumun etkinliğe katılmasını istemiyorum.

Anne/baba

Adı Soyadı:

İmza:

Tarih:

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı	Duygu	Uyruğu	T.C
Soyadı	KEMER	Tel no	
Doğum Tarihi		e-posta	

Eğitim Bilgileri

Mezun Olduğu Kurum		Mezuniyet yılı
Lise	Zübeyde Hanım Çok Programlı Lisesi	2005
Lisans	Akdeniz Üniversitesi	2011
Yüksek Lisans	Akdeniz Üniversitesi	2015
Doktora	Akdeniz Üniversitesi	2020

İş Deneyimi

Görevi	Kurum	Süre (yıl-yıl)
Hemşire	Akdeniz Üniversitesi Hastanesi, Genel Cerrahi Kliniği	2011-2014
Ar.Gör.	Harran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi	2014
Ar.Gör.	Akdeniz Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi	2014-devam

Yabancı Dilleri	Sınav Türü	Puanı
İngilizce	ÜDS	68.750

Proje Deneyimi

Proje Adı	Destekleyen Kurum	Süre (Yıl-Yıl)
Pediyatrik Onkoloji Hastalarında Semptomlara Yönelik Kullanılan Tamamlayıcı Sağlık Yaklaşımları Proje No:2014.02.0122.011	Akdeniz Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi	2014-2015

Burslar-Ödüller:

Yayınlar ve Bildiriler:

Yayınlar

Yildiz Kemer D., İşler Dalgiç A. Complementary Health Approaches for the Symptoms of Pediatric Oncology Patients. *Holist Nurs Pract* 2020;00(00):1–12. DOI: 10.1097/HNP.0000000000000376. (Kabul tarihi: 02.01.2020)

Yildiz Kemer D., İşler Dalgiç A., "Pediyatrik Onkoloji Hastalarında Kullanılan Tamamlayıcı Sağlık Yaklaşımları: Literatür Taraması", *Uluslararası Hakemli Kadın Hastalıkları ve Anne Çocuk Sağlığı Dergisi*, pp.21-41, 2016

Cirik V., **Yildiz Kemer D.,** Efe E., "Çocuk Hemşireliğinde Etik", *Sağlıkla Hemşirelik Dergisi*, ss.34-36, 2016

Yildiz Kemer D., Efe E., "Sarsılmış Bebek Sendromu", *Sağlıkla Hemşirelik Dergisi*, ss.31-33, 2016

Bildiriler

Kaya Ayla, **Yıldız Kemer Duygu,** İşler Dalgiç Ayşegül (2019). Dijital Oyunların Çocuklar Üzerindeki Etkileri: Mevcut Durum ve Ebeveynlere Öneriler. 2.Uluslararası Hemşirelik ve İnovasyon Kongresi, 14-15 Kasım 2019, İstanbul, Türkiye, ss: 40-46.

Yıldız Kemer, D. “Bedeni Tanıma ve Beden Güvenliği Eğitimi ” ERASMUS+ KA201 "Çocuk Cinsel İstismarını Önlemek İçin Atılacak Akıllı Adımlar" 2018-1-TR-KA201-058001 Projesi, 17-21 Haziran 2019, Antalya, Türkiye (sözel bildiri).

Yıldız Kemer, D. “Bedeni Tanıma ve Beden Güvenliği Eğitimi ” ERASMUS+ KA201 "Çocuk Cinsel İstismarını Önlemek İçin Atılacak Akıllı Adımlar" 2018-1-TR-KA201-058001 Projesi, 16-20 Eylül 2019, Antalya, Türkiye (sözel bildiri).

Kemer D., İşler Dalgiç A., "Okul Temelli Çocuk Cinsel İstismarını Önleme Programları: Sistemik Derleme", 2.Uluslararası 7.Ulusal Pediyatri Hemşireliği Kongresi, 27-30 Kasım 2019, İzmir, Türkiye, vol.4, no.3, pp.1348-1348 (Poster bildiri).

Kaya A., **Kemer D.,** İşler Dalgiç A., "Çocuklarda Dijital Oyun Bağımlılığı ve Yaş Dönemlerine Göre Alınabilecek Önlemler", 2.Uluslararası 7.Ulusal Pediyatri

Hemşireliği Kongresi, İzmir, Türkiye, 27-30 Kasım 2019, vol.4, no.3, pp.1346-1346 (Poster bildirisi).

Kemer D., Kaya A., İşler Dalgıç A., "Okul Çağındaki Çocuklarda Obezite Risk Faktörlerinin Belirlenmesi ve Önleme Yaklaşımları ", 2.Uluslararası 7.Ulusal Pediatri Hemşireliği Kongresi, 27-30 Kasım 2019, İzmir, Türkiye, vol.4, no.3, pp.1379-1379 (Poster bildirisi).

Yıldız Kemer D., Dalgıç Aİ. "Pediatrik Onkoloji Hastalarında Semptomlara Yönelik Kullanılan Tamamlayıcı Sağlık Yaklaşımları". Turk J Integr Med. 2015; 3(2): 66-67. II. Ulusal Integratif Tıp Kongresi, 14-15 Kasım 2015, Antalya, Türkiye (Sözel bildirisi).

Kemer D., İşler Dalgıç A., "Çocuk Cinsel İstismarının Önlenmesinde Okul Öncesi Çocuklarda Beden Güvenliği Eğitim Programı", 2. Uluslararası Sağlık Bilimleri ve Yaşam Kongresi, 24-27 Nisan 2019, Burdur, Türkiye, pp.1366-(Sözel bildirisi).

Kemer D., İşler Dalgıç A., "Çocuk İstismarının Diğer Boyutu Olan Sarsılmış Bebek Sendromunu Nasıl Önleyebiliriz?", 2. Uluslararası Sağlık Bilimleri ve Yaşam Kongresi, 24-27 Nisan 2019, Burdur, Türkiye, pp.1358-1358 (Sözel bildirisi).

Yıldız Kemer D., İşler Dalgıç A., "Çocuklarda Terapötik Oyun ve Hemşirelik", 1st International Health Science and Life Congress, Burdur, Türkiye, 2-5 Mayıs 2018, pp.334-334 (Poster bildirisi).

Kaya A., **Yıldız Kemer D.,** İşler Dalgıç A., "Yenidoğanın Cilt Bakımında Kanıt Temelli Hemşirelik Yaklaşımları", 1st International Health Science and Life Congress, Burdur, Türkiye, 2-5 Mayıs 2018, pp.253-253 (Sözel bildirisi).

Yıldız Kemer D., İşler A., "Yenidoğanlarda Ağrıya Yönelik Kanıt Temelli Nonfarmakolojik Hemşirelik Uygulamaları". 6. Ulusal 1. Uluslararası Pediatri Hemşireliği Kongresi, 29 Kasım-2 Aralık 2017, Antalya, Türkiye (Poster Bildiri- P-059).

Yıldız Kemer D., İşler Dalgıç A., "Pediatrik Onkoloji Hastalarında Semptomlara Yönelik Kullanılan Tamamlayıcı Sağlık Yaklaşımları", II. Ulusal Integratif Tıp Kongresi, 14-15 Kasım 2015, Antalya, Türkiye ss.66-67 (Poster Bildiri).

Yıldız Kemer D, Dalgıç Aİ. “Pediatrik onkoloji hastalarında semptomlara yönelik kullanılan tamamlayıcı sağlık yaklaşımları”. 5. *Ulusal ve 2. Uluslararası Akdeniz Pediatri Hemşireliği Kongresi*. 15-18 Kasım 2015, Ankara, Türkiye (Poster bildirisi).

Yıldız Kemer D., İşler A., "Pediatrik Onkoloji Hastalarında Kullanılan Tamamlayıcı Alternatif Yaklaşımlar: Sistemik Derleme", 1. Ulusal İntegratif Tıp Kongresi, 31 Ekim - 2 Kasım 2014, Ankara, Türkiye, ss.4-5 (Poster bildirisi).

Yıldız Kemer D, İşler A. “Pediatrik Onkoloji Hastalarında Kullanılan Tamamlayıcı Sağlık Yaklaşımları”. 8. Ege Pediatri ve 4. Ege Pediatri Hemşireliği Kongresi. 10-13 Haziran 2014, İzmir, Türkiye (Poster bildirisi-P65).

